JOZEF H. A. GALLAŠ

Kusy rozpadlých cihel se změnily v knihy

SNY Z LET 1763–1834

HOST

HOST

1201
2001

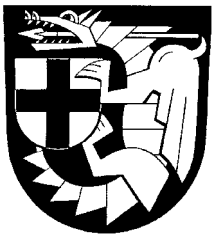

Kniha vychází při příležitosti
800. výročí první písemné zmínky
o obci Bělotín

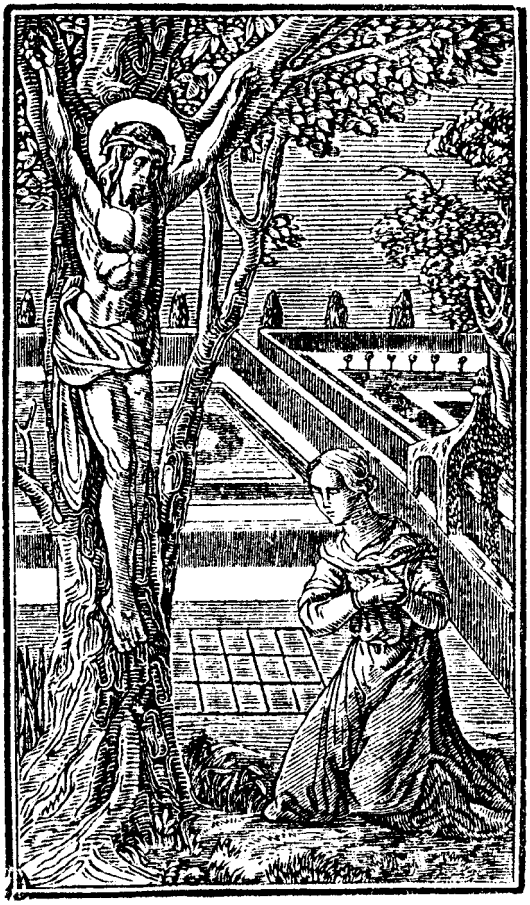

Jozef H. A. Gallaš

Kusy rozpadlých cihel se změnily v knihy

(Moji pamětihodnější snové)

Sny z let 1763–1834

k vydání připravil
Jiří J. K. Nebeský

Brno 2002 Host

Zuzaně Jurkové

© Jiří J. K. Nebeský, 2002
© Host — vydavatelství, s. r. o., 2002

ISBN 80-7294-055-4

Vyšel jsem se srdečným pláčem z kostela / předmluva

Roku 1827 začal Jozef Heřman Gallaš soustavněji zapisovat své noční sny. Nebylo to samozřejmě nic neobvyklého, vždyť zájem o sny je starý jako lidská kultura a tehdejší literární romantizmus navíc poprvé explicitně uchopil sen jako estetický výtvor, takže o jejich zápisy není v dobovém intelektuálním písemnictví nouze. Gallašův pokus je ovšem něčím ojedinělý, rozhodl se totiž vytvořit dílo věnované *výhradně* snům. Jeho současníci občas zapsali určitý sen do deníku, použili jej v próze či v básni, ale zřejmě nikdo – zejména mezi tehdejší českou literární minoritou – se nepustil do speciálního souboru s tímto obsahem. Rukopis *Moji pamětihodnější snové* vytvořil více než sedmdesátiletý Gallaš, autor tehdy populární básnické sbírky *Múza moravská*, dnes uváděné jen v podrobnějších dějinách literatury. Po smrti se jeho rozsáhlá pozůstalost přesunula do archivů, kde skoro bez povšimnutí přečkala sto šedesát let také tato unikátní snová série.

* * *

Jozef Jiří Antonín Gallaš se narodil Magdaleně Gallašové-Vojtkové a řezbáři Františku Gallašovi 4. dubna 1756 v Hranicích. Z jejich deseti dětí zemřela polovina v dětství, takže dospělosti se dožily pouze čtyři dcery a syn Jozef. Díky opakovaným zázračným uzdravením, která nastala po zasvěcení malého Gallaše Panně Marii na Vranově a později v Hranicích, se rodiče rozhodli vyslat jej na kněžskou dráhu. V letech 1768-1776 vystudoval piaristické gymnázium v Lipníku nad Bečvou a od podzimu 1776 do jara 1778 se připravoval v olomouckém semináři. Nad kněžským povoláním ale zvítězil *sen* stát se malířem a mladý Gallaš odchází do Vídně.

Vidina studia na výtvarné akademii ovšem postupně vzala za své – hmotné poměry ho nutily vydělávat si výmalbami pokojů, kondicemi, překlady atd., takže na soustředěný zájem o výtvarné umění nezbýval čas. Na radu přátel ovšem začal navštěvovat medicínské přednášky a nakonec se

rozhodl absolvovat chirurgický kurz, takže už roku 1784 byl (jako Jozef Agabert Gallaš) jmenován polním ranhojičem u Khevenhüllerova pluku v Uničově. V letech 1786–1788 působil znovu ve Vídni jako ranhojič Preisova pluku a roku 1788 byl povolán na místo vrchního lékaře generálního štábu. V květnu 1788 jej císař Jozef II. osobně pověřil tajnou kontrolou vojenských nemocnic a po roce byl jmenován vrchním lékařem vojenské ekonomie v haličské Jaroslavi.

Slibnou lékařskou kariéru však v lednu roku 1791 náhle přerušila Gallašova slepota. Po neúspěšné léčbě v Jaroslavi a ve Lvově se vypravil do Vídně, kde se mu zrak nakonec zčásti vrátil, rozhodl se ale požádat o penzionování a v říjnu 1791 se jako pětatřicetiletý důchodce vrací do rodných Hranic. Osobní styky s lidmi „velkého světa" tak na skoro padesát roků vystřídaly provinciální Hranice, kde se Gallaš živil hlavně lékařskou praxí a občasnými výtvarnými zakázkami. Do veřejného povědomí však vstoupil především jako filantrop a jako spisovatel.

* * *

Aniž by to nějak mohlo relativizovat Gallašovy filantropické projekty, nelze nevidět, že také tato oblast lidských snah má své vzory a své módy, takže to, co se jeví jako zcela ojedinělá snaha jednotlivce v malém městě, je zároveň exportem toho, co bylo typické pro inteligenci tehdejších center. Gallaš tak prostě vytváří nikoli ojedinělý most, kterým do regionu přicházejí osvícenské vzdělávací a charitativní projekty. Některé zůstaly jenom na papíře (rodácké sjezdy Hraničanů), jiné se podařilo realizovat, ale natolik neodpovídaly duchu doby a místa, že měly jen krátké trvání (veřejná knihovna). Jiné zase plnily svůj účel velmi dobře (školské nadace a zejm. chudinská nemocnice, z níž se později stala první veřejná nemocnice v Hranicích).

V pozdějších letech Gallaš bezplatně vyučoval několik dětí základům výtvarného umění. Jeden z jeho tehdejších žáků vzpomíná: *„Za mého času bylo nás u něho asi 20, jenž jsme se k tomuto dobrému stařečkovi, který slepý, hluchý a velmi sešlý byl, s velikou radostí scházívali, jen na jedno oko něco málo skrz zvětšující sklo viděl, a něco málo na jedno ucho slyšel, když naň*

silno voláno bylo.“ (vzpomínka se váže asi k roku 1833). Zdravotní stav se podepsal i na jeho literární práci, po roce 1830 nesmírně bohatá textová produkce slábne, rukopis se stává značně nečitelným. 15. února 1840 čtyřiaosmdesátiletý Jozef Heřman Agapit Gallaš[/1] umírá.

* * *

V roce 1789 založil Gallaš v Jaroslavi německý literární spolek, o šestatřicet let později stojí u zrodu hranického „spolku ctitelů českého jazyka, literatury a umění Casino“ – v německy mluvícím prostředí psal Gallaš německy, doma se vrací k češtině. Jeho prvotním zájmem a smyslem většiny jeho literárních prací bylo totiž „povznesení lidu“. Bez vědomí všudypřítomné snahy *vzdělávat* – ať už nábožensky, mravně, esteticky či jinak – nelze Gallašovu tvorbu vůbec pochopit. Touto základní tendencí je Gallaš vlastně až do smrti součástí světa 18. století, pouze jeho vysoký věk tuto skutečnost zamlžuje.

První Gallašovy literární rukopisy jsou zachovány už z dob jeho vídeňského pobytu – jedná se o výpisky z Kleista a Theokrita, o učební texty, polemiky a deníkové zápisy z turecké války roku 1788. Až do devadesátých let 18. století je Gallašova rukopisná produkce výhradně německá.

Gallašovy německé spisy jsou dodnes málo prozkoumané, ale jednoznačně ukazují, že Gallaš psal od mládí, a to pravidelně. Tváří tvář jeho velmi rozsáhlé literární pozůstalosti z pozdějšího období se totiž často vnucuje otázka, nakolik ne/byl Gallaš postižen tím, co medicína klasifikuje jako grafománii. Ať už si o jeho nekonečných výpiscích sentencí a „historiích“ vzniklých kompilací dvou tří autorů myslíme cokoliv, rozhodně to jen málo souviselo s pokročilým věkem autora, spíš to byla celoživotní orientace osobnosti na *psané slovo* – Gallaš je skutečně „člověk knihy“, ať už psané či tištěné, jak to nakonec krásně ukazuje také řada jeho snových obrazů.

Seznam Gallašových spisů je vyplněn především vzdělávacími texty, v nichž Gallaš přibližuje čtenáři věci víry, medicíny, přírodovědy, historie

1 / Jméno *Agapit* začal používat někdy kolem roku 1805.

atd. Otázkou je, jak široký okruh čtenářů tato převážně nikdy neotištěná produkce měla. Za uplynulá dvě staletí, po která Gallaš-literát existuje, tato vzdělávací část jeho tvorby – často se jedná o překlady z němčiny – nebyla oceňována a má charakter dnes občas kuriozní, viz německý spisek *Nebezpečí stromů stojících u budov*. Některé z těchto prací jsou ovšem tematicky průkopnické, což je vůbec rys pro Gallaše charakteristický – Gallaš často jeden a tentýž materiál zpracovává několikrát, pokaždé jej však „katalogizuje" podle jiného hlediska. Dospívá tak občas k pozoruhodné speciálnosti. Tak se hranickými hmotnými památkami zabývá jednou ve spise *Památky města Hranic*, podruhé vybírá jen heraldické památky a vytváří spis *Scuta nobilium civium Hranicensium*, který je vlastně prvním heraldickým česky psaným dílem od začátku 17. století. Podobných „česky psaných prvenství" drží Gallaš několik: první překlady antických epigramů, první „biografický slovník" moravských výtvarníků (*Sbor umělosti moravské*), první „gender" slovník (*Sbor učenosti a moudrosti ženské* resp. *Znamenité ženy*) ad. Problém je v tom, že metodologicky i excerpčně jsou tyto jeho přehledy dost ubohé – cituje z několika málo autorů a občas doplňuje něco z autopsie. Ale prvenství zůstává.

* * *

Zatímco tedy texty s primárně vzdělávací rolí Gallašovi popularitu nepřinesly, jeho další práce postupně proměňovaly Gallašův „mediální portrét". První polovině 19. století se Gallaš jeví především jako beletrista. Podle svých vlastních slov se beletrii začal věnovat z terapeutických důvodů, aby tak odvedl svou pozornost od vlastní „hypochondrie" – které bychom dnes říkali nejspíš „přecitlivělost" či „deprese". Začal „holdovat vesským múzám". V přímé závislosti na idylách Theokritových a Geßnerových vytváří svá „bukolická pění". Pro Gallaše je poezie beze zbytku shodná s oslavou přírody, samozřejmě přírody volné – „romantické". V tomto původním významu slova „romantický" je Gallaš romantikem, nic dalšího ze slovníkových definic romantizmu u tohoho pozdněklasicistního autora zřejmě nenajdeme.

Takový je Gallaš v rukopise *Osudné povolání Básníka k bukolickému*

pění (k tisku schváleno 1803), jehož obsah tvoří adaptace Geßnerových textů a podle nich vzniklé pokusy Gallašovy. Kromě drobné „moravské romantické idyly“ *Tajemný dub* (1803) se Gallaš zapsal do literárního vědomí především prvním dílem *Múzy moravské* (1813), s její vpravdě „stavovskou“ poezií. Gallašův spolužák z gymnaziálních dob Tomáš Fryčaj tento projekt Gallašovi navrhl už roku 1805. Inspirován Mildesheimským zpěvníkem, chtěl vytvořit moravský ekvivalent zpěvníku „nevinných“ světských písní, který by doplňoval Fryčajův *Kancionál kostelních písní*. Výsledkem byl pětidílný svazek, který obsahoval Gallašovy „písně duchovní a mravní“, „písně polní neb vesské a selské“, „písně pro osoby rozličného stavu“ a „písně světské k ctnostnému obveselení mysle“, doplněné pátým oddílem s výborem z pololidové tvorby různých autorů.

Roku 1825 vychází druhý díl *Múzy*, v ničem však nenavazuje na díl první – představuje prozaické „parabole a parmýthie“, které vznikly překlady a adaptacemi německých originálů (Krummacher, Feffel, Haug, Herder ad.), k nimž Gallaš připojil několik svých textů. Třetí díl *Múzy*, dokončený roku 1825, obsahuje nejprve Bukolické fantazie, pak Pastevky aneb idyle a nakonec Malby vesské. Publikován ovšem nebyl ani za Gallašova života ani později. Poezie tohoto ražení se již „přežila“.

* * *

S koncem 19. století a prvním sebevědomým přehodnocováním nekritického pojetí fenoménu „národního obrození“ přirozeně musel vzít za své i dosavadní Gallašův obraz. Opěvovaného básníka postupně nahradil sběratel lidové poezie, Gallaš-dokumentarista. Pro rodné město byl Gallaš vždy především prvním hranickým historikem, autorem rozsáhlých dějin města. Zatímco pro starší období regionálních dějin se Gallašův význam novými texty rychle ztrácel, jako informátor o Hranicích na přelomu 18. a 19. století byl Gallaš nedocenitelný, což platí i na úrovni nadregionální – Gallašovy zápisy lidové poezie a (především valašských) zvyků se na přelomu 19. a 20. století dočkaly zvýšené pozornosti. Přestože Gallaš rozhodně nepracoval jako folklorista a zaznamenávané texty občas pozměňoval, je řada jeho spisů zdrojem cenných informací, zejm. *Múza betlémská*, *Va-*

laši v kraji přerovském a *Mytické povídky o bohoch a bohyňách moravských Slavanů*. Jeho svérázný pokus o vytvoření římsko-slovanské mytologie byl ovšem dosud zkoumám jen jako zdroj informací o reziduích slovanské mytologie, bohužel ale ne jako výraz dobového klasicistního fenoménu...

Ve 40. letech 20. století začal být Gallaš stále víc zajímavý jako „svědek doby" a pozornost se pomalu obracela k jeho *autobiografickým* spisům. Vše ale skončilo s druhou světovou válkou, která zabránila také vydání jeho korespondence, jež by mohla výrazně obohatit naše znalosti o podhoubí českého národního obrození na Moravě.

Gallašovy autobiografické spisy jsou poměrně četné. Základním dílem je tu jeho *Mé vlastní biografie díl I-IV*, podrobné líčení životních osudů od narození do roku 1794. Některé motivy zpracovává a jiné přidává svérázné dílo *Mé žalosti a mé bolesti*, v němž Gallaš vytváří jakousi „negativní autobiografii", vybírá jen ty „truchlivé příhody" svého života, čímž vytváří psychologicky dost zajímavý sebeobraz. Dalšími texty tohoto druhu jsou pozdní *Opravení a doplnění mé v Múzy moravské vydané biografie*, drobný spisek *Upamatování na moje krevní a jiné přátele, na moje dobrodince a jiné známé* a nakonec *Moji pamětihodnější snové* – zápisy snů z posledního literárně aktivního období Gallašova života. Domníváme se, že díky současnému zájmu o auto/biografii jsou právě tyto texty nejživější částí Gallašova díla, nadto jsou i badatelsky nejperspektivnější, protože namnoze jsou skutečně neprobádané. Je to Gallaš–dokument, co nabízí začátek 21. století.

* * *

U zrodu speciálního díla obsahujícího zápisy Gallašových snů stojí vlastně už zmíněná potřeba „katalogizovat" týž materiál vícekrát. Několik klíčových životních snů totiž obsahuje už Gallašova *Biografie*. A právě tyto sny Gallaš později použil jako základ spisu *Moji pamětihodnější snové*. Po pěti snech z dětství a mládí následuje sen č. 6, datovaný 16. ledna 1827. Z předmluvy díla ale vyplývá, že ta byla napsána až roku 1829. Proto se zdá pravděpodobné, že úmysl vytvořit samostatný soubor zápisů snů se zrodil někdy v březnu 1829 a Gallaš do něj pojal nejen staré sny z dětství,

ale i další tři sny z let 1827 a 1828, které snad zapsal původně samostatně. Dílo se postupně rozrostlo o šest snů z roku 1829 a stejný počet z roku následujícího. Rokem 1830 se psaní textu vlastně uzavřelo[/2], protože poslední sen z roku 1834 už byl do rukopisu jen volně vložen (a bohužel se dochovaly jen první čtyři strany).

Z gallašovských badatelů si *Snů* všiml jedině Stanislav Souček[/3], který je ovšem zařadil mezi Gallašovy práce náboženské a otázka jejich ne/autentičnosti ho vůbec nezaujala. Vzhledem k době vzniku Součkovy práce, kdy si sny teprve znovu začaly probojovávat místo na slunci vědeckého uvažování, se Součkově nezájmu nelze divit. Vždyť *Sny* vůbec neuvádí ani několik výběrových bibliografií Gallašových rukopisů z průběhu 19. století.

* * *

Sny se v literatuře objevují v dvojí podobě, zaprvé ve vlastně přeneseném významu, kdy se umělecký výtvor opírá o význam snu jako „ne-reálné" skutečnosti a jeho obsahem je pak vidění, utopie či alegorie. Zadruhé jako sen „skutečný", tedy záznam proběhnuvšího snového obrazu – a tady máme celou škálu ne/věrnosti realitě takového obrazu, pozměňování, estetizaci atd. Až někdy do poloviny 18. století je sen „pouze" součástí života hrdiny (světce, vladaře), je zaznamenán jako součást širšího biografického tkaniva a vždy se tedy jedná o sen *důležitý*. Teprve nástup moderní doby v polovině 18. století a její tendence „rozdělit a prozkoumat" dává vzniknout prostoru pro záznam snu, který nemá *bezprostřední* motivaci. Druhotná motivace, která samozřejmě nastupuje, má buď rozměr vědecký (sny jako materiál pro psychologii) nebo estetický (sny jako umělecké dílo). Cit pro krásu snu, stejně jako smysl pro krásu všeho *přírodního*, neumělého a nelidského poprvé realizoval v literatuře romantizmus.

2 / Někdy v roce 1839 ještě Gallaš předmluvu *Snů* přepracoval pro jiný text, viz závěrečné poznámky.

3 / St. Souček, *Z Gallašovy literární pozůstalosti.* Časopis Moravského musea zemského 7, 1907, s. 177-219 (*zejm. s. 211-213*); 8, 1908, s. 19-80; 9, 1909, s. 49-68, 268-287; 10, 1910, s. 75-98 a 218-238.

A – výrazně odchován psychoanalytickými teoriemi konce 19. století – k vrcholu dovedl surrealismus. Ten dokonce trochu legračně ve svých konstrukcích vlastní genealogie hledal spřízněnce právě skrz zájem o snové obrazy.

Kde na těchto pomyslných úsečkách a polopřímkách leží Gallašovo dílo *Moji pamětihodnější snové*? Gallaš jako lékař i jako umělec se nepochybně setkával s obojí tendencí své doby, díky svéráznosti sebe sama však vytvořil cosi unikátního, něco, co nemohl realizovat ani velký vědec, ani velký literát – Gallaš vytvořil soubor snových zápisů, které nemají výraznou uměleckou ambici, ani ambici vědeckou. Pokud bychom chtěli smysl tohoto díla popsat dvěma slovy, pak nejvýstižnější by zřejmě bylo – snový deník.

* * *

Gallašův přístup ke snům je v každém ohledu velmi střízlivý. Přestože několik snů z dětství a z roku 1791 mělo evidentně prorocký charakter, Gallaš z toho nevyvozuje předpoklad, že sny předpovídají budoucí věci, jak je to charakteristické pro lidové snáře. Z jeho poznámek je zřejmé, že sdílí pojetí snu typické pro inteligenci konce 18. století – sen jako odraz věcí minulých[4]. Gallaš nás tedy zpravuje o bezprostředním kontextu snu, což nám umožňuje nahlédnout nejen do dobových představ o souvislostech mezi prožitky a snovými obrazy, ale také do každodennosti „regionálního" intelektuála počátku 19. století. Tento kontext se ovšem jen málokdy dotýká ústředního tématu snu, a přesto Gallaš zřejmě chápal sny jako *vysvětlené*. Jeho sny totiž většinou „jen" ilustrují náboženské pravdy, takže jejich manifestní výpověď je celistvá a (dobově) srozumitelná. Tento moment zákonitě budí nedůvěru dnešního čtenáře, Gallašovy sny mají totiž jen málo z toho, co dnes považujeme za charakteristické pro snové obrazy. Jak jsou tedy Gallašovy zápisy autentické?

V předmluvě Gallaš píše: *„Oní sice byli tak skutečně pravdiví, jakž je*

4 / Zajímavé je, že všeobecně zřejmě ještě neexistoval koncept, který by dovoloval interpretovat obsah snu jako obraz *současného* duševního stavu snícího.

zde opsane nalezneš – ač ne docela od slova k slovu, nybrž něco malo po basnířsku přistřihnuto, ačkoliv latka jejich vždy skutečna zustane." Musíme tedy počítat s jistou mírou estetizace, vzhledem k charakteru Gallašovy beletrie ovšem nemůžeme předpokládat víc než soustředění na „líčení přírody". Závažnější je věta u snu č. 5, která se přímo dotýká obsahové stránky snů: *„Že se při opisu tohoto meho snu me vlastní myšlenky, kterež jej předchazely a nasledovaly, nachazi, každy vtípný čtenař velmi lechko pochopi."* Sen č. 5, a částečně to platí i pro sen č. 19, je pokusem o náboženskou *utopii*, čímž se dost výrazně odlišuje od zbývající části *Snů*. Gallašova „myšlenková vylepšování" jsou poměrně dobře rozpoznatelná, protože do tkaniva snu nezapadají. Gallašova (a vůbec dobová) tvorba je v tomto ohledu značně „naivní" – mravoučné či náboženské tendence z textů doslova trčí, často jde o spojení natolik nesourodých prvků, že dnešní čtenář žasne.

Pro otázku ne/autenticity zápisů je ovšem dobré vnímat Gallašovo jasné *rozlišování* mezi snovým obrazem a vědomým dodatkem, a navíc fakt, že předchozí explicitní konstatování se váže k jednomu konkrétnímu snu. To mluví dost jednoznačně pro autenticitu ostatních textů. Samozřejmě nemůžeme vyloučit, že hledisko uzavřenosti, eventuálně náboženskosti snu se uplatňovalo hlavně v jiné rovině – totiž při výběru snu k zapsání (zapamatování!). Ani to se ovšem nedělo bez výjimky (viz sny č. 17 a 20), takže celkově máme zato, že Gallašovy *Sny* představují na svou dobu velmi autentickou snovou sérii hodnou pozornosti především jako materiál pro antropologii a příbuzné vědy, v daleko menší míře jako beletrie[/5].

* * *

Pokud ale Gallašovy zápisy zachycují autentické snové obrazy, jak si vysvětlit manifestní přítomnost náboženských obsahů, které mají zcela ortodoxní význam a které současné nevědomí skoro neprodukuje?

Gallašova doba je chvílí, kdy se odehrál zásadní zlom v dějinách evrop-

5 / Z hlediska textové syntaxe je zajímavá ještě „biblická" koherence zápisů – téma se nezkráceně opakuje dvakrát i třikrát rychle po sobě. (Text je ještě obřadem...)

ského křesťanství. Osvícenské reformy druhé poloviny 18. století v náboženské oblasti ukázaly naprosté nepochopení pro tradiční křesťanství, velmi nevybíravým způsobem byl veden útok na všechno ekonomicky neproduktivní. Byla tedy racionalizována farní správa, odstraněny hygienicky nebezpečné náboženské praktiky, mnišské řehole byly zapojeny do farní správy nebo zdravotnické péče. To ovšem zároveň znamenalo likvidaci podstaty žebravých řádů, potlačení kontemplativního života, zakazování praxí lidové zbožnosti atd. Náboženství se stalo nástrojem státu a zájem o spásu vystřídala představa mravně nezávadného života, v níž se víra jeví jako „osobní záležitost".

Přestože dějiny jsou vždy kontinuum bez konce a začátku, s jistým zjednodušením snad lze tvrdit, že Gallaš pocházel z prostředí prodchnutého ještě zcela barokní zbožností. Pobyt v Olomouci a ve Vídni jej sblížil s osvícenskými proudy, které už v té době měly (jak vyplývá také z poznámek v Gallašových *Snech*) zcela ne-křesťanský charakter. Prožitek fyzické slepoty a částečného uzdravení byl pro Gallašův náboženský život bodem obratu, a tak jako se vrací do rodných Hranic, vrací se i k rodné víře.

Návrat ke tradičnímu venkovskému křesťanství už pro něj ale nebyl možný beze zbytku. Gallašovo náboženské myšlení, jak ho známe z několika jeho spisů, má poměrně reformní charakter, čili permanentně vnímá současný stav očima (představy) ideálního tj. biblického křesťanství. Odtud nejen zájem o perfekcionistická náboženská hnutí[/6], ale také veskrze jozefinská snaha vymýtit pověry, napravit „zlořády katolické bohoslužby" atd. Gallaš si zřejmě vůbec neuvědomoval, jak podobné základy měly tyto jeho snahy s oním „osvícenářským mudrlantstvím", které se mu jevilo jako úhlavní nepřítel náboženství.

Přes tento „jozefinský stín", který se mu nikdy překročit nepodařilo, stál však Gallaš ještě oběma nohama v křesťanské kultuře. Jeho *Sny* jsou tak svědectvím o dalekosáhlých změnách religiozity, díky nimž jsou zachycené snové obrazy značně vzdálené i té části dnešní populace, která se hlásí ke katolickému křesťanství. Naše současné náboženské myšlení

6 / Viz např. pojetí komunity moravských bratrů ve snu č. 5.

můžeme tedy konfrontovat se zápisy snů, jejichž obrazy mají zcela ortodoxní význam a především komponenty[7].

Kam se ovšem ve většině našich snů ztratily postavy Pána Ježíše, Panny Marie, světců atd.? Zdá se, že tito „bohové" k nám už mluvit přestali. Zcela analogicky tomu, jak odcházejí domorodá božstva z nevědomí „přírodních národů", jakmile projdou kulturním šokem setkání s „civilizací bílého muže". Bohové se odmlčí. Přirozeně neodumře sama náboženskost – sám b/Bůh, zemře ale jeho tvar. Podobně se lze dívat na Gallašovy sny – křesťanství je ještě dost živé, protože přichází k člověku ve snech. Dokud se zdají takové sny, dotud „starý Bůh ještě žije"[8].

Gallaš ukazuje, že i Moravané a Češi měli nejméně ještě na začátku 19. století strukturovanou religiozitu, z níž už dnes prakticky i teoreticky (tj. teologicky) mnoho nezůstalo.

JIŘÍ J. K. NEBESKÝ

7 / Což samozřejmě neznamená, že bychom se měli vzdát hledání a zkoumání kompenzačních či jiných obsahů Gallašových snů.

8 / Viz komentář ke snu č. 12.

Mé pamětihodnější sny / adaptace

POZNÁMKA K ADAPTACI / *Při edici Gallašova spisu* Moji pamětihodnější *snové se nám začalo zdát, že tvrdším oříškem pro pochopení je dnešnímu českému čtenáři spíš syntax Gallašova psaní než zvláštnosti grafické a tvaroslovné. Rozhodli jsme se tedy před edici rukopisu umístit výbor z textu adaptovaný do současného jazyka. Nelze si nevšimnout, že starší i obrozenská česká literatura se čte málo, protože je širší čtenářské obci těžko přístupná. Přicházíme tedy s pokusem, který je sice poměrně řídký, myslíme ale, že zároveň je perspektivní. Pokud nemá starší literatura zmizet z většiny soukromých knihoven úplně, bude potřeba ji adaptovat.*

Vybrali jsme tedy 11 zápisů Gallašových snů a jeho Předmluvu (původně Předslovo), což představuje zhruba polovinu rozsahu jeho Snů. *Vzhledem k tomu, že každý čtenář má možnost adaptaci okamžitě srovnat s originálem, měli jsme poněkud volnější adaptační ruce. Vnímavý a kritický čtenář tedy najde v adaptaci celou řadu drobných významových posunů, dokonce i výpustek. Pokusili jsme se textu vtisknout lexikálně i syntakticky současnou podobu. Ta ovšem místy nutně koliduje s (náboženským i jiným) obsahem zápisů, pro který nemá současná čeština dost výrazových prostředků nezatížených všeobecným pocitem archaismu.*

Adaptujeme tedy především jazyk textu a smysl se snažíme co možná nejvíc zachovat – důslednost ale není možná, protože oba tyto rozměry textu jsou samozřejmě úzce spojeny. Přes mnoho námitek, které náš pokus nepochybně vyvolá (a měl by vyvolat!), doufáme, že se nám tak podaří přiblížit Gallašovy Sny *řadě čtenářů, pro něž by autentické znění nebylo ke čtení.*

EDITOR

Předmluva

Třiasedmdesát let mého života přeběhlo jako jediné noci sen. Ano, jako plynoucí, míjející sen. Vždyť co jiného jsou dny života se všemi svými událostmi, snažením, nadějemi a touhami, než pouhé zdání? Zdání, které nás svou okouzlující přitažlivostí šálí a jako bludička láká do bažin, v nichž se nejeden z nás utopil, opuštěn všemi, kterým důvěřoval.

Jak moc byl zklamán mnohý z těch, jimž se zdálo, že jeho dívka, manželka či přítel jsou ti nejvěrnější a nejupřímnější! Jak moc se zhrozil, když se ze svého snu probudil a místo drahého klenotu našel ve své ruce bezcenný střípek, místo zlaté nádoby koňské kopyto a místo voňavé a krásné růže jedovatého hada! Častokrát jsem takhle snil i já, můj milý čtenáři!

Následující sny ale nejsou tohoto druhu, nemají ani politické, ani mravoučné záměry, jedná se o skutečné sny. Smysl nejednoho z nich se mi osvětlil podobně, jako se to stalo Jozefu Egyptskému. Jen s tím rozdílem, že u mě tomu bylo naopak a že některé z těch snů měly význam opravdu radostný. Nemysli si ale, milý čtenáři, že bych proto snům věřil úplně – jako by snad moje sny byly neomylně pravdivé stejně jako sny vyprávěné v Písmu svatém Jozefovi. I když se mi zdály přesně tak, jak je zde najdeš zapsané. Ne sice úplně slovo od slova, něco málo jsem po básnířsku přistřihl, ale látka těch snů zůstane zachována vždy.

Stalo se mi totéž, co Theokritovu Asfalionovi, který říká, že loveckému psu ze zdá o zvěři a rybářovi se zdává o rybách. Moje náboženské myšlenky, moje jediná útěcha a naděje, která z nich vyplývala v mých úzkostech a truchlivých příbězích mého života... Zkrátka, mé srdce, které na náboženské útěše viselo jako na nějaké kotvě – a dosud na ní ještě visí – zplodilo tyto moje duchovní sny. Proto tě prosím, milý čtenáři, abys je také posuzoval jen z mého křesťanského pohledu.

2.

Asi půl roku po onom snu s Pannou Marií jsem nenadále nebezpečně onemocněl úplavicí. Jestli ke mně otec zavolal nějakého lékaře, to nevím, poněvadž k němu často přicházeli cizí lidé. Nepochybuji ale, že to udělal, protože mě miloval a protože jsem do té doby byl jeho jediný syn. Dobře si

ale pamatuji na to, že otec i matka nade mnou stáli a plakali, stejně jako si pamatuji to, že otec matce řekl:

Půjde on, půjde pást morky. Na což mu matka odpověděla:

Bude-li to vůle Boží, ať jde. Ať se s ním stane, jak se to bude líbit Bohu.

K užívání léků mě rodiče moc nenutili, vím ale, že mě zaslíbili Matičce Boží a když jsem pookřál, složili u Kostelíčka pod lesem voskovou oběť. Při téhle mojí nemoci jsem několikrát požádal tatínka, aby mi k obveselení půjčil svoji modlitební knihu Velká štěpná zahrada, v níž bylo mnoho obrázků. Udělal to rád. V té knize je titulní obrázek představující Krista Pána přibitého na stromě a před ním klečící ženu. Smysl toho obrázku mi otec už předtím několikrát vysvětlil. Nechci ale tvrdit, že to bylo přímou příčinou následujícího snu, to ať posoudí někdo jiný.

Zdálo se mi, jak si vzpomínám, že jsem seděl v naší zahradě u domu pod vlašským ořechem a žalostně plakal a úpěl, že morky na hřbitově mám pást – dobře jsem totiž rozuměl smyslu otcovy věty. Vtom slyším shora hlas, který ke mně volá:

Proč pláčeš, Jozefku? Co zlého se ti přihodilo, že tak naříkáš? I pohlédnu nahoru a vidím – ó, jaká rozkoš! – Pána Ježíše rozpjatého na větvích stromu, pod nímž jsem seděl. Byl obklopený krásnou září, laskavě se na mě usmíval a znovu se mě zeptal: *Proč pláčeš, co ti je?*

Ach, milý Ježíšku, jak bych mohl nebrečet, když se moji rodiče trápí, že musím umřít.

Neumřeš ještě, Jozefku, odpověděl Pán Ježíš, *ty se zase brzy uzdravíš. Potom buď ale vždycky pobožný, často se modli a zpívej Pochválen buď Pán Ježíš!*

Ano, můj milý Ježíšku, odpověděl jsem, *já budu pobožně tu píseň zpívat, jakmile se uzdravím. Vždyť ji dobře znám i zpaměti.* Moji rodiče mě slyšeli mluvit ze sna a probudili mě, oba nade mnou plakali a ptali se mě, co se mi zdálo. Když jsem viděl slzy, které jim oběma hojně tekly z očí, řekl jsem jim: *Tatínku, maminko, neplačte nade mnou, já ještě neumřu, slíbil mi to sám Kristus Pán přibitý na ořechu, pod nímž se maminka modlívá.* A vyprávěl jsem jim potom, jak si se mnou povídal a jak mi poručil, abych píseň Pochválen buď Pán Ježíš často zpíval. To oba rodiče přimělo, aby mě vychovali ke kněžskému stavu a podle svých možností se o to i snažili. Proč se jejich přání nesplnilo, když mně samotnému byl duchovní stav blízký?

To sám Bůh nejlíp ví. Podle mého názoru nechtěl, abych se dostal do olomouckého semináře a nakazil se tam jedem sociniánství, který skoro veřejně šířil tehdejší správce semináře, jistý Blarer. Když se o tom dozvěděla konzistoř, stěžovala si na něj u císaře a z jeho rozhodnutí byl sesazen nejen ze své funkce, ale byl dokonce vypovězen z císařských zemí.

3.

Podobný duchovní sen měl jsem roku 1791, když mě přes mé otcovské město Hranice vezli do Vídně a já byl slepý na obě oči. Jela se mnou tehdy z Jaroslavi jedna také slepá manželka jakéhosi majora, která měla stejný úmysl jako já – nechat se v hlavním městě vyléčit zkušenými a vyhlášenými očními lékaři. Před odjezdem z Jaroslavi mě navštívili moji tamější dobří přátelé, zejména pan Ometa se svojí manželkou, a oba mě velmi prosili, abych do Vídně nejezdil, ale abych se zaslíbil Ukřižovanému Jezu Kristu v Kobylance, kam mě na své náklady chtěli zavézt. Přesvědčovali mě, že jestli mám pevnou víru, naději a lásku ke svému Spasiteli, že u Jeho slavného obrazu se mi určitě můj předchozí zrak vrátí.

Já jsem ale už byl prodchnutý osvícenským myšlením a celou tu pouť a pobožnost jsem ve svém srdci pokládal za pouhou pověru. Důvěřoval jsem lékařské zkušenosti svého přítele Jana Adama Schmida, tehdejšího profesora Jozefinské akademie a znamenitého očního lékaře, a netoužil jsem dostat se nikam jinam než k němu do Vídně. Tam jsem se také 3. května uvedeného roku vypravil a srdečně jsem se rozloučil s Ometovými. Tito dva dobří lidé mě vyprovázeli s pláčem až do Převořska a stále mě nabádali, abych nespoléhal na lidskou pomoc a hledal uzdravení u Boha. Má touha mě ale táhla jinam. Co se se mnou dělo, vysvětlí následující popis.

Když jsme se blížili k mému otcovskému městu, ptám se kočího, jestli už je vidět kostelíček Panny Marie pod lesem. Když mi pak řekli, že je právě naproti, začal jsem hořce plakat, že ho nevidím.

Pak jsem vduchu vzdychal k Bohu a Jeho Matce Panně Marii a modlil jsem se vroucně několikrát Zdrávas Maria. Za téhle mé pobožnosti jsme se přiblížili k městu. Když mi to bylo oznámeno, řekl jsem, ať zastaví u Velké hospody a doptají se na můj otcovský dům, který se nachází v Klihovské ulici. Měl jsem totiž s kočím již v Jaroslavi domluveno, že tu

na své útraty strávím u mých milých rodičů jeden celý den. Před hospodou stál právě můj bývalý spolužák Filip Schön. Jakmile se od formana dozvěděl, že veze do Vídně Jozefa Gallaše, slepého řezbářova syna z Hranic, rychle pospíchal k vozu, mě velice dojatě uvítal a pak formana provázel až k našemu domu. Ach Bože, Bože můj! To bylo žalosti a pláče, když má matka a mé milé sestry Kateřina a Karolina slyšely od Filipa Schöna o mém velkém neštěstí! Otec tehdy právě nebyl doma, protože zrovna pracoval na faře v Kelči. Matka neměla ani krejcar, takže měla velkou starost, jak mě a majorku pohostí a zaopatří. Když jsem se o tom dozvěděl, řekl jsem jí, aby se o nic nestarala, že já sám nechám všechno opatřit. Ujal se toho pan Schön a co bylo potřeba, to přinesl. Po snídani – přijeli jsme totiž do Hranic, jestli se dobře pamatuji, 9. května ráno okolo osmé hodiny – sešli se u nás někteří moji známí a příbuzní: Francek Řehula, jeho otec a Polda Šerý, moji švagrové. Polda odjel po obědě do Kelče, aby můj příjezd a mé neštěstí oznámil mému milému otci. Protože byl jasný a teplý den, požádal jsem svého sluhu, který mi byl přidělen jako doprovod v Jaroslavi, aby mi v zahradě na nějaké pohodlné místo položil matraci. Tam jsem seděl a přemýšlel o radostech, které jsem v téhle zahradě prožil jako malý chlapec a jako student. A hle, říkám si vduchu, teď nevidíš nic ze všech těch věcí, které tě tu ještě nedávno (před šesti lety) těšily. A vzpomněl jsem si na kříž, který se nachází u farářova pole poblíž cesty. Na něj jsem ještě jako student desáté třídy v roce 1778 maloval obraz Pána Ježíše. A říkám si: Hle, ani ten už neuvidíš! Sám jsem totiž začal pochybovat, že někdy ještě budu vidět. A začal jsem velmi hořce plakat. Má matka mě utěšovala a říkala mi, abych neztrácel naději, že Bůh je všemohoucí a můj zrak mi může zase vrátit, jen abych k Němu měl důvěru a Jemu svěřil své přání. Při téhle její nábožné řeči jsem si zase vzpomněl na to, co mi říkali moji dobří jaroslavští přátelé, kteří mě chtěli zavézt do Kobylanky, abych se tam zaslíbil Ukřižovanému Ježíši. Při těchto a podobných vzpomínkách a úvahách jsem příjemně usnul a ve spaní jsem měl následující duchovní sen.

Zdálo se mi, že mě můj sluha vodí po zahradě a když jsme přišli k zahradním vratům, nadšeně mi popisoval krásu obilí, které, jak mi řekl, zrovna dozrávalo. Ptám se ho, jestli branka do pole je otevřená.

Ano, odpověděl voják. A vtom jsem ucítil silnou vůni, která pocházela z obilí. Proto jsem ho žádal, aby mě dovedl po mezích až k tomu kříži, který stojí za panskou zahradou u cesty. Rád mě tam doprovodil, vždyť mi vždycky sloužil ochotně. Když došel ke kříži, řekl: *Teď jsme již u kříže, chtějí si tu trochu odpočinout?*

Ano, odpověděl jsem, *jestli není moc rosy, sedl bych si tu u posvátného dřeva na trávníček a odpočinul si.*

Není rosa, odpoví voják, *tráva je suchá a vůně obilí je tu zvláště příjemná.* Sednu si tedy na trávníček před křížem, jak se mi zdálo, a snažím se na něj dívat, nic však nevidím. Pocítil jsem velikou lítost, která mě přiměla k pláči.

Bože můj, Bože můj, kolik neštěstí mi přináší má slepota! Vždyť nevidím ani svou práci, Tvůj obraz, můj ukřižovaný Ježíši, který jsem ještě v mládí maloval! Tu pozdvihnu své slepé oči k nebi a začnu bolestně úpět a vzdychat k mému Spasiteli, aby ke mně zase obrátil svou milosrdnou tvář a navrátil mi zrak, kterého mě zbavil pro množství mých těžkých hříchů. A náhle zaslechnu hlas Pána Ježíše, který na mě volá z kříže:

Neztrácej naději, uvidíš zas krásnou přírodu Boží, ale až ve Vídni. Buď trpělivý ve svém neštěstí a neopouštěj mé náboženství. V tom stavu, v němž se teď nacházíš, jsi v mé víře příliš zeslábl a ochladl. Naprav svůj život a volej ke mně o pomoc a já ti slibuji, že dřív než tohle obilí dozraje, zase budeš vidět! Což se také skutečně stalo. Ach, můj Ježíši, můj dobrý Ježíši! Slibuji Ti, že splním všechno, co mi poručíš a nikdy Ti nezapomenu být vděčný za tak velkou milost!

Matka a sestry, které u mě seděly, pozorovaly prý moje těžké vzdychání a úpění ve snách; nakonec se prý ale má smutná tvář rozjasnila, takže když jsem se probudil, ptaly se mě, co se mi zdálo. A já jsem jim to povyprávěl.

Kéž Bůh dá, můj synu, aby se tenhle tvůj uklidňující sen vyplnil a ty ses sem vrátil zase zdravý! Já za tebe ve svých modlitbách Pána Boha nepřestanu prosit! Jsem plna naděje, že On mě vyslyší a za krátký čas se z tebe zase budu moci radovat. V téhle své naději se nezklamala, jak jsem napsal o něco výš, protože Bůh vyslyšel její vroucnou modlitbu a já jsem zase svůj zrak získal zpátky, i když jen na jedno oko. Stalo se to v tom čase, který mi ukřižovaný Kristus ve snu přislíbil.

7.

28. července roku 1828 jsem byl velmi smutný z mnoha tělesných i duchovních důvodů, hlavně mě trápilo, že ani modlitba mi nepřináší žádnou útěchu. Když jsem pak sám seděl na posteli, z té duchovní bídy jsem se rozplakal a nakonec i usnul a ještě ve spaní se mi zdálo, že úpím a naříkám. Tu ke mně přistoupí krásný mladík, soucitně se na mě dívá a ptá se:

Jozefe, proč naříkáš, co ti chybí? Na což mu odpovím:

Ach, mládenče, ať jsi člověk nebo anděl, vypadá to, že mě srdečně lituješ, tak mi snad nebudeš mít za zlé, když ti důvod svého smutku prozradím.

Nebudu, odpověděl mládenec, *já jsem tvůj strážný anděl, rád bych tě tvého smutku zbavil, tak mi klidně řekni, co tě trápí.*

Ach, můj nebeský příteli, říkám mu, *vždyť ty dobře víš, že už hodně hluchnu a začínám ztrácet zrak a celá má tělesná síla slábne. Není to dost dobrý důvod k trápení?*

Světsky myslícímu člověku to tak samozřejmě připadá, ale může to stejně brát člověk duchovní? Nevíš snad o tom, že Bůh bývá nejblíž těm, kteří si připadají Bohem opuštění? Neslýcháváš a nečteš snad, že u těch, kteří Boha milují, všechno směřuje k dobrému, ať už se s nimi děje cokoliv? A to je i tvůj případ. Abych tě o tom nějak přesvědčil, ukážu ti, co dobrého ti přináší tvoje hluchota. Následuj mě, udělám z tebe neviditelného a odvedu tě na místo, kde uslyšíš všechno, co o tobě dneska bylo řečeno. A přivedl mě na místo, kde byla shromážděna spousta mých známých a těch, které jsem pokládal za své dobré přátele. A pak se obrátil ke mně a říká: *Poslouchej všechno, co budou říkat, ale netrap se nad tím, co uslyšíš za řeči a názory.*

Ach, milý Bože, co jsem se tam všechno o sobě dozvěděl! Zrovna ti, které jsem považoval za své nejlepší přátele, měli zato, že má slepota a hluchota jsou následkem poklesků, kterých jsem se dopustil v mládí. Někdo pošeptal do ucha mému takzvanému příteli:

Pane, vy ho musíte znát nejlíp, často jste chválil jeho tichou a slušnou povahu i chování. Proč se ho nezastanete? On na to řekl:

Byl bych šílenec, kdybych si chtěl pálit prsty kvůli jeho cti a ztratil tak přízeň důležitého člověka, který by mi mohl uškodit, když už ne rovnou po-

moct. Mně je ho sice líto, ale to je všechno, co pro něj můžu udělat. Kdo Gallaše zná, ten určitě nebude věřit všem těm hanebnostem.

Někteří z nich se mi začali všelijak pošklebovat a vysmívat se mi. Bůh sám ví nejlíp, co jsem všechno ještě musel vidět a vyslechnout! A nebešťan mi na to řekl:

No, není to tedy pro tebe lepší, když dobře nevidíš a neslyšíš? Jak moc by se trápilo tvé měkké a citlivé srdce, kdybys slyšel všechno, co o tobě zlí lidé říkají? Copak bys o to stál?

Dej to pryč, řekl jsem svému nebeskému strážci, *jak bych mohl chtít něco, co by mi přineslo víc smutku a trápení než radosti? Děkuji tedy srdečně milému Pánu Bohu za slepotu těla, do níž mě přivedl a slepotu ducha ode mě tak odvrátil, a přitom mi dopřál ještě tolik zraku, že Jeho krásnou přírodu aspoň trochu vidím a můžu se z ní těšit. Nejvíc mě ale trápí mé nemoci a slabá paměť, takže se nemůžu pro dobro svým bližních vzdělávat tak, jak bych chtěl.* Když jsem řekl tohle, zase jsem se rozplakal.

Tvá snaha, řekl nebešťan, *je sice chvályhodná, jenže: Je správné žádat Boha, aby Ti dal víc schopností, než Ti sám udělil? Je to spíš spokojenost nebo nespokojenost s Božím řádem a Boží štědrostí?* Kvůli téhle otázce jsem se velmi zastyděl:

Ach, odpusť, odpusť mi, můj příteli z ráje, mou pošetilost a pros za mne Boha, aby mi tohle mé provinění prominul a odpustil. Na což mi anděl přívětivě odpověděl:

Bůh je laskavý Otec, který svým dětem ochotně odpouští jejich chyby, když je pokorně uznají a snaží se je napravit. Buď tedy vzdělaný ku prospěchu svých bližních natolik, nakolik stačí tvé schopnosti. Když se tak zachováš ve všech svých prosbách, myšlenkách a činech, nebeský Otec bude s tvou dětskou vůlí a poslušností spokojený. Žádat víc, než nám dal On, je pyšná namyšlenost, které se rozhodně vyhýbej, nebo skončíš v pasti pyšného ducha, v níž jsou uvězněni všichni padouši.

Sotva to dořekl, zmizel mi před očima a já jsem se ve stejném okamžiku probudil.

8.

20. října téhož roku jsem byl zkroušený svou nemocí a smutnými myš-

lenkami a skoro do půlnoci jsem nemohl usnout, sténal jsem a prosil Pána Boha jako starý Tobiáš:

Hospodine, smiluj se nade mnou, vezmi mě už z tohoto slzavého údolí k sobě. Svůj smutný život žiju v bídě, bolestech a pronásledování. Jsem na obtíž nejen svým blízkým, ale i sám sobě.

Při takových myšlenkách jsem si vzpomněl na své vídeňské přátele, kterým štěstí přálo a dosáhli bohatství i vysokých úřadů. Vzpomněl jsem si na Adama Schmida, profesora Hunčovského, Göpferta a další už zemřelé přátele. Ej, milý Bože, říkal jsem si, tihle všichni měli dost peněz, vysoké úřady i uznání, žili v pohodlí i nádheře a – zemřeli. Co jim to všechno bylo platné?! Byli, a nejsou! Poté jsem usnul a jakmile se Morfeus dotkl mých víček, hned jsem se ocitl ve Vídni, kde ale všechno vypadalo jinak než v dobách, kdy jsem tam bydlel. Najal jsem si fiakr a požádal svého švagra, který byl kočím, ať mě doveze k Jozefinské akademii. Na což se ke mně obrátil se slovy:

Co tam ale chcete dělat, v těch zříceninách?

Zříceninách? ptám se s údivem. *To krásné stavení, ten slavný ústav, na nějž císař Jozef vynaložil miliony, je již zřícenina?*

Přesně tak, odpověděl švagr.

Jak k tomu neštěstí došlo? ptám se ho dál a on mi odpoví:

To ví jen sám Bůh. Jedné tiché noci, když páni profesoři byli v divadle a pak šli na bál, Jozefinská akademie se tiše zřítila i s Modrým domem.

A kam se poděli profesoři?

Skoro všichni ti staří zemřeli den předtím a ti mladí, kteří s bolestí čekali na jejich místa, jakmile je získali, pomátli se a v té nehotové kůlně začali hrát komedii. Byla to vlastně stínohra, lidé říkají, že jim to šlo mnohem líp, než vyučování. Za tohohle rozhovoru jsme přijeli na jednu příkrou a úzkou cestu a mně se zdálo, že každým okamžikem se vůz převrhne i s koňmi. Křičím tedy na kočího, aby byl potichu a jel opatrně. On se tomu ale zasmál a řekl: *Dobrý kočí musí umět zvládnout koně i na nebezpečné cestě, stejně jako člověk musí umět ovládat své náruživosti.* A ještě dodal: *Teď jsme, pane krajánku, kde jste chtěl být.* A já jsem se na něj podíval, když mi pomáhal z vozu, a tu jsem v něm poznal svého zemřelého souseda. Hned mu říkám radostně:

Jé, milý sousedku, jak jste se dostal až sem?

To ví jen milý Pán Bůh, jak jsem se tady se svou druhou manželkou octl. Bydlíme tam v té chalupě vedle té velké hromady kamení, u toho sloupu s latinským nápisem. Moje žena tam dělá hospodskou a čepuje pivo. Přečtěte si zatím ten nápis a já zavolám manželku, aby vám přichystala nějaké občerstvení. A hned na ni také zavolal: *Hej, Uliano, pan soused Gallaš je už taky tady, připrav mu něco dobrého.* A já jsem četl nápis na sloupu: *Co bylo, už není.* Velmi mě to zarmoutilo a rozplakal jsem se. Když ke mně přišla sousedka, pozdravila mě a zeptala se, proč pláču. Když jsem řekl, že kvůli tomu, že všichni mí zdejší přátelé jsou mrtví, řekla mi:

Vždyť se s nimi zase brzy nebo zanedlouho setkáte. A kdoví, jestli nejsou všichni v tamtom kostele?

V tomhle kapucínském kostele? O tom velice pochybuji, nikdo z nich pobožnosti moc nemiloval. A když někdy do kostela zašli, tak jen ze zvyku a ne kvůli víře, náboženství se jen vysmívali a kapucínům se smáli ještě víc než jiným řeholníkům kvůli jejich kapucím. Já jsem tehdy byl nadšený osvícenskými myšlenkami, takže jsem o nich také neměl nejlepší mínění.

No, řekl na to soused, *vy jste se velmi změnil a oni snad také.* A vešel jsem tedy do kostela, který taky vypadal dost jinak než ten U Kapucínů, měl velikou předsíň a v ní na židlích opravdu sedělo mnoho mých přátel z Akademie v černých oděvech, vlastně skoro všichni, a něco si šeptem vyprávěli. Adam Schmid, Göpfert a Hunčovský seděli vpředu. Když jsem je chtěl pozdravit a vzdát jim úctu, ani slovíčkem mi nepoděkovali a s vážnou tváří mi naznačili, abych šel dál do kostela, čemuž jsem se dost divil. Schmid měl před sebou velkou knihu a něco v ní ukazoval Hunčovskému, já jsem tam zahlédl jenom slova moudrého Šalamouna, napsaná velkými písmeny v latině: *Marnost nad marnost a všechno je marnost, kromě lásky a službě Bohu.* Načež mi můj dobrý krajan Hunčovský pokynul, abych šel dál. Poslechl jsem a vešel do kostela, kde jsem neviděl nikoho jiného než mého přítele, kterému v domě U Dobrého Pastýře říkávali Chudobný Jozefek, protože jako stolař vyráběl většinou jen rakve, a to ještě pro chudáky. Když si mě všiml, velmi příjemně se usmál, jak měl ve zvyku, a ukázal prsty na hlavní oltář. On sám klečel v koutku a velmi vroucně se modlil. Podíval jsem se na oltář a na něm vidím postavu velikosti člověka – zbičo-

vaného a trním korunovaného Spasitele, který byl zmučený tak, až jsem se zhrozil.

Ach, můj Ježíši, zvolal jsem s bolestí, *kdo Tě tak nemilosrdně mučil a zohavil?* Když jsem to vyslovil, Pán Ježíš se na mě podíval utrápenýma očima zalitýma krví a slzami a řekl mi:

Prostopášnosti těch, kteří pohrdají vírou, takhle mě netrýznili ani židé. Jakmile to řekl, zase sklopil hlavu a vzdychal tak hluboce, že se ve mně pohnuly všechny vnitřnosti. Tak jsem vyšel z kostela s pláčem, připadalo mi totiž, že Jeho slova se hodně týkala také mě. Když jsem vešel do předsíně, nenašel jsem tam žádného ze svých přátel, byl tam jen Otec Jarolím, nynější představený olomouckého kapucínského kláštera, který mě vyprovodil ven, a já jsem se hned ze sna probudil. Tenhle sen mám před očima ještě teď.

9.

Dne 4. března 1829 byla Popeleční středa a já jsem měl opět velmi zvláštní sen. Zdálo se mi, že jsem se procházel v nějaké neznámé krajině a přemýšlel o různých příhodách z mého života. A náhle vidím nějakou nevysokou horu a na ní větrný mlýn, jehož lopatky se větrem pohybovaly. Vystoupím na horu, protože se domnívám, že odtud budu mít výhled na celou krajinu. Když jsem se dostal nahoru, byl jsem už hodně zadýchaný. Tam však vidím krásné děvčátko, které sedělo u jednoho tesaného kamene a hrálo zvláštní hru. Před sebou mělo na malém sloupku visící váhy, na jedné misce byla zlatá mince a na druhou pokládalo malá kolečka papíru, která tahalo z velkého hrnce. Jakmile papírek položilo, hned ho vzal vítr, takže už jich tu lítalo mnoho. Zeptal jsem se děvčátka, co to provádí, a ono se na mě podívalo napůl lítostivě a napůl s úsměvem:

Já hraju hru na přátelství. Její odpověď mě rozesmála a říkám:

Copak je přátelství nějaká hra?

V dnešní době většinou ano, odpovědělo děvče a pokračovalo: *Podívej, v tomhle hrnci jsou jména všech opravdových i falešných přátel, kteří existují, i těch, kteří teprve budou. Z nich já jedno po druhém vážím a hledám takové, které by převážilo tuto zlatou minci.*

Aj, to jich asi moc nebude, milé dítě!

Hmm, je jich velmi, velmi málo, povzdychlo si děvče, *několik ale přece, taková jména převážila ne jednu, ale rovnou několik těchhle zlatých mincí.* A vytáhlo z košile jeden velmi zářící lístek a položilo ho na prázdnou misku. Ta okamžitě spadla dolů a děvče na druhou misku přikládalo další mince, ty ho ale nedokázaly převážit a ani vítr ten lístek neodvál. Chtěl jsem znát to jméno a ona mi ho ukázala. Na papírku bylo jméno Jana Evangelisty.

No, zeptalo se děvče, *copak tohle není opravdový přítel?* A pak mi podalo druhý podobný lístek a říká: *Tady tomu se ale nevyrovná nikdo ani teď, ani v budoucnosti. I kdybys na druhou misku dal všechny ty mince, co tady mám, dokonce i kdybys tam dal všechno zlato na světě!* Podívám se na lístek, který zářil víc než všechny ostatní, a vidím na něm napsáno jméno *Ježíš. No,* říká děvče a zkoumavě se na mě dívá, *znáš toho přítele?*

Ano, samozřejmě že ho znám, odpovím.

Tak tedy, pokračuje, *zapamatuj si Ho a zachovej ve svém srdci. Dokud Ho tam budeš mít, On tě nikdy neopustí a zůstane věrný, i kdyby tě všichni přátelé zradili.*

Souhlasím, milé dítě, On je opravdu i můj nejvěrnější přítel a utěšitel. Řekni mi ale, odkud to víš? Děvče se na mě podívá nějak vážně a říká:

Od mojí milé maminky.

A kdo je tvá maminka? ptám se dál a ono říká:

Pravda.

A jak se jmenuješ ty?

Zkušená láska.

A kde tvá maminka bydlí? ptám se ještě.

Tam na té nepřístupné skále, kde je vidět ta malá zřícenina, tam ji zahnala nenávist, před níž se musí skrývat, když nechce, aby ji nenávist zmlátila a zfackovala. Vtom mě probudil pes svým škrábáním a můj sen zmizel.

11.

Dne 20. srpna 1829 jsem se navečeřel a pomodlil se růženec, jak je mým zvykem, a v posteli jsem uvažoval o svých nedokončených literárních dílech. Jedním z nich je také Nový Lucidář, který obsahuje sbírku různých divů. Ty se taky, říkám si, už těžko dočkáš dokončení, mám ještě

mnoho jiných spisů, které je potřebnější dokončit. V těchto myšlenkách jsem usnul a měl jsem různé krátké a těžké sny, v nichž se moje duše toulala světem. Byl jsem hned ve Vídni, hned v Istambulu, pak zase v Polsku, v Itálii, v Americe a Bůh ví, kde ještě. Nakonec jsem se ocitl u svého švagra Brankeho ve společnosti vzdělaných mužů, mezi nimiž byl i můj dobrý přítel Otec Jozef Fiala. A jak je mezi námi zvykem, začali jsme mluvit o naší hranické knihovně, v níž shromažďuji staré české knihy. To zaslechla švagrová a říká mi:

Vy sice, pane švagře, máte v kostelní knihovně hodně starých knih, ale určitě tam nemáte tak staré a vzácné kousky jako je ten, který jsem četla nedávno. Ptám se jí se zájmem, jak se ta knížka jmenovala. A ona říká: *Lucidář.*

Aj, říkám jí, *ten si nezaslouží, aby tam byl, ten by se měl jmenovat spíš Lhář než Lucidář, vždyť je plný výmyslů, které autor opsal z Plinia. Proto jsem se taky rozhodl, že napíšu Nový Lucidář, který snad prostým lidem i učencům poslouží líp než Lucidář.*

No, odpoví ona, *já nemyslím ten, který prodávají babky na trhu, tenhle je jiný, s obrázky. Určitě se vám bude líbit, jakmile ho uvidíte.* Prosím ji tedy, aby mi ho ukázala, jestli ho má po ruce. *Ano,* odpoví a dá pokyn své služce, které Lucidář patřil, aby ho přinesla. Ta mi brzy podává starou otrhanou knížečku formátu A6, na níž je vidět titul *Nový katolický Lucidář.* Písmo a dřevořezy, jazyk i sloh, všechno ukazuje na velké stáří knížky. První obrázek představoval Pána Ježíše, jehož obličej byl obklopený mnoha paprsky, takže připomínal slunce, a Jeho září byli osvíceni lidé všech společenských vrstev, kteří stáli po stranách pod Ním. Nad Jeho hlavou byl nápis: *Světlo osvěcující každého člověka, který přichází na tento svět.* Následoval text, který pojednával o pravém katolickém náboženství tak přesvědčivě, že se proti němu nedalo nic namítnout. Druhý obrázek představoval Lucifera jako vládce temnoty, který svým dlouhým dračím ocasem ovíjel množství kacířů. Nápis nad hlavou ďábla zněl: *Kníže temnoty, lhář a vrah duší od prvního okamžiku.*

Třetí obrázek představoval blahoslavenou Rodičku Boží stojící na půlměsíci a nohou drtící hlavu pekelného hada. Nápis nad její hlavou: *Já jsem způsobila, že světlo nebeské nechybí.* Text obsahoval chválu Matky Boží vy-

branou z Písma a ze svatých Otců. Mimo jiné jsem tam četl i toto: *Bůh seslal archanděla k Panně Marii, aby jí řekl: Buď pozdravena, Maria, plná milosti. Když ji sám Bůh nechal pozdravit, jak nám kacíři můžou vytýkat, že ji zdravíme? A když je plná milosti, tak nám z tohoto Božského daru může něco dát!*

Čtvrtý obrázek představoval množství Božích světců s ozářenými hlavami. Nahoře byl nápis: *Tihle chodili ve světle a nespletli si cestu k spáse.* Text byl o ctnostech, kterými se svatí na zemi vyznačovali, a u každého bylo napomenutí: *Následuj ho, aby ses zalíbil Bohu!* Bylo tam ještě mnoho jiných obrázků a mezi nimi také tenhle: jeden člověk ležel na zemi poblíž propasti a ostatní přes něj padali, jako by byli slepí. Už jich tam byla velká hromada a ďáblové je svými dvojzubci tahali do pekla. Nahoře byl nápis: *Kámen nahoty a skála pohoršení.* Text pojednával o pohoršení a o nebezpečí cizích hříchů. Vše bylo vysvětleno příklady. Když jsem je začal číst, probudila mě má manželka a ptala se mě: *Co se ti zdálo, Jozefku, že jsi ve spaní tak smutně vzdychal?*

13.

Na svatého Václava roku 1829 bylo velmi smutné počasí, celý den pršelo a byla taková tma, že jsem nemohl ani psát, ani číst, takže jsem ve čtyři hodiny odpoledne snědl svou večerní polévku a lehl jsem si do postele. Pomodlil jsem se růženec a příjemně jsem usnul. Hned jakmile mě Morfeus začal houpat ve svém náručí, už mi také před očima začal vytvářet zvláštní sen.

Zdálo se mi, že jsem se vydal do města, abych navštívil svého pana švagra Františka Brankeho. V podloubí před Placatkovým domem jsem se setkal s Otcem Jozefem Fialou a ten se mě zeptal, jestli jdu také na tu vojenskou bohoslužbu do kostela. Na což já říkám:

Na jakou vojenskou bohoslužbu?

No, odpověděl Fiala, *copak nevíte, že císař vydal závazné nařízení, že jednou za měsíc musí vojáci vyslechnout odpolední kázání a pak mají zpívat píseň Já doufám jen v Boha a při poslední sloce se jim udělí požehnání?*

Je to možné, odpovím, *že by v naší zvrácené době vyšlo takové správné nařízení? A navíc pro armádu, ve které jen málokdo věří v Boha? Ve slav-*

ných dobách císařovny Marie Terezie ale existoval zvyk, že vojáci se každý měsíc v jisté sváteční dny zúčastňovali kázání, ale hned po její smrti to císař Jozef II. zrušil. Tehdy se ta píseň zpívala v němčině.

Ale teď, skočil mi do řeči Fiala, *je nařízeno zpívat ji moravsky. Pojďme tedy rychle, aby nám neuteklo kázání Otce Augustina. Vojsko už stojí u kostela ve slavnostním a jakmile zazní bubny, vejde dovnitř.*

Takže pospíchám, abych kázání nezmeškal – ve snech totiž slyším dobře, takže rozumím dokonce i tichému šeptání. Na tržišti jsem u kostela uviděl stát množství vojáků ve třech útvarech. Důstojníci se zlatými stuhami se společně chechtali tomu císařskému nařízení a my dva jsme šli přímo k sakristii, která byla otevřená, a přede dveřmi stáli farář Klátil s Otcem Hynkem a Otcem Augustinem. Ten, když mě uviděl, usmál se a říká:

Jsem rád, pane Gallaši, že při téhle duchovní události jste k vidění i vy. U vás snad to Boží semínko nepadne na skálu nebo do trní, což se myslím stane v případě těch pánů, kteří se náboženským věcem jenom vysmívají. Tady ten pán v klobouku za mnou poslal svého hezkého praporčíka, aby mě jeho jménem požádal, aby se prý kazatel držel toho starého přísloví: Kázaní krátké – klobásy dlouhé, prý se víc hodí pro vojáky než pro sedláky. Ale počkejte, bezbožní chlapi, však vám Otec Augustin hlavy jak se patří zahřeje, i když nevěřím, že by vám z toho zůstalo v srdci víc, než hrachu hozeného na stěnu. Ani to nestačil dořící a bubeník začal tlouct do bubnu. Říkáme si, že se vojáci spořádaně pohrnou do kostela, ale v tom jsme se zmýlili. Vojsko totiž táhlo za majorem podél radnice ven z města směrem k Bečvě. Když to viděl farář, říká:

Milí páni, co je tohle jiného než výsměch duchovním? Poručil kostelníkům, aby rychle pozavírali dveře do kostela a dodal: *Počkejte, jen počkejte, však vám černý čert kdesi vaše bezbožné krky ukroutí a uškrcené vás zanese do pekla jako pochoutku pro Lucifera. Jak má Pán Bůh dopřát štěstí v boji takovému vojsku, které se ani Boha, ani císaře nebojí a neposlouchá je?* Když to dořekl, sebral se a odešel. My ostatní jsme zůstali ještě nějakou chvíli spolu. Vtom se nečekaně strhnul vichr, který začal servávat tašky ze střechy kostela. Všichni utíkali pryč a křičeli, abych také rychle zmizel, já jsem byl ale tak vyděšený, že jsem nemohl udělat ani krok a zůstal jsem na místě jako přikovaný, takže tašky všude kolem mě padaly s vel-

kým rámusem, na hlavu mi ale nespadl ani kousek omítky! V téhle hrozné situaci se podívám na zem a vidím velký div – všechny kusy cihel se přede mnou změnily v knihy. Tu přiskočí nějaký šílenec se sekerou a začne do nich sekat. Hned ho ale několik silných chlapů chytí a odtáhne pryč. Zatím kostelníci a další lidé snášejí knihy na hromadu pod podloubí vedle radnice a jeden člověk z vrchnostenského úřadu je začne prodávat těm, kteří nabízejí nejvíc.

Co to děláte? říkám na to, *tyhle knihy popadaly ze střechy kostela a patří kostelu, takže se nesměji prodat!*

Ej, odpověděl mi jeden z přihlížejících duchovních, *proč by ne? Kupující je zase všechny vrátí do knihovny a kostel tak bude mít zisk, aniž knihovna utrpí.* Na to říkám:

Jestli je to tak, tak proti tomu nic nemám, jinak bych ale s tím prodejem nesouhlasil, a budu se informovat, jestli to dopadlo tak, jak říkáte.

Ovšem, odpověděl jeden z kostelníků, *vždyť žádná z těchhle knih ani do knihovny nepatří,* snadno se prý o tom můžu přesvědčit, poněvadž žádná nemá knihovní štítek. Nahlédnu tedy spěšně do jednoho svazku s krásnou vazbou, jestli tam ten štítek je, nebo není. Nenašel jsem žádný, zaujal mě ale titul knihy *Drexeliův Požár světa*. Celá kniha byla nádherně vytištěná a opatřená krásnými rytinami. Otec Fiala do ní nahlédl, uviděl obrázek letícího osla a říká:

Ejhle, letící Pegas! Na což mu odpovím:

Kdyby neměl tak dlouhé uši, tak by mu byl opravdu podobný.

No a co tím bláznivým obrazem chce autor říct?

Nic jiného, odpovím, *než že by spíš mohl uvěřit tomu, že osel létá, než že katolický kněz lže.*

To je hezké podobenství, řekl na to, *a navíc velmi naléhavé.*

Poté odložím Drexeliovu knihu a nahlédnu do druhé, do třetí až nakonec vidím asi 8 svazků A6 ve fialovém papíře, které měly titul *Obraz tohoto světa*. Když je otevřu, vidím, že jsou krásně ilustrované a celý jejich obsah je duchovní a pojednává o utrpení našeho nejdražšího Spasitele. Spis se ale nezabýval utrpením, které Pán Ježíš zažíval před ukřižováním, ale tím, které zažívá od současných křesťanů. Na obrázcích byli zobrazeni pochybovači všech společenských stavů, počínaje dvěma vladaři a konče oby-

vateli vesnických chatrčí. Pánu Ježíši se posměšně klaněli, fackovali Ho a všelijak jinak trýznili. Například v jednom svazku byli zobrazeni učitelé, jak Mu plivou do tváře, vztekle Mu nadávají a dělají hanebné posuňky. V posledním svazku zase byli kněží, biskupové, kanovníci, děkani a další světští kněží, nescházeli ani mniši. A všichni Mu zavazovali oči, rvali Mu vlasy a bili Jej měšci plnými peněz. Chudák Pán Ježíš seděl na špalku v hadrech a vzdychal nad tou hroznou potupou, a mně se zdálo, že Ho slyším vzdychat slova krále Davida: *Ach, i ti, kteří u mého stolu hodují, tropí si ze mě posměch a tupí mě.* Ach, žel Bohu, říkám si ve svém srdci, které nad tím bolestí trnulo, žel Bohu, je to přesně tak. A začnu nad Ním tak hořce plakat, že má manželka to úpění zaslechla a probudila mě s otázkou, proč ze spaní tak žalostně vzdychám. Já jí na to řekl:

Počkej do zítřka, budeš si to moct přečíst zapsané.

15.

11. ledna 1830 jsem se okolo šesté hodiny odebral odpočívat do lože a brzo jsem také usnul. Jenže okolo desáté jsem se zase probudil a dlouho jsem usnout nemohl, takže jsem si vzal svůj růženec a začal jsem se ho modlit a po skončení modlitby jsem přemýšlel o všelijakých náboženských věcech, o kterých jsem přes den četl. Mimo jiné jsem uvažoval o světcích, kteří dostali od Boha tu obrovskou milost, že si mohli ve svém náručí pochovat Ježíška, jako například můj patron svatý Jozef, svatý Antonín Padovský, svatý Kajetán, svatý Stanislav Kostka a svatý Alois. A v takových myšlenkách jsem znovu usnul.

Zdálo se mi, že jsem seděl u svého psacího stolu, četl si ve vypůjčených teologických knížkách a nahlížel při tom do Bible, abych si ověřil, jestli jejich obsah souhlasí s Božím Slovem. Nečekaně se mi něco zablesklo před očima od obrazu Matky Boží, který visí u stolu na stěně. Záblesk mě přiměl, abych se na obraz podíval, a tu si všimnu, že vypadá úplně jinak, než jak jej mám doma. Byl velmi krásně nakreslený černou křídou a představoval blahoslavenou Matku, která drží spícího Ježíška na klíně a ten se pravou ručkou opírá o polštář na malém stolečku. Nemohl jsem se na tu monochromatickou kresbu vynadívat! Najednou si uvědomuji, že Dítě se jakoby začíná hýbat a otevírá svá Božská očka. Při tomhle divu si

říkám: Ach, jak šťastní a blažení byli ti služebníci Boží, o kterých se dočítáme, že jim Matička Boží své Jezulátko do rukou položila! Ó, kéž bych já mohl být tak šťastný jako oni! Vtom mě ale napadne: Ó, bídný hříšníku, který jsi svou duši i tělo tolikrát poškodil hříchem, jak se můžeš odvážit žádat takovou milost? Copak ti nestačí, že se na tebe dívá tak soucitně a laskavě? Zatímco takhle uvažuji, obraz ožívá už úplně. Matka Boží sedí obklopena krásnou duhovou září, Děťátko se zvedá z polštáře a přivinuje se k prsům své panenské Matky a stále se na mě dívá velmi přívětivě, z čehož mám velikou radost. Podobně se na mě dívá Maria a říká mi:

No, vezmi Ježíška do náručí! Já jsem se cítil nehodný pro takovou milost, sklopil jsem oči k zemi a říkám pokorně:

Ach, takovou velkou milost si nezasloužím! Na což ona řekla:

Snaž se, abys jí hoden byl. Vždyť jsi Ho mnohokrát přijal do svého srdce, i když třeba ne úplně tak, jak by se slušelo. Tak se neostýchej vzít Ho do náručí! Po těch laskavých slovech jsem zdvihl hlavu a vidím, že Ježíšek, celý nahý, jen kolem pasu zavinutý do čisté pleny, stojí na zemi, napřahuje ke mně ručičky a říká:

Vezmi, vezmi mě, Jozefe, do svého náručí. Dřív než to dořekl, už se v mém náručí nacházel. Ó, Bože, Bože, jaká rajská rozkoš pronikala mým srdcem! Zasáhlo mě to tak, že jsem se celý roztřásl. Když jsem Ho k sobě víc přivinul, cítil jsem jakousi měkkost Jeho Božského tělíčka, která jakoby se mi mohla pod rukama rozplynout. Ježíšek viděl můj údiv a říká: *Jakou chceš, abych ti dal milost? Klidně mi to řekni!* Osmělil jsem se a říkám:

Ach, dovol mi, sladký Ježíšku, abych Tě mohl políbit na to místo, na němž odpočíval Tvůj Miláček, apoštol Jan, při Poslední večeři.

Tady je, odpovědělo Jezulátko a ukázalo si pravou ručičkou na srdce. A hle, na tom místě vidím nějaký velmi zářivý šperk, stejně jako na obou ručičkách i nožičkách, přesně v těch místech, kde budou probity hřebíky. S velkou vroucností políbím místo Jeho Božského srdce a říkám Mu:

Ó, sladký Ježíši, jak se Tvému Božskému srdci můžu odvděčit za takovou velikou lásku? Ježíšek na to řekl:

Čistou a upřímnou láskou ke Mně a k Mému náboženství. Nestyď se nikdy za něj ani za Mé jméno. Když to řekl, vznesl se zpět do klína své Matič-

ky a vidění v tom okamžiku zmizelo. Když jsem se pak probudil ze sna, říkám si sám pro sebe: Ach, milý Bože, když takový sen člověka tak potěší, jak rozkošná teprv musí být skutečnost? Ach, kéž bych tak krásně mohl snít navěky!

16.

Dne 16. ledna roku 1830 jsem jako obyčejně posnídal v posteli, zase jsem usnul a hned se mi začal zdát zvláštní sen.

Zdálo se mi, že jsem v nějakém lázeňském městečku pod horami. Byl tam malý, pěkně vystavěný zámeček, který by klidně mohl být považován za starořímskou vilu a krásně by se vyjímal na obraze jako ozdoba této krajiny. Byl vánoční čas, ale vzduch byl vlahý jako na jaře, lesíky byly zelené a keře poseté kvítím, což mě lákalo k procházce, takže jsem se na ni po obědě vydal.

Když jsem se vrátil, zašel jsem k lázeňské služebné, sedl si na lavičku u kamen a povídal jsem si s ní o všelijakých místních věcech a o tom, jací lidé sem jezdívají. Ta stará upovídaná žena mně o všem vyprávěla strašně zeširoka. Najednou slyším, že na zámku začali zvonit, ptám se jí, co to znamená a ona mi zase dlouze líčí, že milostpán pořádá v zámecké kapli nebo ve velkém sále společnost a někdo z duchovních, kteří tam chodí, bude mít kázání. Prý ale při těchto bohoslužbách nesmí být přítomna žádná žena, jenom muži. Jakmile se všichni pozvaní sejdou, vchod pro muže na zámeckém ochozu nechají zavřít. Pak ještě dodala, že dnes bude velký sál velmi krásně vyzdobený, a kázání, jak slyšela od sluhy, bude o narození Krista. Jestli prý je chci slyšet, určitě mě mezi pány pustí. Když totiž vyjmenovávala členy té společnosti, zmínila také mnoho pánů z Hranic.

Poháněn jakousi zvědavostí, šel jsem po schodech nahoru do zámku a na ochozu jsem vstoupil do jednoho z pokojů. V něm seděl člověk s knihou v ruce a byl tam také náš hranický vrchnostenský palírník David, který stál u dveří a na někoho čekal. Choval se, jako by tu patřil mezi domácí, a byl oblečený v nádherných šatech, takže jsem začal pochybovat, jestli je to skutečně on. Zeptal jsem se tedy, jestli si ho s někým nepletu. A on řekl:

Jsem to já. Dál jsem se ho zeptal, komu patří ten zámek a dozvěděl jsem se, že nějakému výbornému lékaři a učenci, který dává lekce v taj-

ném umění. Vtom ten čtenář, kterému jsem do té doby neviděl do tváře, vstane, obrátí se ke mně a zdvořile mě vítá. Byl to můj přítel Otec Jozef Fiala. Jakmile mě ale uvítal, všiml si mě také hranický krasobarvíř Karel Schulz a začal mi nadávat a urážet mě. Jakto, že já, ignorant a tmář, který pravou osvícenost nejvíc odmítá, chci vstoupit do osvícené společnosti svobodných zednářů a poskvrnit tak jejich svatyni?! Já mu na to říkám, že rozhodně nemám v úmyslu vstoupit do takového spolku, který, aspoň pokud vím, je v rozporu se svatým katolickým náboženstvím. Ale že jsem od služebné slyšel, že tu dneska má být kázání o narození našeho Spasitele, jehož jsem se chtěl zúčastnit. Tu teprve si ze mě začal Schulz utahovat a vysmívat se mi! Otec Fiala mu za to vynadal, že takové řeči by pro celou jejich osvícenskou společnost mohly mít velmi špatné následky, a on na to:

To je lehká pomoc, dýka nebo kapka jedu mu zavřou ústa navždycky!

To nebude třeba, Gallaš je sice muž nábožný a upřímný, ale umí držet jazyk za zuby. Když to dořekl, vyšel se mnou Fiala ven a velmi mě prosil, abych si Schulzova slova nebral k srdci, že přeci vím, jaké má Schulz názory na náboženství a že teď je navíc opilý a až vystřízliví, určitě toho bude litovat. Já na to říkám:

Bůh mu to odpusť a rač jej osvítit svým Duchem, aby poznal svou slepotu a nezahynul v ní. Bylo by mi ho líto kvůli jeho jiným dobrým vlastnostem. A začal jsem hořce plakat a probudil jsem se.

* * *

Tenhle sen určitě nebyl úplně bez významu, protože když si vzpomenu na chování těch, které jsem znal jako pravé zednáře a kteří mě do zednářské společnosti lákali, musím potvrdit, že jejich mravní a náboženské názory se od těch Schulzových moc nelišily. Takže opravdu děkuji Bohu za to, že jsem dostal tu milost nikdy nevstoupit do jejich ateistické společnosti.

17.

Nelze pochybovat o tom, že většina lidských snů pochází buď z našeho předchozího jednání a myšlení nebo ze situací, do nichž jsme byli zapleteni, což také potvrzuje následující sen.

Na masopustní neděli 21. února 1830 jsem od olomouckého knihkupce konečně dostal dávno objednanou Veitovu knížku Smírné oběti. Když jsem si v ní začal číst, našel jsem tam hezký symbolický obrázek konce masopustu. Vzpomínal jsem si nad ním na některé masopustní příhody, které jsem zažil s přáteli z Jozefinské akademie, a s těmito myšlenkami jsem včera večer ulehl do postele, načež se mi zdálo tohle:

Lucien Bonaparte cestoval z Říma přes Vídeň do Stockholmu za Karlem Bernadotte a zastavil se v Hranicích, kde ale kvůli několikametrovým sněhovým závějím musel pár dní zůstat. Musel tu oslavit i masopust, přestože ho původně chtěl slavit ve Stockholmu. V jeho doprovodu bylo také mnoho císařských dvořanů a učenců a mezi nimi i moji bývalí přátelé Valentin Göpfert, profesoři Hunčovský, Jan a Vilém Schmid, kteří měli Bonaparta doprovázet až na polské hranice. Když jsem se to dozvěděl, vydal jsem se hned do města, abych se s nimi přivítal. Také jsme se opravdu setkali a přátelsky objali, zejména s Göpfertem, který mě představil Lucienovi jako svého bývalého asistenta. Lucien mi poklepal na rameno a řekl:

Zůstaňte u mě s těmito pány na oběd. Hned také poručil, aby přišli jeho tři kuchaři. Když se představili, řekl jim, aby připravili banket v římském stylu, a pak se obrátil k cukráři a řekl mu: *A vy připravte na stůl nějaký důmyslný zákusek. Říkám důmyslný,* doplnil, *který by zároveň představoval něco směšného a něco mravoučného, chápete?*

Rozumím, odpověděl cukrář, *ale poníženě prosím o zadání.* Lucien se po krátkém přemýšlení usmál a říká:

Představte nám Venuši při pekelném karnevalu.

Á, to je velmi těžký úkol, když na to mám tak málo času, a ještě když má být proveden důmyslně!

Ať je jak chce těžký, Venuše při pekelném karnevalu ať tvoří zákusek, vaše věc je, jak to uděláte. Cukrář se začal škrábat za ušima. Když si toho všiml Göpfert, říká mu:

Pane cukráři, o dobrý nápad se nestarejte tak moc, stačí, když se domluvíte tady s tím pánem, a ukázal na mě, *ten vám určitě poradí.* Když to slyšel Bonaparte, obrátil se na mě:

To bych byl také rád, kdybyste mu s tím mohl pomoct.

Milerád, odpovím, *jen jestli se můj nápad bude Jejich císařskému veličenstvu líbit.* Na což on říká:

Podle toho, co o vás říká váš bývalý nadřízený, věřím, že se mi líbit bude.

Požádal jsem tedy o papír a když mi ho podali, vytáhl jsem z kapsy svou krabičku s černými křídami. Zašpičatil jsem jednu z nich a začal kreslit:

Venuše v pekle, která má být masopustním zákuskem, nemůže být upečena jinde než na pekelném ohništi.

Dobře, velmi dobře, říká Lucien. Nakreslil jsem tedy kruhovité ohniště a postavil na něj pohanskou trojnožku, na ni jsem posadil nahou Venuši tak, že její zadnice procházela kruhem a pokračovala hezký kus dolů nad oheň, o který se pečlivě starali pekelní kuchaři. A říkám k tomu:

Čertova pečínka musí být pečena tak, aby knížeti temnot chutnala.

Dobře, zvolal Lucien, *jen kreslete dál!*

Masopustní Venuši nesmějí chybět její družičky, zvané řecky Charitky. Tady jsou tedy tři, jak žádá pohanská mytologie, tři pekelné Vzteklice neboli Fúrie. Jedna slouží jako kadeřnice, sedí na jejích ramenou a češe jí vlasy do tvaru chocholu. Druhá jí připíná nárameníky, což jsou ale ve skutečnosti ohniví hadi. Třetí jí z misky sype do klína štíry místo růží. A teď přiletěl ještě jeden pekelník s voňavkou, má ji ovšem schovanou ve svém břiše, takže aby Venuši mohl začít parfémovat, musí se k ní obrátit svým smradlavým zadkem. Račte si, důstojní pánové, říkám, *vzít rychle trochu šňupacího tabáku, protože jeho vůně se vůbec nepodobá vůni pařížské voňavky Tisíc květů, ale, s prominutím, kozímu prdu nebo něčemu, co smrdí ještě hůř. Tuhle postavu je ale možné vynechat. Následující ovšem rozhodně ne, protože ta patří k Venušině mytologii – jde o psa Kerbera. Jeho dvě hlavy sají z jejích prsů, třetí jí pak jako milenec fouká na hruď ohnivý dým. Kuchaři křičí: Rychle sem s Marsovým štítem, pečínka je právě křehce upečená, i když vespodu se trochu připálila! A posadili ji na štít a nesou ji Luciferovi na stůl s hudbou, tak jako kdysi Římané nosívali takzvaného trójského vepře.*

Výborně, řekl kníže Lucien, *výborně! Hej, cukráři, nezapomeňte na štít a muzikanty! Ale ty ještě nakreslené nevidím.*

Hned je najdeme, jen račte mít trochu strpení, Jejich císařské veličenstvo! Hned tedy kreslím pekelné opičáky, satyry a podobné obludy s hudebními nástroji a říkám: *Partiturami ať je vybaví buď Haydn nebo Mozart, já nejsem žádný znalec, nebo dokonce virtuos dnešní hudby, ale navrhuji, aby to byla symfonie, trio nebo pochod podobný kočičímu vřískání, psímu a vlčímu vytí, krákání havranů a skřehotání žab.* A všichni přísedící

se mé satirické práci začali srdečně smát, nejvíc se ale má kresba i poznámky líbily Lucienu Bonapartovi. Vytáhl z kapsy zlatou krabičku a říká:

Pane, přijměte prosím za vaši trójskou svini tuto zlatou trójskou krabičku. K ní mi ještě přidal zlatý prsten se skvostným drahokamem. Göpfert, oba Schmidové, Hunčovský, Hubertus a další moji přátelé mě obstoupili a prohlíželi si dary. Adam Schmid se mě zeptal:

Gallašku, co budete s těmi penězi, zlatem a šperky dělat? Všechno dohromady to má cenu nejmíň deset tisíc!

Ej, to je jednoduché, odpovím. *Tady je můj milý strýček Kober, který zakládá špitál pro chudé, ať ty peníze spotřebuje na něj. Ale příteli, nezapomeňte na jednu zvlášť velkou místnost pro nemocné s pohlavními chorobami.* Když to slyšel Vilém Schmid, zvolal hlasitě:

Neříkal jsem vám vždycky, že Gallaš je člověk plný paradoxů? Ve špitále, který zatím založil ve svém domě, si vymínil, že nebude léčit žádné pohlavně nemocné a teď z toho dělá podmínku své štědrosti! Chtěl ještě něco říct, ale má děvečka mě vzbudila, že mám hotovou polévku k snídani, abych ji prý snědl dřív než vychladne.

21.

Dne 4. října 1831. Naši bohabojní předci pořádali při každém větším ohrožení veřejné pobožnosti. Jestliže bylo sucho, jestliže byl déšť, jestliže se přemnožily myši nebo chrousti, slimáci, housenky či kobylky, zejména ale když byl hlad, mor nebo válka. Vroucími zpěvy a půstem prosili Boha za odvrácení těchto trestů. Za našich osvícených časů ale považujeme všechny tyhle tresty a trestíky za dílo pouhé přírody, takže na modlitbu zapomínáme. V případě takzvané východní cholery neboli černé smrti, která se k nám blížila, dokonce brněnské gubernium zpočátku zakázalo duchovním všechny veřejné pobožnosti, aby prý se mezi lidmi nešířila panika. Důvěra k Bohu ale způsobuje spokojenost duše, a jak se taková důvěra dá získat jinak, než modlitbou? Vždyť Kristus nám slíbil, že kde jsou dva nebo tři shromáždění v Jeho jméně a o něco poprosí Otce nebeského, tak On jim to dá. Když modlitba dvou či tří lidí shromážděných ve jménu Páně je tak mocná, jak teprve silná musí být modlitba celé obce, která jednohlasně volá k Bohu: Smiluj se, smiluj se nad námi a odvrať od

nás tresty, kterými nám hrozíš, nebo nás jimi už přímo trestáš! V takových myšlenkách jsem usnul a brzy se mi zdál následující sen.

Zdálo se mi, že s mými domácími klečíme před obrazem Panny Marie a modlíme se, aby od nás svou mocnou přímluvou odvrátila morovou ránu a přijala nás do ochrany pod svůj plášť. Když jsme při rozsvícených svíčkách modlitbu dokončili, vešel do místnosti krásný mládenec s ušlechtilou tváří a říká nám (mně, mé manželce, děvečce a posluhovačce v mém lazaretku):

Nevycházejte čtyřiadvacet hodin ven, teprve až k vám znovu přijdu. Bůh na toto město seslal choleru, vám se nic nestane, pokud budete mít důvěru k Bohu a Jeho Matce. Tady máte tři kousky chleba, které snězte, pomodlete se a klidně jděte spát. Až se probudíte, Bůh už svůj trest odvrátí jinam. Když to dořekl, zmizel nám před očima.

To je anděl Boží, to je anděl Rafael, prohlásil jsem radostně, *hlavně ale poslechněme, co nám přikázal. Nevzdalujte se ze světnice, snězme ten chleba, pomodleme se k Matičce Pomocné a další obvyklé modlitby a usněme. A zítra, dá-li Bůh, už bude všechno v pořádku.*

Udělali jsme všechno tak, jak nám mládenec přikázal, a při modlitbě jsme sladce usnuli, takže jsme vůbec nevěděli, co se s námi dělo. Ráno, když už slunce bylo vysoko na obloze, nás ten krásný mládenec probudil a říká nám:

Vstaňte. Děkujte Bohu, že vás na přímluvu své Matky zachránil z těch tisíců lidí, které potrestal smrtí. Když to dořekl, zase zmizel. A my jsme vyšli ven a zjistili jsme, že město je skoro prázdné a že náš spánek trval celé tři týdny.

Dulcis est somnus operanti sive parum sive multum comedat.
Eccles: 5/1
Quasi de somno meo suscitatus sum et somnus meus dulcis mihi.
Hieron. 31. v. 26/2
Suscitavit me tanquam virum, qui su[s]citatur de somno suo.
Zachariass c. 4 v. 1/3

Předslovo

Třiasedmdesate let života mého přeběhlo mi nejinače než jako jedine noci sen. Ano, jak prchly, mijici sen. Neb což medle jsau dnove lidšti se všemi jejich dějami, snažnostmi, nadějami a žadostmi, nežli pauha zdaní, kteraž se nam bdějicim namitaji, a nas zavdy svau okuzlujici tvařnosti šali, a nejinač než jako bludička do bahna uvodi, v němž mnohy z nas, ze všech stran a ode všech, na něž svau naděj skladal, opuštěny, utunul. O, jak velmi oklaman byl mnohy v své naději, jemuž se zdalo, že jeho milenka, manželka, přitel jsau ti neyvěrnější, neyupřimnější; jeho přiznívec neylaskavější, jeho zastupce neyspravedlivější, a jakž velmi zhrozil se, když se ze svého sna probudil a místo draheho klenota špatný střipek, místo zlateho koflika koňske kopyto a místo voněne a krasné ruže jedoveho hada v své ruce nalezl? A takhle sníl jsem i já častokrate, muj mily čtenaři! Přitomní ale snove nejsau podobneho druhu ani politickeho, aní mravního, nybrž skuteční snové, z níchž se mi nejeden rovně tak, jak onomu Jozefu Egyptskemu, jen naopak, vyjevil, ač i některy z ních skutečně radostný měl vyznam! Nemysli ale sobě, mily čtenaři, že bych ja proto auplnau víru na sny zakladal, jakoby rovně tak, jak oníno v Písmě svatem dva Jozefu uvedení

1 / Sladký je spánek toho, kdo pracuje, ať jí málo nebo mnoho. (Kazatel 5,11)
2 / Potom jsem se probudil a prohlédl jsem. Můj spánek mi byl příjemný. (Jeremjáš 31,26)
3 / (Potom mě posel, který se mnou mluvil, znovu) vzbudil jako toho, kdo musí být probuzen ze spánku. (Zacharjáš 4,1)

snové, tež i moji neomylně pravdiví byli. – Oní sice byli tak skutečně pravdiví, jakž je zde opsane nalezneš – ač ne docela od slova k slovu, nybrž něco malo po basnířsku přistřihnuto, ačkoliv latka jejich vždy skutečna zustane. Stalo se totižto se mnau rovně tak, jak Theokritovemu Asphalionovi, jenž pravi; totižto že lovecky pes obyčejně o zvěři, rybař pak o rybach sníva. Moji tedy nabožní pochopove; ma jedinka utěcha a nad[ě]je, jenž mi v mojich auzkostech, bolestech a trauchlivych přiběžich života meho odtud vyplývala – slovem, me srdce, jenž jedině na tež nabožne utěše jako na nějake kotvíci viselo a dosavad ještě visi, zplodilo ona duchovní zdaní. Pročež prosim tě, abys je take jen z moji nabožné strany posuzoval.

1.

Asi dvě leta po navracení se mojich rodičuv z Blanska do Hraníc, když jsem asi sedmilete pachole byl, nechala mně ma matka v čas žní s mau dvauletau sestřičkau Cecilii zavřeneho doma; odebravši se s tim pevnym duměním k žencum do pole, že nas chlebem a mlekem opatřila, což ale v pospichani svem učiniti zapoměla, neb nachystaní pro nas pokrmove zustali zavření v komoře. Když se poledně přibližovalo a mi lačněti počali, tu nastalo upění a plač, kteryž nas tak velmi utrapil, že jsme oba – jakž se domnívam [–] u klekadla před obrazem blahoslavené Panny Marie usnauli; neb v tom spusobu nalezla nas matka, přišedši z pola, na zemi vedle sebe ležici. I zdalo se mi tehdaž, toho snu nezapomenu až do smrti, že jsme se spolu, před obrazem kleče, s plačem modlili, aby nam Pan Buh milau maminku, kteraž nas tak velmi hladovite opustila, brzy navratil. Vtom přišla k nam velmi krasna paní v bilem oděvu, kteraž nas, po tvaři hladice, těšila a abysme neplakali pravila a, napomenuvši nas, abysme pobožní byli a pilně se modlivali, udělila nam každemu krajiček bileho chleba, kteryž se nam velmi sladky byti zdal. Což když se stalo, zmizela před našimi očami. Po několika hodinach přišedši matka z pola nalezla nas, jakž jsem veyš pravil, v lahodnem snu na zemi u klekadla ležici; nad čimž se nemalo ulekla, neb domnivala se, že jsme snad od hladu – neb na cestě teprv napadlo ji, že pokrm pro nas nachystany v komoře zavřeny pozanechala – utrapení do mdloby jsme vpadli; pročež take ochotně nas vzbudila a nad nami plakala, řkauce: *Ubohe dítky, co jste vy hladu trpěti*

musely, níc od rana až do večera neokusice! Na což ja ochotně vypravuji, kterak velmi krasna a laskava paní k nam přišla a nam bilaučkeho a sladkeho chlebička udělila, kteryž nam velmi velice chutnal; a kterak nas, hladě, laskavě napominala, abysme se pilně k Panu Bohu a Matičce Boži modlivali a kterak potom před našimi očmi zmizela.

O tomto mojim duchovním snu nezvěděl se otec níc, neb on tehdaž nebyl doma, nybrž v Jičině u barona Zena v praci, matka pak, boje se pliznění, že tak zapomětliva byti mohla, níc mu o tom neymenšího nezminila, aniž take já – jakž daleko na to se upamatovati mohu – níc jsem mu o tom snu nevykladal. Matka ale, majíc jej v dobre paměti, vždy mě k tomu napominavala, abych Matičku Boži ctiti a ji věrně slaužiti nepřestaval a když by mně nauze aneb jina potřeba trapila, k ní se duvěrně utikal a o jeji mocnau přimluvu duvěrně žadal.

2.

Asi pul roku po one přihodě onemocněl jsem nenadale na šarlatove nemoci, kteraž velmi nebezpečna byla. Zdaliž mi otec nějakeho lekaře zavolal, to nevim, poněvadž často cizi lide k němu přichazeli – nepochybuji ale, že tak učinil, poněvadž mně miloval a poněvadž jsem až dosavad jeho jedinky syn byl. O tom se ale dobře upamatovati mohu, že otec i matka nade mnau stali a plakali; jakož i to, že otec k matce pravil:

Půjde on, půjde past morky. Na což mu odpověděla matka:

Bude-li vule Boži, nechť jide; staň se s ním, jakž se Mu libiti bude.

K uživaní lekařstvi nebyl jsem mnoho nuceny; to ale vim, že mně rodičove k Matičce Boži zaslibili a když jsem okřal, voskovau oběť u Kostelička pod lesem složili. V tež moji nemoci požadal jsem několikrat tatinka, aby mi svoji modlitební knihy (– Velka štěpna zahrada nazvane), v nížto se mnoho obrazku vynachazelo, k obveseleni a vyražení zapujčil; což on milerad učinil. V te kníze nachazi se titulní obrazek představujici Krista Pana na jednom stromě rozpateho a před ním klečici ženskau osobu. Co to vyobrazení vyznamenavalo, bylo mi několikrate před tim již od otce vyloženo; zdaliž ale ono přičinau bylo nasledujiciho sna, to sam ztvrditi nechci a jinym pozanechavam.

Zdalo se mi ale, jakž se upamatovati mohu, že jsem v naši přidomní

zahradě, pod vla[š]skym ořechem sedě, žalostně plakal a upěl, že morky na krchově pasti mam, dobře tomu rozuměje, co by ta otcova řec vyznamenavala. Vtom slyšim hlas volajiciho ke mně zhury:

Proč plačeš Jozefku? Co se ti zleho přihodilo, že sobě nařikaš? I vyhlednu na vrch a vidim, o, rozkoš!, Pana Ježiše na ratolestech stromu, pod nímž jsem seděl, rozpateho a libau žáři obkličeneho, an se lahodně na mne usmíva, že svau řeč opětuje: *Proč plačeš, co je ti?*

Ach, mily Ježišku!, odpovim, *jakž nemam plakat, když se moji rodičove nade mnau rmauti, že umřiti musim.*

Neumřeš ještě, Jozefku, odpověděl Pan Ježiš: *ty zasi brzy ozdraviš; potom ale buď vždycky pobožny, modli se pilně a spívej: pochvalen buď Pán Ježiš!*

Ano, muj mily Ježišku, odpovim Jemu, *ja budu pobožně tau písen spívat, jak jenom ozdravim. Dyťpak ju dobře již zpaměti znam.* Moji rodičove, jenž mně ze sna mluviti slyšeli, probudili mně, plačice oba nade mnau a tažice [se] mně, co se mi zdalo? Ja ale, vidauce jejich slzy, jenž jim obaum hojně z oči kapaly, pravim k ním takto: *Tatinku!, maminko!, neplačte nade mnau, ja ještě neumřu – Kristus Pan rozpaty na ořechu, kdež se maminka modliva, přislibil mi to sam.* I vypravuji jim potom, kterak se mnau rozpravěl a mi poraučil, abych tau píseň Pochvalen buď Pán Ježiš často spival. Což mojim rodičum obaum k podněti slaužilo, aby mně k duchovnímu stavu vychovali; což i take podleva jejich možnosti vykonati [se] snažili. Proč se dle jejich vule nestalo? Kdežto ja sam k duchovnímu stavu nemalau měl jsem nachylnost – to sam Buh neylepe vi. Me duměni ale jest, že miti nechtěl, abych ja do holomauckeho kněžskeho domu nepřišel a jedem socinianskym nakažen byl, kteryž tehdajši spravce domu toho, jisty Blarer, takřka veřejně rozsivati počal. O čemž zvěděvše se konsistoř, stížnost protiva němu vedla u cisaře, jehožto poraučením potom nejen z auřadu sveho zesazen, nybrž i z krajin cisařskych přisně ven vypovězen byl.

3.

Tomu podobny duchovní sen měl jsem roku 1791, když jsem jakožto slepy na obauch očech do Vidně přes Hraníce vežen byl; a sice v tomž mojim otcovskem městě. Jela tehdaž se mnau jedna tež slepa majorka z Jaroslavi do tehož hlavní[ho] města v rovnem se mnau aumyslu, aby

tam prostředkem skušenych a vyhlašenych okulistův zraku sveho nabyla. Dřiv, nežli jsem z Jaroslavi vyjel, navštivili mně tamši moji dobři přatele, vzlaště pak pan Ometa se svoji manželkau, jenžto mně oba snažně prosili, abych do Vidně nejel, nybrž abych se do Kobylanky k Ukřižovanemu Jezu Kristu zaslibil, kamž mně na sve autraty zavesti chtěli, přislibujice, že mam-li pevnau víru, naděj a lasku k Spasiteli memu, že jistě na temž milostnem místě u Jeho obraze sveho předešleho zraku nabudu.

Ja ale, jsauce již nemalo osvícenařskym smeyšlením natchlý, pokladal sem v srdci svem celau tau pauť a pobožnost za pauhu pověru a, skladaje svau naděj v lekařskau skušenost sveho přitele Jana Adama Šmida, tehdajšiho professora a znameniteho okulistu, taužil jsem jenom k němu do Vidně. Kamž jsem se take, s němi srdečně [se] rozlaučiv, dně 3ho maje veyš řečeneho roku na cestu odebral. Tito dva dobři lide vyprovazeli mne s plačem až do Převořska, vždy mně na cestě k tomu ještě napomi[na]je, abych se na lidskau pomoc nezakladal a uzdravení sveho u Boha sameho hledal. Ma ale tužba tahla mne jinam. Jak se se mnau dale dílo, nasledujici opis vysvětli.

Bližice se k memu otcovskemu městu, taži se vozka, zdaliž již kosteliček Pany Marie pod lesem viděti? Což když mi pravili, že již naprotivo se vynachazime, počal jsem hořce plakati, že jej viděti nemohu. Pak, vzdychaje vduchu k Bohu a Matce Jeho Panně Marii, modlim se pobožně několik Zdravas Maria, v kterežto pobožnosti moji přibližili jsme se k městu. Což když mi oznameno bylo, pravim, aby u Velke hospody stati pozustali a se na dum muj otcovsky doptali, kteryž se v Klihovske ulici vynachazi; neb měl jsem již z vozkem hned v Jaroslavě smluveno, že zde jeden cely den u mojich milych rodičuv stravim na moje autraty. Na což když se doptavati počali, stal pravě před hospodau muj byvaly spoluškolník Filip Šen (Schön), kteryž, vyslechše formana, že Jozefa Gallaše, řezbařoveho syna z Hraníc, slepeho do Vidně veze, ochotně k vozu pospichal, mne velmi litostivě vítal a pak formana k memu otcovskemu domu sprovazel. Ach Bože, Bože muj! Tu bylo žalosti a plače od matky a sester mojich milych Kateřiny a Karoliny, když o mojem velkem neštěsti od Filipa Šena uslyšely. Otec nebyl pravě tehdaž doma, neb pracoval pravě na faře v Kelči. Matka neměla ani kreycara peněz; pročež byla v naramne starosti, kterak

mne a majorku uhosti a opatři. O čemž když jsem se zvěděl, pravim k ní, aby o to níc nepečovala, že ja sam všechno opatřiti necham skrz pana Šena, kteryž take tau službu na sebe vzal a což potřeba bylo, slušně opatřil. Po snidaní, neb přijeli sme do Hraníc, jakž se upamatovati mohu, dně 9teho rano okolo hodiny osme, sešli se ke mně někteři moji znami a příbuzní, Francek totižto Řehula, jeho otec a Polda Schery, švagrove moji. Tento poslední odebral se po obědě do Kelče, aby přichod muj a neštěsti milemu otci memu oznamil. Ja ale, poněvadž jasny a teply den byl, požadal jsem sveho vojanskeho obslužníka, jenž mě k sprovazení v Jaroslavě zřizen a dan byl, aby mi matracu v zahradě v nějakem pohodlnem místě rozestřel. Zde sedě, rozjimal jsem sobě one nevinne rozkoše, jichžto sem v tey zahradě jak maly chlapec a jako student užil. – A hle, nyni, pravim k sobě vduchu; hle, nyni nevidiš níc ze všech těch věci, jenž tě zde ještě nedavno (– před šestima lety) těšivaly. V[t]om připomenu sobě na onen kříž, jenž se při farařově roli bliž cesty vynachazi, na nějž jsem ještě jakožto student v desate škole roku 1778 obraz Pana Ježiše ukřižovaneho maloval. – I myslim sobě: hle, ani toho více již neuvidiš!, neb počal jsem sam pochybovati, že kdy již více viděti budu. I počnu velmi hořce plakati. Matka ale ma těšila mně, pravice, abych se naděje nespauštěl, že Buh, jsauce všemohauci, zasi mi zraku straceneho navratiti muže, abych jen k Němu neyvětši duvěru bral a Jemu samemu potřebu svau poraučel. Při kterežto jeji nabožné řeči napadly mi zasi one řeči mojich dobrych jaroslavskych přatelu, jenž mne do Kobylanky zaslibovali a tam zavesti chtěli. Při tom a tomu podobnem rozjimaní a přemyšlovaní usnu lahodně; v kteremžto spani měl jsem nasledujici duchovní sen.

I zdalo se mi, že mne muj obslužník po zahradě vodi a, přijdauc k zahradním vratum, krasu a bujnost obili, jenžto, jakž pravil, již již dozravalo, zveleboval. I tažu se jej, zdaliž vrata do pole otevřene jsau?

Ano, odpověděl vojak, a vtom obešla mne velika vuně, jenž z pola od obili vychazela. Pročež žadam jej, aby mne po mezech až k onomu kříži, jenž vzhuru za panskau zahradu při cestě stoji, provodil, což on take rad učinil – byl' mi ovšem vždy k službam ochotny. An, došedši ke kříži, pravi: *Teď jsme již u sameho kříže; chcau zde trochu odpočinaut?*

Ano, odpovim, *jestli jen velika rosa neni, usedl bych zde na travníčku u tehož posvatneho dřeva a poodpočinul.*

Není rose, odvece vojak, *trava jest sucha a vuně od obili vzlaště zde velmi přijemna.* Sednu tedy na travniček před křižem, jakž se mi zdalo, a snažim se na něj nahoru divati, níc však viděti nemohauce, i obešla mne naramna litost, kteraž mne ku plači pohnaula.

Bože muj, Bože muj!, jakž velmi nešťastneho pusobi mne ma slepota! Kdyžť ja ani me prace, Tvuj obraz, muj ukřižovany Ježiši, kteryž jsem ještě v me nevinnosti maloval, nevidim! Tu propočnu bolestně aupěti a, k nebi slepych pozdvihna oči, k Spasiteli memu vzdychati, aby mně zasi milostiv byti a zraku, jehož mně pro množstvi těžkych mojich hřichuv zbavil, navratiti račil. I zaslechnu hlasu volajiciho Pana Ježiše z kříže, řkauciho ke mně:

Buď dobre naděje, uzřiš zas krasnau přirodu Boži, zde ale neyprv ne, nybrž ve Vidní. Buď trpělivy v křiži svem a nespauštěj se náboženství meho, v němž jsi, v tom stavu, v kteremž se vynachaziš, až příliš oslabl a ochladl. Naprav života sveho a volej ke mně o pomoc a ja ti slibuji, že dřiv, než toto obili dozraje, uzřiš! Což se take skutečně stalo. Ach muj Ježiši, muj dobry Ježiši!! Ja slibuji Tobě všechno vyplniti, jakž mi poraučeti račiš a nezapomenu níkdy za tak velikau milost Tobě povděčnym byti.

Matka a sestry, jenž při mně seděly, pozorovaly pry moje ve snach těžke vzdychaní a upění; konečně ale změnila pry se a vyjasníla ma smutna tvař; pročež tazaly se mně, když sem se probudil, co se mi zdalo a ja jim všechno, jakž zde zaznamenano jest, vykladal.

Dejž to Buh, synu muj, aby se tento tvuj utěšitedlny sen vyplnil, abys se zasi zdravy semka navratil! Ja nepřestanu Pana Boha za tebe na mojich modlitbach prositi a jsem take te plna naděje, že mně neoslyši a že se po kratkem časi zasi nad tebau potěšim. V kterežto naději svoji, jakž jsem veiš pravil, oklamana nebyla; neb dobrotivy Buh vyslyšel jeji vrauctnau modlitbu, že jsem zasi zraku sveho, ač ne na obě oči, nabyl, a sice v tom samem časi, jakž mi od Krista ukřižovaneho ve snach přislibeno bylo.

4.

Předešlemu snu nasledoval velmi podobny ve Vidní, když jsem v tom tak nazvanem Modrem domě slepy na mojem bolestnem loži ležel. Neb považujice všechna slova mojeho lekaře a přitele Jana Adama Šmida a jinych ještě mnohych, jak tamšich, tak i z cizich krajin do Vidně přicho-

zich lekařuv, kterež on ke mně pro consilio[1] pozval, kteraž mi žadne naděje nedavaly, že bych podleva ukažky, kteraž se dosavad na mně spatřovala, kdy více již viděti mohl – jala se mne velika žalost, kteraž mé srdce naramně aužila a skličovala; pročež ustavičně jsem plakal a k Bohu upěl a volal: *Otevř, Hospodine, oči mych, aneb vem mně raději z tohoto světa k sobě, abych sobě a druhym bližním mojim k obtižnosti a rodičum mojim a přibuznym k žalosti nebyl; ve všem ale staň se Tva Božska vule.* Než při vši te modlitbě moji a srdečnem vzdychaní, zapoměl jsem docela na onen sen, jenž jsem měl v otcovske zahradě, neb myslil jsem sobě: což na snech zaleží?, a smutna skutečnost traudila o to víc ducha meho, vzlaště pak potom, když jsem při posledním takovem consilium nejen od meho přitele Šmida, nybrž i od prof. Barta a jinych znamenitych přitomnych lekařuv ten smutny ortel zaslechl, že níkoliv žadne naděje nemam, abych k předešlemu zraku přijiti mohl. Tehož dně, kteryž byl, nemeylim-li se, 26. měsice červně, lehl jsem večer s plačem a usnul a hle: tyž sam sen, jejž jsem měl v Hranicich v zahradě, navratil se zasi, s nějakau ale malau proměnau, kdežto se mi zdalo, že se mi, u tehož kříže modlicimu a hořce nad svým truchlivym osudem plačicimu, Kristus Pan lahodnau žaři obkličený zjevil a taž sama slova ke mně mluvil, řkauce:

Buď dobre mysle, Jozefe! Ty budeš ještě tvuj otcovsky dum a Muj obraz, jejžs doma maloval, viděti a častokrate [*moci*] *pozdraviti; važ sobě ale te milosti a střež se, abys se ji potomně více nezbavil.*

Tento sen vyjevil se mi ale hnedka nasledujiciho dně skutečně, neb pravě toho dně počal jsem zasi, a sice s podivením všech přitomnych lekařu, [zraku] nabyvati. O, bych take byl muj slib vždy v paměti měl a jej zachoval!

5.

Navštiviv jednau meho stareho učitele, slyšel jsem od něho, kterak jeden kapucin ty tak nazvané moravske bratry aneb hernhuty velmi velice vychvaloval, doloživ konečně, řkauce: *Škoda na věky, že tito lide žadní katolici nejsau!*

1 / K (lékařské) poradě.

Přemyšleje ja doma všechno, což mi o ních vykladano bylo, usnul jsem na mojim mechem vycpanym divanu a hle, ledvas že Morfeus mych oči viček se dotkl, již mi take podivny romanticky před oči tvořil sen.

Zdalo se mi totižto, že jsem k navštivení meho streyce, faraře blaneckého, již tehdaž neboštika, přes Plumlovske hory putoval, kdežto se mi na cestě jakys velebný stařec přitovaryšil a všelike rozpravky o mravních a nabožnych věcech se mnau vedl. Kdežto ja mezi jinymi mymi navržkami i to sem pravil, že bych sobě žadal jen jedinkrate ty bratry moravske navštiviti, abych se očitě o všem jejich jednaní přesvědčiti mohl, zdaliž take te chvale, kterauž jsem o ních od Benedikta Kellera slyšel, zasluhuji neb ne? Na což on odpověděl, že v některem ohledu ovšem, v některem ale dokonce ne. Než ale jestliže prave moravske bratry dle svatocyrillskeho učení znati chci, k tomu že mně přihodnau přileżitost zjednati vstavu jest.

O, račte, velebný otče!, zvolam radostně – neb držel jsem jej za vyborneho katolickeho kněze – *račte mne, jsau-li kde v naši vlasti neb jinde k nalezeni, ochotně oznati s nimi.*

Milerad, odpověděl velebny kmet, *nemameť k ním již daleko, než jen do onoho skalnateho udolí.* I chva[ta]l jsem radostně k one stare moravske katolicske společnosti, kteraž, jakž pravil, na několik tísic duši silna byti ma.

I vedl mne vpravo přes jedno auzke skalnate udolí, kdežto sme několik velmi romantickych *[paušti] přešli, kdežto on velmi malo na cestě mluvil. Konečně přišli sme k jedne vysoke a přikre skale, kteraž ono udoli zavirala. Zde poručil mi, abych se trochu na jedne hustym mechem přikryte skalině posadil a sobě odpočinul; on pak, spolehna ucha svého na jednom místě one vysoke skale, zdal se mi, jako by velmi pozorně posluchal a pak na ní svym čekankem tepati počal, volaje na kohosi, řkauce:

Bratře Jakube, otevř! Na což tato z vnítřku nasledovala odpověď:

Sam-liž přichaziš, či-li nějake hoste sebau zas vedeš? I odpověděl vudce:

Mam hoste sebau, a sice dobreho katholika, jenž naše bratrstvo znati dychtivy jest.

Abys jen oklaman nebyl a nějakeho kaciře neb mudrlanta sem nepřivedl. Na což zasi odpověděl kmet:

Znam jej dobře již mnoha leta. Kteražto slova když ledvas vyřkl, ote-

vřela se skala s podivnym zvukem; stařec pak kynul mi, abych ochotně povstal a za ním kračel; což ja take, ale s nemalau bazní, jsem učinil. Což pozorovav Jakub na mně, pravil přivětivě ke mně:

Neboj se, pocestný bratře v Kristu – nejsi mezi žadnymi lotrasami, nybrž přichaziš ve jmenu Paně k Jeho vraucnym ctitelum, pravdívym katolickym bratřim moravskym; kračej zmužile a duvěrně za svojim vudcem. Což propověděv, zavřel zas potajná vrata, kteraž opět podivnym zavzněly zvukem. I šel jsem lampami osvicenym skalnatym pruchodem nějakau chvíli, až jsme konečně k jedne železne mřiži přišli, za níž se krasna otevřena končina vynachazela a pozemskemu raji podobná byti se zdala; do níž mně Bohaboj – tak slaul muj vudce – otevřev mřižu, uvedl a pak, obratě se ke mně, pravil:

Zde, mily Jozifku, cely jiny nalezneš svět Boži. Žadný lenoch, žadny ožralec, žadny zloděj, partykař a žadny bezbožník a kaciř není mezi nami trpěny; aníž se take od onoho času, co svaty Cyril a Strachota v Moravě Kristovo náboženství vštipili, takovy neplech zde nevynalezl. My se take až dosavad ještě s dobrym povědomim řimskeho papeže, praveho naměstka Kristoveho, svatocyrilskeho držime řadu. Najdeš zde ženate kněze, najdeš ale take mnícchy i paustevníky. Naš biskup jest řeholník s. Benedikta. Pět set duši maji sveho duchovního pastyře aneb faraře, kteryž vzlaštní peči ma o dobre vycvičení ditek; on take sam často ve škole sedava a dítky uči nejen v náboženství, nybrž i v rozličnem užitečnem uměni. Rechtor cvičí je v literním umění a v muzice. Děvčata uči rechtorka rozličné užitečné praci, kterauž oný take nejinač než jak svau vlastní matku miluji a ctijau; podobně i chlapci svého rechtora, kteryž vyborné mravy miti musi; aby dítkam za příklad slaužiti mohl. Muzika neslauži u nas k tanci a těm podobnym roztopačnostem, alebrž ke cti a chvale Boži a k ctnostnemu mravnímu obveselení mysle. Že tomu skutečně tak jest, slyšel jsem, jdauce přes pole, všudy od pracovitych vesníku, kteřiž buďto společně neb take po ruznu pracujice, nabožné spívali písně, což take i pastuškové při svojim stadě činili, hudajic spolu buďto na dudach aneb take na pišťalach a těch tak nazvanych lesních rohoch. Cela končina, přes níž jsme kračeli byla nejinač než jak nějaka krasna anglicka zahrada s velikau pilnosti vzdělana; při cestach vynachazeli se řadem vysazení auřadní stromove, aníž take na polním, řadně mezi ními vysaze-

nym, kvíti neschazelo, neb pastyři nesměli na takovych místech dobytek aní pasti, aníž take honíti. Když jsme do osady přišli, jakž velmi jsem se podivil, vidauce zde tak krasna stavení a roztomily pořadek, kteryž mně odevšad přivětivě kynul. Všechno zde, i ti psi, zdali se byť zdvořili, vzlaště pak dítky zjevovaly na sebe tau krasnau ctnost vzdělane mravnosti. I uvedl mne do jednoh[o] domu, řkauce k hospodařovi: *Bratře, obsluž dneska pro lasku Kristovau tohoto pocestneho bratra.* Kteryž s jakausi pozorlivostí pohledna na mne, jal mně za ruku a, postískna ji přatelsky, uvedl mne do hostinovskeho pokoje – muj vudce ale, uchyliv se pryč, zanechal mne v jeho společnosti samotného.

Na jeho pokynuti byla mi na stul předložená sklenice vína, par skyv co sních bíleho žitneho chleba a talíř letního ovoci. Z čehož když jsem požival, on se mne na všelike okoličnosti a obyčeje jak v nabožentství, tak i v hospodařskym pořadku vyptavati počal. I řekl mezi jinyma řečmi jeho, že se mu ten obyčej pozdravovaní: Pochvalen buď Pan Ježiš! velmi velice líbil; protože se ním naše laska a povinna vděčnost najevo vynaši. Na což když jsem mu odpověděl, že ten křesťanskokatolicky obyčej na většim díle již ve vlasti naší zahynul a jen ještě mezi některymi sprosťakami panuje, skormautiv se nemalo, zvolal:

Ach, tak již Moravane opět tak velmi skaciřeli, že se i za jmeno Paně stydi? Na což ja mu odpověděl, že se nejenom za to pozdravení i kněži stydi, alebrž i za kříž, kteryž z ních malokdo, kroměva při Mši svate, děla; a tu že se zda, že mnohy z ních jen mauchy od kalicha odhaní. I počal muj hospodař slzeti a hluboce vzdychati. Pak zvolal žalostně: *O, Cyrille, Cyrille a Strachoto, kdež jsau tvoji první bratři moravští!*

Malo jest jich ovšem, odpověděl jsem na to; *mudrlantska spupělost na větším díle všechno již zantichristila.* I počal hořce plakati. Což ja vidauce, abych jej z jeho zarmutku vyrazil, prosil jsem ho, aby mně v svém hospodařství trochu provedl a spusob řadu jeho ukazal; což on take milerad učinil a mne všudy v svem dvoře, zahradě štěpníci a hned za ní vynachazejicim se poli provodil; kdežto jsem take všudy velmi vyborny pořadek a pilnost nalezl, nad kterymž se me srdce nemalo potěšilo.

Pautníče moravsky, pravil ke mně, *ten pořadek, kteryž zde vidiš, v každem domu a dvoře cele teto osady, ano, cele naši krajinky nalezneš; neb co*

se zde kona, kona se vše ke cti a chvale Boži a k prospěchu našeho bližního. I nenajdeš zde take žadneho jineho ustavu dobročinosti, kroměva prave křesťanske lasky, kteraž se hned od maličkosti a takměř s mateřskym mlekem dítkam do srdce vnuka. Každy jest zde u nas bratr neb sestra Kristova. Pán aneb hospodař nema v živnosti žadneho rozdilu od služebníka; ano, ten zda se sam sobě služebníkem cele čeledi Kristově byti. Služebník aneb pacholek, děvka aneb nadeníce jedi z jedne mise s hospodařem a hospodyní; žadný nema zde přednosti, kroměva svého auřadu, a tomu jsau všichní na slovo, ano, i na mžik poslušní; vědauce dobře, že tak slauženi Panu Spasiteli svemu. My zde nemame žadnych advokatu, aniž jinych pravníku, kroměva neystaršího v čeledi; kteryž každau povstalau hadku – což se ale jen velmi zřidka kdy stává – ukroti a v mír dřiv, nežli slunce zašlo, uvodi. I k čemuž tedy slaužili by nam pravníci? Vojaci jsau nam tež docela neznami, i k čemuž bychom je potřebovali, stoje pod ochranau Boži; a k zastani vlasti protiva nepřiteli obětuje se dobrovolně mocnaři našemu tey neyvybornější mladeže dosti. Žebraka nenalezneš zde mezi nami žadného, jenž by po chlebě chodil; neb každa čeled opatři svoje prave žebraky se všemi potřebami. Lekaře nemame tak[e] žadneho jineho, kroměva našeho duchovního pastyře, aneb paustevníka, jenž vyborny jest ranhojič. Lichvaři, kurvaři a cizoložníci jsau nam ledvas dle jmena znami, a to jen s neyvětši hruzau a ošklivosti jmenovaní bývaji; a to jen od těch, jenž k nam z krajiny po vykonani svého obchodu přichazi. Žadny žid není mezi nami trpěny, protože se to lidske jemelo jen z lichvy, kradeže a kminství živi, naše svate naboženství naneyviš nenavidi a našemu Spasiteli každodeně zlořeči a se rauha. I kterak mohli bychom je mezi sebau trpěti? Vzlaště pak, když níc nedělaji, nybrž jen ustavičně na partyky a šibalstva smeyšli, s nímž velmi mnoho po zisku dychtivych křesťanu ošaluji a v zahubu uvodi. Ano, nam jest zakonem zapovězeno s nimi handel neb obchod vesti. V našem naboženství není od katholickořímskeho žadného jineho rozdilu, kroměva toho jedineho, že se Mše svata, jakž za časuv s. Crhy a Strachoty bývalo, v moravskem jazyku tak dalece kona, jakž se dalece kněz něco hlasitě modli aneb spíva; ostatní secreta[1] *děju se od něho v latině. Každoměsičně jednau choději všichní k spovědi a k stolu Paně;*

1 / Modlitby nad obětními dary.

někteři dvakrate i třikrate za měsic. Což se vždy s hojnym prolevaním slzi přijimajicich konava.

Na Bilau sobotu a v sobotu před svatym Duchem obnovuji všichní dospěli svuj slib, kteryž kmotři při křtu svatem za ně složili, což se s velikau vraucnosti a slavnosti konava, při níž každy svau zažatau hromničku, kteraž se mu při křtu uděluje a když skonava, do ruky podava, [*drží*]. *A to pokladame za velmi mocný prostředek protiva každemu kacířskemu nakažení, neb tehdaž vysvětluje*[*me*] *všechny ceremonie, kterež se jak při křtu svatem, tak i při svatem biřmovaní vykonavaji. Jestli kdo z nas nebezpečně nemocny, tak jej jeho duchovní, kteryž jej posledními svatostmi opatřil, častěji navštěvuje, těši a na cestu věčnosti spasitedlnym rozmlauvaním posilňuje. Neb tehdaž zajiste jest každy člověk duchovní posily neypotřebnější. Každy zemřely ma u nas stejny pohřeb; při němž sice hojnost laskavych slzi, žadneho ale ženskeho helekaní a povyku slyšano nebyva; neb my pokladame každeho, kdož v Panu skonal, za blahoslaveneho a přešťastneho. Naš hřbitov jest krasna zahrada plna kvíti, již dvaumi řady v kříž vysazení stromove prostřihuji, vprostřed ale stoji krasna kaple, v nížto se obraz Zmrtvychvstaní Pána Ježiše naleza. Kněz nema u nas za žadné duchovní jednaní nížadné zaplaty. On ma sve dokonale vychovaní, svuj čisty přibytek a poněvadž jej* [*v*]*šichní jak sveho praveho otce a dobrodince cti a miluji, tak mu tež nížadné nuze níkdyž trpěti nedaji. On ale take v vykonavaní svych povinosti všechný svým ctnostným a nabožným přikladem předchazi.*

Naše domaci pobožnost konava se nasledujicim spusobem. V každem domu jest budiček při hodinach, kteryž jakž věrně zvoniti počina, tak hospodař i všechna čeleď s ním ochotně z postele povstává, oblači se, umyva a k modlitbě chysta. Což když se stalo, klekne hospodař před obrazem ukřižovaného Spasitele na klekadlo a počne se rani modlitbu modliti, kteraužto všichní spolu s ním řikaji, jsauce toho pamětliví, že když se dva aneb tři ve jmenu Ježiše spolu modleji, že Buh uprostřed ních byva přitomný a rad jejich prozby vyplňuje. Podobně přistupujice o polední k stolu, všichní se spolu modlivaji. Časem večerním – kdož duležitau a potřebnau praci zanepraždněny není, jide do kostela, kdež každeho dně svate pože[*h*]*naní uděleno byva. Po večeři konaji se opět v společnosti všech auduv čeledi večerní modlitby, po níchž jadrné písně nasleduji a pak ubíra se každy k odpočivaní. V žadnem domu*

neuslyšiš kleti, zlořečiti, pomlauvati, se zapřisahati aneb nějake špinave rozpravky aneb písně [*zpívati*]*; v chramu Paně pak tau neyvraucnější pobožnost. Jestli jej viděti žadaš, tak pravě k tomu vhodnau maš přiležitost, neb otevře se již k večerní pobožnosti.* I požadal jsem jej uctivě a snažně, [zd]a by sobě netižil do něj mne uvosti, což on take milerad učinil.

Tento dum Paně nebyl aní přiliš veliky, aníž vysoky, aníž take přiliš světly, nybrž pravě takove zpusoby, kteraž k vzbuzení prave duchovní počestnosti a k pohodli modlicich se v něm slaužila; byl totižto altanama aneb pavlačemi opatřeny a stolice v něm tim spusobem rozdělene, že muži a ditky napřed a ženy v pozadu seděly; ty pak všechny bez rozdílu věku, jak svobodné, tak i vdane, hlavy sve hluboce zpuštěným šatem, že ledvas jich tvaře viděti bylo, zastřene. Male děvčata klečely v řadě mezi ženskym pohlavim, chlapci pak v presbyterium.

Zde vynachazel se jen jediny oltař, po stranach ale mnoho čistě malovanych obrazu. V okoli pavlačí bylo dvanacte ss. Apoštolu čistě řezbanych, ne od lecijakeho hudlaře, nybrž od dobreho místra v tomž uměni. Oltař pozustaval ze čtyrech římskych slaupu velikych, jenž nad křižem, na němž Pan Ježiš již již mrtvy vyobrazen byl, kup[o]lu držely, na níž se vpředku tento vynachazel napis zlaty: *Pán Ježiš byl Otci svemu až do smrti poslušný, a sice až do smrti kříže.* Po stranach kříže stala Jeho bolestná Matka a Jeho milaček s. Jan v bolestnem vyjadření. Dolu pak po stranach oltaře dva velci řezbaní anjele, z níchž každy veliky svícen se třemi svícemi držel.

Tabernakulum neb schranka Velebne svatosti představovalo Archu Boži, na níž dva cherubiní v hluboke pokornosti protiva sobě klečeli a mezi nimi v pozadu jmeno *Ježiš* uprostřed velike zlacené žáře, před níž se nadherna monštranci skvěla a velmi dustojny pusobila zhled. Na jedne straně tehož jedineho oltaře vynachazel se obraz Poslední večeře Paně, na druhe pak byla zasi ona večeře Paně v Emaus vyobrazena. Tato směřovala na přijimaní pod jednau spusobau, ona pak na přijimaní kněž[s]ke pod oboji. V kuru byly varhany nevelke sice, ale vyborneho zvuku. Krom těch uživali se zde při hlavních slavnostech, jak mi muj vudce pravil, jen ty tak nazvane lesní trauby (cornua), kterež se take neylepe k duchovní muzice šikuji. O, jak velmi byl jsem zde pobožnosti pohnuty, když jsem zde par vršuv jedne písně o Panně Marii slyšel!, ja jsem byl cely tak řikaje

vduchu před trun Boži vytržený a mrzel jsem se nemalo, že jsem ze sna probuzený byl.

* * *

Že se při opisu tohoto meho snu me vlastní myšlenky, kterež jej předchazely a nasledovaly, nachazi, každy vtípný čtenař velmi lechko pochopi.

6.

Roku 1827, dně 16ho ledna měsice, když jsem pravě z těžkeho katharu okřivati počal, zdalo se mi přede dněm, že jsem se v krasné končině pře[d] večerním časem, když již mile slunečko zašlo, samotný prochazel a, v hlubokych myšlenkach o bidě, trampotach a pomijičnosti tohoto života pohruženy, vždy dal a dale po cestě sve mezi aurodnými polami, na níchž se z obau stran rozmanite polní plodiny bujneho a veseleho vzrustu vynachazely, pokračoval, až jsem se nenadale bliž jednoho lesika, do nějž cesta ta, po níž jsem kračel, směřovala, ockl. I počalo se nenadale temníti; hvězdy ale třpytily se již na nebí a měsic počal se dustojně v svem lahodnem blezsku ukazovati a nahoru vystupovati. Přibliživ se až k samemu lesu, počnu sam se sebau rozpravěti a přemeyšleti, mam-li se dal do lesa vpustiti, neb myslim sobě, že jsem z prave cesty k domovu zablaudil. I pozustaviv se malo, počnu se některak bazlivě ohlidati, zdaliž bych někoho neuzřil, jenž by mne na pravau stezku obratiti, aneb k domovu zavesti, chtěl? A hle, vtom vyjde z lesní temnosti muž velebneho obličeje, an ke mně dí, proč [se] tak bazlivě vukoli sebe ohlidam? I pravim k němu, že se mi nejinak zda, než že sem kamsi z cesty poblaudíl. Na což on mi odpovi takto, že cesta tato k jedné male chalaupce směřuje, kterauž on v tíche samotnosti obýva; chci-li u něho přenocovati, tak že mně milerad do ní sprovodí a všemožnym pohodlim opatři. Vidauce ja, že měsic za mračno vstupoval, prosim jej, aby mi tau lasku prokazal a mně u sebe přenocoval. I vedl mně do lese, kdežto čím daleji sme pokračovali, tím víceji se přede mnau v onom hustem lesiku na cestě vyjasnovati počalo, ač vzhuru na obloze husta panovala tma. Chodník po obau stranach byl roztomile – pravě tak, jak v anglickych zahradach – rozmanítym vonnym kvítím vysazeny, kterež

sladinkau balšamovau zahu vydavalo. On sice níc ke mně na cele cestě nemluvil, než ale velmi laskavě na mne pohledal a jakes patrné potěšení nad mým podivením z toho, což se se mnau dílo, v tvaři sve zjevoval. Netrvalo pak dlauho, že sme se k chalaupce [přiblížili], jež na pohled, jakž zvenku vyhližela, víc sprosta, z větví upletená a mechem vycpana bauda byti se zdala. Ale jak velmi rozkošně byl jsem překvapeny, když, vejda do ní, maly sic, ale čisty pokojik spatřim, v němž se malý stoliček [nacházel] a při něm z obau stran par slaměnych stoliček stalo, na nížto jedne, když jsem se na jeho žadost posadil, nejinač se mi zdalo, než že na labudím polštařku sedím. Na stolku stal čistě řezbany krucifix ze slonove kosti, kteryž když jsem s pozorlivosti ohlidal, dí ke mně velebny paustník:

To jest ma jedina utěcha. Kolikratkoliv na tento obraz Božske trpělivosti patřím, tolikrat take srdce me rajskau sladkosti oplyva. Ach, což jsau všecky rozkoše světa protí te, kterauž nam tento Bo[*ž*]*sky přitel naš podava? Níc, ledas marnost a šalba!*

Ba, pravá šalba, řeknu mu na to, *vzlaště pak vše to, v čemž sobě lide jakausi hodnost zakladaji a neunavitedlně* [*se*] *po ní zhaněji, totižto titule a erby a těm podobné tíntěrky, jimiž se rozum víc omračuje, než srdce šlechti.*

Tak jest, odvece on na to a počne s tak sladkau vyřečnosti o prave blaženosti člověka hovořiti, že se mi nejinač zdalo, než že anjela o rajske blaženosti rozpravěti slyším: *Prava srdečná spokojenost, k nížto nas bazeň Boži vede, jest jediny pravy zaklad dokonale vezdejší blaženosti.* Což když propověděl, zdalo se mi v pokojičku z venku tak jasno byti jako na krasnem jarním dní.

Mi se zda, pravim k němu, *že jest již šery den.*

Ano!, odpověděl paustevník.

Ale kterakžto, pravim s podivením, *kdežto jsem teprv před chvíli k vaši velebnosti vešel?* Na což on s anjelskym ausměškem odpověděl:

Tak pl[*y*]*ne čas každemu spokojenemu srdci.* I [já], povstav, [odpovím mu,] řkauce:

Zde u vaši velebnosti ano, ne ale všudy byva ta sladka ctnost k nalezení.

Jestliže ji jinde nežli jedině v srdci svém hledati budeš, tak ji ovšem níkde ve světě nenalezneš, tak tě aní cela přirozenost se vší svau okrasau vstavu nebud[*e*] *potěšiti a oblažiti.* Což propověděv, kyne mi vyjiti, pravě, že mne

z lese ven vyvede. – Což když se stalo, zmizel před mymi očmi a ja se take v tomž okamžení probudil.

7.

Dně 28. července roku 1828, když jsem z mnohych jak tělesnych, tak i duchovních přičin velmi trauchlivý byl, vzlaště pak take nad tím se rmautil, že aní z modlitby, tak jako jindy, žadné utěchy necitim, počal jsem, na svem ložci samotný sedě, nad tau svau duchovní bidau žalostně upěti a plakati. V kteremžto zarmucenem spusobu, spolehna se na muj polštař, usnu; aspoň zdalo se mi tak, jako bych usnaul, a ve spaní, ještě sněje nad svau takovau opuštěnosti, upěl a sobě nařikal. I přistaupi ke mně krasný mladenec, an, litostivym okem na mně vzhledaje, taže se mně:

Jozefe!, proč upiš?, co ti chybuje? Na což mu odpovim, řkauce:

Ach, mladenče!, kdožkoliv jsi, člověk neb anděl, tvoje autrpne zezření zjevuje mi, že srdečné politovaní nade mnau maš, pročež take nebudeš mi za zle pokladati, když tobě přičinu sveho zarmutku vypovim.

Níkoli, odpověděl mladenec, *ja jsem tvuj stražný anděl, jenž by tě z zarmutku tveho rad vyrazil a sprostil; prav tedy duvěrně, co tě trapi a rmauti.*

Ach, muj nebesky přiteli!, pravim k němu, *dyť dobře viš, že přiliš hluchnauti a zrak svuj tratiti počinam a přitom i cela ma tělesna sila vadnauti počina; zdaliž ten takovy osud muj dost velika přičina zkormaucenosti mysle není?*

Světsko smeyšlejicimu zda se ovšem tak byti, jakž praviš, zdaliž ale take tak člověk duchovní smeyšleti muže? Zdaliž o tom neviš, že Buh pravě těm, jenž se sobě od Něho opuštění byti zdaji, neybližši byva? Zdaliž neslychavaš a nečteš, že těm, jež Boha miluji, všechno, nech se s nimi jakžkoliv děje, k jich neylepšímu dobremu směřuje? – A tak děje se pravě i s tebau. Abys však o te pravdě některak přesvědčen byl, ukaži tobě ono dobrodiní Božske, jenž pro tebe z hluchoty tvoji vyplyva. Poď a nasleduj mně, ja tě neviditedlneho do jednoho uvedu místa, kdež všechno, co se o tobě tohoto dně mluvilo, uslyšiš. I uvedl mně do jednoho místa, v němž mnoho mych znamych a těch tak ode mně dumělych dobrych přatel pospolu shromažděno bylo. A pak obratě se ke mně, di: *Pozoruj všechný řeči těchto zde zhromažděnych, ale nermuť se nad tim, což uslyšiš o sobě sauditi a mluviti.*

Ach, milý Bože, což jsem zde všechno mluviti o sobě neslyšel! Někteři,

a sice pravě ti, jež jsem za me neylepší přatele držel, pokladali mau slepotu a hluchotu za nasledky mojich poklizek, jichž pry jsem se v moji mladosti dopustil. I pošeptl jeden memu dumělemu přiteli do ucha, řkauce:

Pane, vy jej neylepe znati musite a často jste mi take jeho tíche a cudné mravy a obyčeje zveleboval; i pročpak se jeho cti nezastavate? Na což on odpověděl takto:

Byl bych veliky blazen, kdybych se pro jeho cti zastaní paliti chtěl a přizeň tak znameniteho člověka, jenž by mi, když ne pomocti, škoditi mohl [*, ztratil*]. *Mi je ho sice líto, to ale všechno jest, což pro něj miti mohu. Kdo Gallaše zna, ten zajiste o něm všech těch hanebnych předhuzek a namitek věřiti nebude.*

Někteři počali se ze mne všelijak vytvařovati a posměchy sobě ze mne pusobiti – a Buh vi sam neylepe, co ještě pohoršliveho a žalostneho jsem zde neviděl a neslyšel. Na což řekl ke mně nebešťan takto:

Nuže, zdaliž to velke dobrodiní pro tebe není, že dobře nevidiš a neslyšiš? A jakž velmi rmautilo by se tvé měke a cite srdce, kdybys vše to, což zli lide o tobě mluvi, zaslechl? Byl-li bys pak toho take žadostivý?

Odstup to ode mne, pravim k svemu nebeskemu stražci, *neb kterak mohl bych po tom maudře taužiti, což by mi více k žalosti a mrzutosti, nežli k radosti a prospěchu slaužilo. Děkuji tedy srdečně milemu Panu Bohu za svau tělesnau slepotu, kterauž mně navštiviti a* [*z*] *duchovní vyprostiti račil, předci pak konečně toli zraku popřal, že jeho krasnau přirodu aspoň některak viděti a z ní se těšiti mohu. Co mně ale neyvíce rmauti, jest ma churavost a slabost paměti, při níž pro dobro mých bližních tak, jakž velice taužim, aučenlivy byti nemohu.* Což propověděv, počal jsem opět srdečně plakati.

Tva žadost, odpověděl nebešťan, *jest sice chvalitebná, než ale, zdaliž slušné jest, abys od Boha více schopnosti, než tobě uděliti račil, sobě požadal?, zdaliž to s pořadkem a štědrotau Boži spokojeně byti jest neb ne?* I zastyděl jsem se velice nad tau jeho otazku:

Ach, odpusť, odpusť mi, muj rajsky přiteli, mau pošetilost a proz za mne Boha, aby mi tauto mau takovau vinu prominauti a odpustiti račil. Na což on mi milostně odpověděl, řkauce:

Buh jest laskavy Otec a odpaušti dítkam svým milostně jich chyby, pokudž jen takove pokorně uznavaji a je napraviti se vynasnažuji. Buď tedy

aučenlivy k prospěchu svých bližních tak dalece, jakž tva dostači schopnost; zachovaž-li se tak ve všech svych žadostech, myšleních a činech, Buh Otec nebesky bude s tvau dětinskau vuli a poslušnosti spokojený. Více požadati, nežli On nam uděliti račil, jest pyšna vysokomyslnost, kterež se pilně vystřihej, sic v osidla onoho pyšneho ducha vpadneš, v níchž všichní padauši vězi. Což propověděv, zmizel před myma očami; ja pak take v tomž samem okamžení se probudil.

8.

Roku tehož, dně 20. řijně, chorobau a smutnymi myšlenkami obtíženy, nemoha až takměř k pulnoci zdřimnauti, počal jsem upěti a Pana Boha jako stary Tobiáš prositi, řkauce: *Hospodine, smiluj se nade mnau a rač mne k sobě vziti z tohoto plačliveho udolí, neb život muj v bídach, bolestech a pronasledovaní stravený a od starosti zemdlený až přiliš velice smutny jest a ja nejen svym domacím, nybrž i sam sobě počinam již obtížnym byti.*

Při tom takovem přemeyšlení napadli mi moji videňšti [přátelé], jimž štěsti přalo a kteřiž všichní bohatstvim oplyvali a ve vysokem dustojenství stali, jako Adam Schmidt, professor Hunčovsky, Gopfert a jini ještě někteři, všichní již zemřeli. Ey, mily Bože!, myslil jsem u sebe: tiť všichní měli statku dosti, vysoke auřady a dustojnosti; mohli v pohodli, ba i rozkošně žiti, a zemřeli. Což jim všechno to prospělo! Byli, a nejsau více! Na což ihned jsem zdřiml. Ledvas pak Morfeus dotkl se mych viček, hned jsem se ve Vidní ockl, kdež ale všechno jinače nežli prve, když jsem tam bydlel, vyhliželo. I najav sobě fiakra, žadal [jsem mého švagra, který byl vozkou, ať mě doveze k Jozefinské akademii]. Na což on, obratě se ke mně, dí:

Cožpak tam ale v těch rozbořenínach dělati chtěji?

Rozbořeninách?, tažu se s podivením: *to krasné stavení, ten slavny ustav, na nějž cisař Jozef miliony vynaložil, již v řicenínach?*

Ne jináč, odpověděl švagr.

Jakym pak nešťastnym osudem?, tažu se ho dale; na což on odpovi, řkauce:

To sam Pán Buh vi. Jedne tíche noci, když paní professoři v dívadle byli a odtud do balu odešli, spadla ta Jozefinska akademia spolu i s Modrym domem do řicenín, a sice bez všeho povyku.

A kamž se paní professorove odckli?

Tí staři všichni ve[směs] *dně předtim zemřeli a druzi, mladi, jenž z bolesti na jejich stolice čekali a, dosedna na ně se radovali, střeště se, počali komediu v one dřevěne kolní, kteraž ještě dohotovena není, hrati, a sice tinohry, v kteremžto uměni, pravijau lide, že mnoho šikovnější jsau, nežli v svem předešlem učení.* I přišli sme při takove rozpravce na jednu vysokau velmi, ale auzkau cestu, kdežto jsem myslel, že [se vůz] každe okamžení vyvrati a my se dolu i s koňmi a vozem ockneme. Křičim tedy na něj, aby ticho jel a pozorlivě, k čemuž se on ale zasmav, pravil: *Dobrey vozka, jedauce na sparach, musi znat dobře sve koně uzditi a člověk maudry sve naruživosti.* Což propověděv, zvolal: *Teď jsme, pane krajanku!, kdež jste byt žádali.* A ja, pohleděv na něj, když mi z voze dolu pomah[a]l, poznal jsem v něm meho byvaleho zemřeleho sauseda. I poznav jej, pravim k němu radostně:

Ey, mily sausedku!, kdežpak ste se až semka dostal?

To sam mily Pán Buh vi, kterak sme sem s mau druhau manželku přišli; tamto v one chalupě bliž one velke hromady kamení, kde ten slaup stoji, na němž jest cosi latínsky napisano, jest muj příbytek, kdež ma manželka restauratorku zastava a pívo šenkuje; přečtite sobě zatím ten napis, co asi obsahuje, ja zatim na ženu zavolám, aby nějake občerstvení pro vas zaopatřila; na což ihned take na ni volati počal, řkauce: *He, Uliano!, pan saused Gallaš jest již take zde; ucti ho jak nejlepši mužeš.* I četl jsem, přistaupě k slaupu, tento na něm vyryty napis: *Fuit non pendam et jam non est*[1]. Což mne velmi zarmautilo, že jsem srdečně zaplakal. I přistaupě ke mně sausedka, vítala mne velmi uctivě, ana, vidauce, že plaču, tazala se na přičinu meho zarmutku; kteraužto když ode mne vyslechla, totižto že všichni moji tamši byvali přatele zemřeli, pravila, řkauce:

Dyťpak se oní s němi zasi brzy neb něco později shledaji a kdoví, jestliže tamto v onem novem kostele pospolu nesedi?

V onom kostele U Kapucinu? – o tom pochybuji velice, neb žadný z ních nebyl veliky milovník pobožnosti a jestliže předci někdy do kostela šli, tak se to stalo od ních jen z obyčeje a ne z nabožneho aumyslu; slyšivalť jsem od ních, že se jen z nabožnosti vysmívali a těmto řeholníkum nepřiznivy byli

1 / Bylo, nebude a již není.

více, než jinym, činice sobě z jejich kapuci velike vysmichy, a ja sam nesmeyšlel jsem tehdaž, mudrlantsku nadchnuty maudrosti, nemnoho lepěji o ních.

Ay, řekl on na to, *s nímy stala se velika proměna, snad take i s nímy.* I vejdu tedy do kostela, kteryž take mnoho jinače než kdysi U Kapucinu vyhližel; měľ velikau předsiň, v níž se několik stolic vůkoli nachazelo, na níchž mnoho, ba skoro všichní moji akademičšti přatele v černém oděvě seděli a cosi sobě pošeptně rozpravěli. Adam Schmidt, Gepfert, Hunčovsky seděli napřed, kterež když jsem pozdraviti chtěl a jim svau poklonu učiníl, aní slovičkem mi nepoděkovali, nybrž všichní s jakausi přisnau tvaři dale do kostela vkročiti mi kynauli, nad čimž jsem se take nemalo podivil. Schmidt měl před sebau velikau kníhu, do níž Hunčovské[mu] nahlidnauti kynaul, kdežto jsem jen na mžik ona slova v latině velkymi písmenami zapsana vzhlédl, kterež kdysi maudrý Šalomaun s upěním vykřikl: *Vanitas vanitatis et omnia vanitas praeter amare Deum et illi soli servire*[/2]. Na což mi jest muj dobry krajan Hunczovsky dále vkročiti kynul. I uposlechnu a vejdu do kostela, kdežto jsem žadneho, kroměva meho chudeho přitele, jenž stolař byl a na větším díle jen umrlči truhle, a to jen pro chudobné lidi, dělaval a sam take v domu Dobreho Pastyře Chudobný Jozefek (der Arme Sepel) naz[ý]vany byval [, neviděl]. Ten, zočiv mne, usmal se, ják vždy v obyčeji mival, velmi přijemně na mne a ukazav mi prstmi na hlavní oltař, velmi vraucně v kautečku po straně kleče, svau pobožnost odbyval. Pohleděv ja na oltář, vidím na jeho vrchním stupní za mřížau (comunionbank) figuru obyčejne velikosti člověka, ubičovaneho a trním korunovaneho Spasitele, až k ustrnauti zrasovaneho, nad čimž me srdce nemalo se ohrozilo.

Ach, muj Ježiši!, zvolal jsem bolestně, *kdožpak Tě tak nemilosrdně zkatoval a zohavil?* Což když jsem vyřkl, vzhledl na mně P. Ježiš tak velmi bolestnym zezřením, při němž jsem oči jeho krvi a slzami zalete spatřil – a pravil ke mně, řkauce:

Mudrlantska roztopačnost; – tak zlostně aní žide mne nestryznili. Což propověděv, sklopil zas hlavy sve a vzdychal tak hluboko, že se me vnítř-

2 / Marnost nad marnost a všechno je marnost, kromě Boha milovat a Jemu jedinému sloužit. (Kazatel 1,2)

nosti všechný ve mně pohnauly. I vyšel jsem se srdečnym plačem z kostela, neb přichazelo mi to nejinač, než že se ona Jeho slova i mne nemalo teykaly. Když pak jsem do síníce vkročil, nenalezl jsem tam žadneho z onych mojich byvalych přatelu; jen Pater Jarolim, nynější kvardian holomauckeho kapucinskeho klaštera, kteryž mně až za dveře vyprovodíl [, tam byl], a hnedka take [jsem se] ze sna probudil. Tento sen leži mi ještě až dosavad před očíma.

9.

Dně 4. březně, jenž Popelec byl, roku 1829, měl jsem opět velmi podivný sen. Zdalo se mi totižto, že jsem se v jakežsi nezname končině prochazel a o všelijakych přiběžich života mého přemeyšlel. I spatřim nenadale jakausi nevysokau horu, na níž se veliky povětrnik nachazel, jehožto kola [a] lopaty velmi se od větru pohybovaly. I vystaupim na vrch v tom dumění, že odtud celau končinu přehlednu. Když pak jsem se, nemalo zadušený, až na horu dostal, uzřim, eyhle, krasné děvčatko na zemi u jednoho tesaneho kamene seděti a podivnau hřičkau se obírati. Mělo totižto před sebau male, na slaupku visici važky, v jejichžto jedne misečce zlaty peníz se vynachazel, na druhau pak vybiralo z jednoho velkeho hrnce neb maze male okrauhle pozlacene papirky, kladauce je do prazdne misky, kterež ale, ledvas že je tam vložilo, ihned od větru pochopene a pryč odnesene byly, takže jich velike množství semotam litalo a pryč odnešeno bylo. I otazal sem se toho krasného děvčatka, co tu děla?, na což ono mi, pohledě na mne polu litostnym a polu usměšným zezřením, odpovědělo, řkauci:

Ja hraju na přatelskau hru. I zasmav se nad tau odpovědi, pravim:

Což pak jest přatelství nějaka hřička?

Za našich časuv na větším díle; odpovědělo děvče. Pak pravilo dale: *Viz, zde v tomto hrnci jsau pospolu jmena všech pravych i dumělych přatel, což jich na světě kdy bylo a bude ještě. Z těch ja vytahuji jedno po druhem na prazdnau misku, zdaliž take některe tak važne jest, jenžto by tento zlaty peníz převyšílo.*

O, tak, mile dítě, malo takovych nalezneš, jejžby ti vítr pro lechkost neuchopil a pryč neodnesl.

Ach, velmi velmi malo, odpovědělo děvče se srdečnym povzdechnautim; *předci však některe tento i více penězuv zlatych, kterychž tuto plny hrnec*

mam, než jen tento na vaze ležici, převažilo. I vsahlo do svych ňaderek a vyjavši jednu velmi se třpytici cedulku, položi ji na prazdnau misečku a hle, ta padla v okamžení dolu, ona pak počala zlatych plechaču vždy víc a více přikladati, kteřiž ale nebyli vstavu ji převažiti, aníž take vítr níkterak ji pryč z jejiho odvati místa. I byl jsem žadostivy znati to jmeno; na což ona podala mi jej k přečtení; kdežto ja nalezl jsem Jana Evangelisty jmeno. *Nuže,* tazalo se mně děvče, *zdaliž to není važny přitel?* – a pak podalo mi druhau podobnau cedulku, tak ke mně řkauci: *Tomu ale zde není, ani nebude žadny níkdyž v sve ceně roven, a byl bys take i všechny tyto plechače, ano i všechno zlato na tauto vahu položil, tak ho nícmeně předci níkterak nepřevaži.* I pohlednu na cedulku, kteraž se více než druhe stkvěly a uzřim na ní napsane jmeno *Ježiš. Nu,* pravilo děvče, pozorně na mně hledici: *znaš toho přitele?*

Ay, ovšem, odpovim, *že Jej znam.*

Tak tedy, dí ono zasi, *podrž si Jej a slož Jeho jmeno do sveho srdce, chovej ho tam věrně, neb dokavad ho tam míti budeš, tak On tě taky níkdy neopusti, byť by všichní jini přatelove tvoji buďto tě zapřeli aneb zradili, ten tobě vždy věrny zustane.*

Dobře maš, mile dítě!, tenť jest ovšem i muj neyvěrnější přitel a potěšitel v zarmutku. Než ale, pověz mi, odkud to všechno maš, me mile dítě? Na což ono, pohledše na mne s jakymsi dustojnym zezřením, pravilo:

Od moji mile matičky.

A kdož je tva matička?, taži se dale a ono odpovi:

Pravda.

A ty kterak se zuveš?

Skušena laska.

A kdež pak bydli tva matička?, taži se ještě.

Na one drsnate skale, kdež onen maly zbor z tesaneho kameni vidiš, kamž ju světska zapudila nenavist, před níž se bedlivě ukryvati musi, jestliže notně zbita a vyfackovana byti nechce. Vtom probudil mne muj pes svym škrabaním a sen muj zmizel.

10.

Jedna idea plodivá u člověka, jehož mysl plna jest romantickych myšlenek, obyčejně druhau, třeti i více ještě jinych sobě podobnych po sobě.

Tak pravě stalo se i mi; jenžto, jsauce v své naději o dokonale mravnosti svého duměleho přitele oklamany, velmi trudnymi myšlenkami stíženy, mnoho noci nemohl jsem spati; což se mi vzlaště dně 8mého březně přihodilo, kdežto mi má zemřela asi 5tileta sestřička, s nížto jsem v Blansku a zde par mojich neynevinějších let stravil, napadla a všechny ty tíche dětínske utěchy, kterychž jsem v jejim tovaryšstvu užil, [mi] napadly. Tys mnoho šťastnější nežli ja, myslil jsem sobě: bodejžbych s tebau spolu byl umřel, tak bych všech těch pošetilosti, jenž se v lidske společnosti [v] nynějším přatelství nalezaji níkdy nebyl znal a sam take ními Boha meho nebyl obrazil. Sepna ruce své a vzdychaje hořce nad svym trpkym osudem, dluhym bděním a přemeyšlením, usnu konečně okolo hodiny druhe neb třeti způlnoci. Na což se mi take hned sníti počalo, jakž nasleduje.

Prochazeje se v moji zahradě a ohledaje stromoví, kterež jsem sam štipil, nalezl jsem je od hausenek obežrane, kterež semotam na lístich sedě, hubily mau naději, což se take i na jinych stromech dílo, ktere muj dobry otec sadil a štipil. Takhle děje se i s našimi mravními snažnostmi, jimiž potomstvu k dobremu slaužiti chceme; pravil jsem sam k sobě; neb kdež medle jsau všichní oní spasitedlní ustavove, kterež naši předkove založením kosteluv, klašteruv a rozličnych nabožnych bratrství byli pozanechali? Zdaliž od mravních hausenek stravené nejsau? I počnu srdečně plakati a, ohledaje se, kam bych se do nějakeho tínu posaditi mohl, nevidím níkdež prazdného stromu od onoho škodlivého neplechu, jenžto by ještě zdrave lísti měl, kroměva jedineho vla[š]skeho ořechu. I sednu si na drnu pod ním a spolehna se na jeho tlustem pní, počnu bolestně a žalostně vzdychati, vzláště pak nad tim, že pravda za našeho času tak velmi mnoho nenavistníku ma a pronasledovana a potupena byva. Vtom klupe mně kdosi na rameno a pravi ke mně:

Jozefku!, co je ti a proč tak velice upiš a plačeš? Ja obratě ochotně svych uplakanych oči nahoru, vidim, o, rozkoš!, male, co anjel krasné děvčatko v bilaučkem stroji oděne a ružovau pentlu přepasane.

Kdož jsi, muj krasny andílku, že mně mym jmenem tak přiznivě zuveš a mně se o přičinu moji žalosti tažeš? Na což mi to spaníle ditě odpovi, řkauce:

Copak mne neznaš, muj mily bratříčku? – Ja jsem tva sestra Františka, jenž tě několik okamžení dřiv do věčnosti předešla.

Několik okamžení?, ach, dyť již od oneho času, cožs od nas pryč vzata, víc než 60 let minaulo. Na což ona mi s lahodnym usměškem odpovi:

Mi se to jen několik okamžení byti zda; a což pak tě tak velmi rmautí, že tak hluboce vzdychaš a plačeš?

Ach, mila rajska duše!, jakž nemam upěti a plakati, když naboženství a pravdu tak velmi potupenu vidim a skoro sobě již i tau neyužitečnější přednesti netraufam, abych sobě víc ještě nepřatelu na krk neuvalil.

Nermuť se proto, bratři[*č*]*ku muj!,* pravila ona; *buď zmužily v milovaní a zastavaní pravdy. Jest sice pravda, že jeji ctitelove pravi jsau mučedlníci na tomto světě a žadne jine odměny, kroměva trnove koruny za jeji lasku neobdržuji; nicmeně ale předci tato koruna měni se na onom světě v krasnu zlatoružovu, na níž se každa, pro spravedlnost vycezená,* [*slza*] *v drahau perlu mění. Trp tedy, milý bratříčku!, ten kratičky čas, jejž tobě dobrotivý Buh ještě zde žiti uložil, ať se tam spolu v rajskych končinách zhledame!*

Ach, mila Františko!, rajská duše, jakž dlauho zde ještě trpěti budu? Na což ona, zasmavši se lahodně na mne, svuj prsteček na rty vloživši, pozdvihši se k obloze, v ružovem nimbu přede mnau zmizela a já se take hned nato probudil.

11.

Dně 20ho srpně roku 1829, povečeřev a pomodliv se dle obyčeje svuj ruženec, obiram se v posteli rozličnými myšlenkami o svych literních, ještě nedokonanych pracech, mezi nímiž se take jedna pod titulem Nový Lucidář nachazi, jejížto obsach zbirka rozličnych přirozenych dívu byti ma. Ty take, pravim sam k sobě, těžko již dojdeš sveho skončení – mamť ještě mnoho jinych nedokonanych praci, kterež me snažnosti více nežli ty zasluhuji. I usnu v těchto myšlenkach; nacož ihned take rozlična potvorna a pomrvena zdaní nasledovaly, v níchžto se duše má sem [a tam] ve světě laudala, bylť jsem brzy ve Vidní, brzy v Konštantinopoli; brzy zas v Polšti, ve Vlašich, v Americe a Buh vi, kde ještě jinde. Konečně ocknu se u meho p. švagra Brankeho v tovaryšstvu učenych mužu, mezi nímiž se take muj dobry přitel Pater Jozef Fiala nachazel, jenž, jakžto mezi nami jest obyčej, svau rozpravku na našu hranícku bibliotheku obratil, kdežto ja naše staročeske knihy schraboval. Kterežto rozpravce přislauchaje švagrova, di ke mně:

Oní sice, p. švagře, maji mnoho starych kněch v kostelní kněhovni, tak stare ale a vzactné, jakž ta jest, kteraužjsem onehda četla, zajiste tam nemaji. I tažu se ji ochotně, co by za titul měla? Na což ona odpovi: *Lucidař.*

Ey, řeknu ji na to, *ten tam nezasluhuje místa; tenť by zaslužil slušněji Lhař slauti, nežli Lucidař, neb plný jest baluchu, kterež spísovatel z Plinia do něho shromaždil. Pročež usmyslil jsem sobě* – pravim daleji – *jiny, novy Lucidař psati, jenž by sprostemu lidu i učenym take snad užitečnější byti mohl.*

Ey, odpovi ona, *to není ten, kteryž baby na trhu prodavaji, to jest jiny, s obrazkama, kteryž se jim jistě libiti bude, jakž jej jen uviději.* I prosim ji, aby mi jej ukazala, jestli by kde při ruce v blízku byl? *Jest,* odpoví ona, i pokyne služence svoji, kterež naležel, aby jej přinesla a ukazala, což ona take ochotně učiníla. I poda mi ona starau otrhanau knížečku v oktavu, na níž se tento spatřoval titul: *Novy katolicky Lucidář.* Litery a v dřevě ryti obrazkove, řeč a sloh, všechno velikau starobylost zjevovalo. První obrazek představoval Pana Ježiše, jehož obličej byl podobný slunci, mnohymi papršlkami obkličeny, od jehožto žáře lide všelikeho stavu, po stranach níž stojici, osvícení byli. Nad hlavau Jeho stal tento napis: *Světlo osvícujici každeho člověka přichazejiciho na tento svět.* Nasledujici text jednal o pravem katolickem nabožentství tak dukladně, že se mu níc na odpor postaviti nemohl[o]. Druhy obraz představoval Lucifera, jakožto knížete temnosti, jenž svym dlauhým dračim ocasem množství kaciřu obtočenych pospolu držel. Napis nad hlavau ďabla byl tento: *Kníže temnosti, lhař a vražedlník duši hned od počátku.*

Třeti obrazek představoval blahoslavenau Rodičku Boži stojici na měsici a šlapajici hlavu hada pekelneho; napis nad její hlavau zněl takto: *Ja jsem spusobila, aby neschazelo světlo nebeske.* Text obsahoval chvalu Matky Boži z Písma a ze svatych Otcu; kdež jsem mezi jinymi i toto četl: *Buh zeslal archanjela k Marii Panně, aby ji pozdravil, řkauce: Zdravas, Maria, milosti plná. Když ji Buh sam pozdraviti poručil od sebe, i kterakž směji kaciři vyteykati nam, že my ji pozdravujeme? A když jest milosti plna, tak nam zajiste take z te Božske štědrosti pokladu nějakau částku uděliti muže.*

Čtvrty obrazek představoval množství svatych Božich s ozařenymi hlavami. Na vrchu stal napis: *Tito jsau, jenž chodili v světle a nezmeilili cesty k spasení.* Text jednal o ctnostech, jimiž se svati na zemi stkvěli; kdežto při

každe[m] stalo napomenuti: *Nasleduj jej, abys se zalíbil Bohu.* Potom nasledovalo ještě mnoho jinych obrazku, mezi nímiž take tento byl: jeden člověk ležel na zemi bliž jedne propasti, přes nějž druzi jako zaslepení padali, tak že jich velka hromada, jeden na druhym, ležela, ďablove pak dvauzubcami do pekla je tahali. Na vrchu stal napis: *Kamen obnažení a skala pohoršení.* Text jednal o pohoršení a o cizich hřichu nebezpečenství, což vše přikladmi osvíceno bylo, kterež když jsem čísti počinal, probudila mne ma manželka, řkauci ke mně:

Což se tí, Jozefku, zdalo, žes tak bolestně ve spaní vzdychal?

12.

Dně 18. žaři 1829. Maje v Holomauci jednoho duchovního přitele, na jehož upřimnosti velmi mnoho sobě jsem zakladal, takže jsem skoro za nemožné pokladal, aby některak v svem ke mně se vraucnem chovaní ovlažnauti a zastudeněti mohl. Že jsem se ale i na něm oklamal, velmi sem nad tim strauchlil. Vzlaště pak take proto, že na troje psaní, z níchž jsem par za dukladné pokladal, žadne odpovědi [jsem] od něho nedostal. Pročež ne tak v mrzutych, jako žalostnych myšlenkach takměř pul noci stravě, tento mi ve spaní nasledoval sen.

I zdalo se mi, že jsem s ním do pole na prochazku vyšel, na kterež se mnau velmi laskavě rozpravěl. V kterežto rozpravce přišli jsme spolu k jednomu městu, kterež nadhernau starořimskau stavitedlnau spusobu mělo. Před jeho branu nalezal se velmi krasny a dlauhy portikus neb slaupečne podlaubi, kdež se mnoho sprostych i znamenitych osob prochazelo. Mezi nímiž on uzřev některe zname vysokeho stavu, nechav mne samotneho stati, ochotně k ním se připojil a pak tak se ke mně chovati počal, jako by mne níkdyž jak živ nebyl znal; což mně nemalo boleti počalo. Když tak několikrate vedle mne navrch a dolu zasi byl prošel, odešel s ními do města, aní se na mne víc neohledna. Ja ale ochotně za ním v paty nasledoval. I vešel on do jednoho domu s jakymsi velikym panem, za nímž ja vkročiti chtěje, byl jsem od vratníka, muže hrubych mravu, na stranu mocně odstrčen; což on, ohlédna se, viděl, nícmeně ale předci jakby mne zhola níc neznal – žádnau lítosti nade mnau pohnuty, odešel. I kračim tedy smutný dal přes město svau cestu. Či[m] ale dál pokračuji, tím zpustlejší zdálo se mi byti to město a konečně bylo cele obořene a plné labyrintickych ulíc.

Lide, kterež jsem zde natrefil, byli podivneho stroje a rozmanitych jazyku; kterež, když jsem se po některem mojem přiteli tazal, štiře se mi do tvaře, po uhersku *nem tudum*[1] odpovidali. Jsauce dlauhym chozením zemdlený a teže hladovity, taužil jsem po nějake hospodě, nemaje ale při sobě aní haleř peněz, neopovažil jsem se do nějake hospody, jenž se mezi řicenínami vynachazely, vstaupiti. I sednu tedy, cely již zemdleny, na schodach jednoho zboru a počnu hořce plakati, řkauce:

Ach, Bože, Bože, jak velmi jsem ja oklamany v své naději na mojich přatelich. A tento, hle, poslední, na němž jsem sobě neyvíce zakladal, uveda mne do tohoto pusteho města, opustil mne v mé neyvětší potřebě!, a byl by mně snad onomu grobiánovi na smrt ubiti nechal. Když pak v těch takovych smutnych myšlenkach cely pohruženy sedím, podrbne mne kdosi po straně, na což ja, pohleděv, spatřim svého starého vídeňskeho přitele Jozefa, velmi chudeho stolaře, jenž by byl v svoji velike chudobě srdce sve milerad rozdělil. – Ten kyne mně, abych jej ven před město nasledoval, pravě ke mně:

Příteli, vy ste zde velice zablaudil a jak vidím, jste velmi velice zemdlený; poďte a občerstvěte se polivku kminovau, kterauž ma Kačenka pravě uvařila; pak ukažu vam cestu k Dobremu Pastyři. I kračim za ním, potaceje se jako opily od velke mdloby, an převeda mne přes jeden poluobořeny most, uvede mne do svého přibytku, jenž se za branu vynachazel. Jeho manželka, osoba velmi pobožná a dobrotíva, zhledna mne, počala mně nejinač než ona Baucis k svoji polivce zvati, řkauce ke mně:

Nechtějte, pane Gallaš, mau sprostau obsluhau zhrdati, ja sem do me polivky sve poslední vejce vrazila, vědauc, že vy rad takovau polivku jidate. Na což ja pravim k ní, řkauce:

Ale, mily Bože!, kterak vas o vaši poslední krmičku připraviti mohu, kdežto včil aní halíře při sobě nemam, abych vam aspoň některak odměniti se mohl! Na což ona zasi odpovi:

Ey, kdožpak od dobreho přitele, vzlaště pak v nuzi postaveneho, nějakau odměnu žadati muže? Toť jsau zajiste špatní přatele, kteřiž sobě každau prokazanau službu platiti nechaji a nic, aspoň v mysli sve, odměněnau miti

1 / Nevím.

žadaji. Ja sem sice chudobná osoba, nícmeně ale předci milerada [*ro*]*zděluji se s mym přitelem, o němž přesvědčena jsem, že šlechetně smeišli, vzlaště pak, že v nějake potřebě vězi. A věřijau mně, pane Gallaš, že by mně srdce me nemalo bolelo, kdyby mně do počtu takovych zisklivych a jen jazyčnych přatel pokladali.*

Ach, mila přitelkyně, ja znam vaše dobre srdce a vašu pravu křesťanskau lasku; ale hledejme podobnau mezi nynějšími osvícenymi lidmi na světě. Ach, ta jest velmi velice vzacna, vzacnější nežli byli krkavci.

Ba vzacnější. Nícmeně ale předci znam ja, jedineho sice, jemuž se žadny zajiste nevyrovna, pravil muj stary přitel Chudobný Zepl.

Díte ochotně, pravim, vpadna mu do řeči, *kdežby se takový druhy klenot za našich zmudrlantěnych časich nalezl, abych jej v mem srdci žehnati mohl?* I ukazal mi prstmi k Dobremu Pastyři. *Ano, ano,* odpovim jemu, *tam jsem sice několik dobrych a šlechetnych přatel naučil se znati.*

Ale žadny z ních nebyl zajiste tak vyborny, jak On sam, odpověděl Chudobný Zepl.

Jak on sam?, odvecu jemu, *Franz Klingenberg?*

Ay, to byl muž tvrdy – přiliš tvrdy – ale nechme mrtve odpočivati v pokoji – ja myslim, jak On sam Pastyř dobrý; totižto Pán Ježiš. Vědi se upamatovat na tau řeč, kterau k ním neboška Marianka, jeho manželka, na onom kam[*e*]*ni pod obrazem sedě, pravila, když, ze všech stran opuštění, vedle ní celí zamyšlení a smutní kračeli a ona jich zavolala a vedle sebe sednauti velela? Zdaliž k ním nepravila, řkauci: Nestarej se níc, bratře Galaši! Stary Buh žije ještě a Dobry Pastyř přijme tě zasi pod svau ochranu; on žadneho neopusti, kdož se mu s pravau duvěru svěřil.*

Buh ji dej slavu nebeskau, to ona pravila a ja sem se take o te pravdě přesvědčil, že když nas všichní přatele, na něž jsme se spolehli, opustili aneb zradili, On nam vždy věrný pozustal.

Nuže tedy, doložil stary Zepl, *k tomu vemte jen svau celau duvěru, a tak velmi lechko oželite onoho duměleho přitele, kteryž vas v tomto bludišti opustil.*

13.

Na den svateho Vaclava tehož roku bylo velmi trauchlive povětři; pršeloť cely den a bylo tak temně, že jsem aní čisti, aní psáti nemohl; pročež,

pojeza o čtyrech hodinach svau večerní polivku, lehl jsem do lože. Kdežto, pomodle se ruženec, usnaul jsem lahodně. Ledvas však Morfeus v svem lunu mně kolebati počal, již mi take podivný sen před oči tvořil. Zdalo se mi totižto, že jsem k navštivení meho pana švagra Františka Brankeho do města vyšel. Na podlaubi, před domem Placatkovym, sešel jsem se s Patrem Jozefem Fialau, kteryž se mně tazal, zdaliž se take k vojenskemu nešporu do kostela ubíram? Na což mu odvecu:

K jakemu vojenskemu nešporu?

Nu, odpověděl na to Fiala, *cožpak nevědi, že cisařske přisné nařízení vyšlo, aby vojaci každoměsičně jednau po polední kazaní slyšeli, pak ma se od ních ta píseň Ja na Boha meho daufam jen sameho spivati; kdežto se jim při posledním vršu požehnaní uděli.*

Je-liž možna, odpovim, *že by za našeho převraceného času tak spasitedlne nařízení pro vojsko, kterež již maloco na Boha věři, vyšlo? Za času Marie Therezie, slavné paměti, cisařovně, byl ovšem ten obyčej, že vojsko každoměsičně své kazaní po polední v jiste dní svateční mívalo – kteryž ale obyčej hned po jeji smrti od cisaře Jozefa II. zdvížen byl. Tehdaž spivali onau píseň v jazyku německem.*

Teď ale, pravil Fiala, vpadna mi do řeči, *ma se moravsky dle neyvyššího nařízení spívati. Poďme tedy honem, abychme kazaní, kterež Pater Augustin držeti bude, nezmeškali. Vojsko stoji již v paradě vukoli kostela. Jak se na buben udeří, tak vejde do kostela.*

I kračim tedy ochotně, abych kazaní nezmeškal, neb ve snach mívam tak ostry slech, že i dost potejnemu šeptaní rozumim. Přijdauce na trhoviště, vidím množství vojska v trojim oddělení vukol kostela státi. Officiři byli zlatyma šerkami opasaní – kteřiž se vespolek nemalo řechtali, a sice nad tim cisařskym poručením, my pak ubirali sme se u přimě k sakristji, kteraž zvenku byla otevřena a farař Klatíl s Patrem Hynkem a s Patrem Augustinem přede dveřami [stáli]; an vidauc mne přibližujiciho se, dí ke mně s ausměškem, řkauce:

Těši mně, pane Gallaš, že i oní se v tež duchovní vypravě najiti nechaji. U ních snad nezpadne to Boži seminko na skalu aneb mezi trni, tak, jakž se domnívam, stane u onich panu a panu, kteřiž jen z duchovních věci smích maji a řechty. Tamhle tento v portyrovem klobauku poslal ke mně sem sve-

ho čiprneho fendrycha, aby mne v jeho jmeně požadal, aby pry se kazatel dle onoho stareho přislovi, jenž se víc na vojaky nežli na sedlaky vztahuje – totižto: kratke kazaní a dlauhe klobase – zachoval. Ale počkejte, bezbožní chlapi, však vam P. Augustin kšícu hodně jakž naleži zahřeje, ač nemam naděje, že by vam na srdci více, nežli hrachu na stěně vrženeho, vězeti zustalo. Což když on ještě nedořekl, počal tambor na buben tlaucti. I myslíme sobě, že se všechno do kostela řadně pohrne, než ale velmi jsme se v svem duměni zmeylili, neb vojsko tahlo za majorem u přima vedle radního domu ven na Bečvu. Což vidauce farař, pravil k nam přistojicim:

Mili paní, není-liž to duchovní za blazny miti a z ních sobě vysměchy dělati? I poraučil kostelníkum, aby ochotně kostelní vrata a dveře pozavírali – doloživ: *Počkejte, jenom počkejte, však vam černý čert kdesi vaše bezbožne krky ukrauti a, vas zaškrtě, do pekla Luciperovi na pochautku vnese. Jakpak ma Pan Buh takovemu vojsku v bojich štěsti popřiti, kterež se aní Boha ani cisaře neboji a je neposlaucha?* Což propověděv, odešel mrzuty; my ale zustali jsme ještě nějakau chvíli pospolu státi. Vtom strhne se nenadaly vichorec, kteryž, otíraje se na střechu kostelní, počal skřidlicu trhati a dolu házeti, na což všichní pryč utikati počali a na mně křičeli, abych také ochotně odsud pryč prchl; ja ale, jsauce nemalo zděšeny, nemohl jsem aní kroka učiniti, nybrž zustal jsem jako přikuty na místě stati, ač skřidlica přede mnau, za mnau i po stranach dolu s velikym hřmotem pršela, na mau ale hlavu aní hrudečka malty nespadla. Když v tom takovem života nebezpečenství jako ohroměly stojim a zakrněle na zem před sebe hledím, nastojte, což za dív nevidim: všechný ty kusy rozpadlych tíhel změníly se v kníhy přede mnau. I přiskočí jakysi zdívočily člověk se sekerau a počne do ních raubati, kterehož ale hnedka několik silnych chlapu pochyti a svazaného pryč odtud odvede. Zatím kostelníci a druzi lide snašeli je pod podlaubi vedle rathauze na hromadu a jeden z auřadu vrchnostenskeho počal je víc obětujicim prodavati.

I což činite, pravim ja k tomu, *tyto z vrchu kostela popadane kníhy jsau kostelní vlastnost a nesmi tedy poprodane byti.*

Ey, odpověděl mi jeden z přistojicich duchovních, *pročpak ne?, dyť odkupitelove všechny je zasi do bibliotheky navrati, a tak bude mit kostel užitek beze vši škody kněhovně.* Na což ja:

Jestli tomu tak, odpovim, *tak níc proti tomu nemam, jinač ale nepozvoluji dokonce k jejich prodaji a budu se o to na svým místě doptavati, slušně-li se stalo tak, neb ne.*

Ba, ovšem slušně, odpověděl jeden z kostelníkuv, *neb žadna* [*z*] *těchto kněh k bibliothece nenaleži;* o čemž pry se lechko přesvědčiti mohu, poněvadž žadna kněhovně štitkem opatřena není. I nahlednu ochotně do jednoho kvartanta, jenž velmi krasnau vazbu měl, abych viděl, ma-li takovy štitek, aneb ne. Otevřev kníhu, nenachazim žadneho, titul ale kníhy byl *Drexelii Fäeton Mundi*[/1], cela pak kníha byla nadherneho tísku a krasnymi rytinami okřtaltěná. Vtom nahledne Pater Fiala do ní a, spatře leticiho osla, zvolal:

Eyhle, eyhle, letíci Pegazus! Na což ja mu odpovim:

Kdyby jen tak dlauhe uši neměl, tak by ovšem měl s ním nějakau podobu.

Nuže!, cožpak tim blaznívym obrazem říci chce auttor?

Níc jineho, odpovim, *než toli: Že by skoro spiš na to věřiti mohl, že osel litati uměl, nežli kněz katholicky lhati.*

To jest ovšem heske podobenství, odpověděl on na to, *velmi ale dutklivé.* Na což ja, odloživ kníhu Drexeliovau, nahlednu do druhe, do třeti až konečně asi 8 kusu v papiře fialove barvy zavazanych oktavku vidím s titulem *Pictura huius mundi*[/2]. I otevřev je, spatřim, že obsach jejich cely jest duchovní, o tajemnym trapením našeho neydražšího Spasitele jednajici a krasnymi obrazkami opatřeny. Než ale obsah tohoto asketickeho spísu nejednal o onom trapení, kterež Pán Ježiš v domě Kajafašovem vystal, nybrž o tom, kterež od křesťanu našeho času vystati a snašeti musi; kdežto take na obrazich mudrlanti rozličneho stavu – od dvau mocnařuv počna, až do nízkych sedlskych katrči – jemu potupně se klanějici, jej poličkujici a všelijak tryznějici, vyznamkovaní byli. Tak u přikladu na jednom svazku vyobrazení byli učitelové, jak mu do tvaře pluji, divně mu nadavaji a hanebnym spusobem ztyky ukazuji – v jinem svazku zasi, jenž poslední byl, vyobrazení byli kněži rozlične dustojnosti, biskupove, kanovníci, dě-

1 / Drexeliův Podpal světa.
2 / Obraz tohoto světa.

kaní a jiní světští kněži. Neschazelo zde na mníšich; jenž mu oči zavazovali, jej za vlasy rvali; pytlikami penězi naplněnymi jej bili. – On pak, nebožatko, na špalku hadrami přioděný sedě, vzdychal sobě velmi žalostně nad tau sobě od ních učiněnau hroznau potupu, tak, že se mi nejinač zdalo, než že jej ona slova žalostná korunovaneho žalmisty vzdychati slyšim: *Ach, i ti, jenž při mem stole hoduji, maji ze mne vysměchy a potupu.* Ach, žel Bohu, myslim sobě v srdci svem, kterež nad tim bolestně trnaulo, žel Bohu, že tomu tak jest a počnu hořce nad Ním plakati, tak sice, že ma manželka me upění zaslechná, povstala a mne probudila, tažice se, co se mi ve snach stalo, že jsem tak žalostně vzdychal? Na což odpověděl jsem ji:

Počkej až do zeytřka, budež to mocti opsane čist.

14.

Dně 20. řijně tehož roku, jsauc svau obyčejnau neduživosti otrapeny, nemohl jsem až okolo druhe neb třeti hodiny po pulnoci usnauti. Což když se stalo, že jsem zdřiml, měl jsem neyprve mnohe pomrvene a těžke sny, z níchž jsem se parkrate probudil. Konečně, když jsem zasi usnul, zdalo se mi, že potok Velička tak velmi zvodněny vystaupil a všechno přeplavil, že jsem ledvas v onom místě, kdež se vchod do města vynachazi, malau stezečku nalezl, kterauž jsem se na vrch k městu vyhrabati mohl, což jse ale neyvíce rukami stalo, že jsem se po čtyrech na vrch vyplazil.

Zde natrefil jsem krasně kvítím a jinymi bylinami vysazenau zahradu, kteraž ale take cela blatem přeplazena byla, což mne nemalo ztrauchlilo, tak sice, že jsem hořce plakati počal.

Najednau ocknu se v podlesním kosteličku B. P. Marie, kdež se několik modlicich lidi nachazelo. I kleknu při onom oltaři s. Ondřeje, na nějž jsem obraz 14te ss. Pomocníku maloval, jakž se na něm skutečně nachazi; me zření ale bylo k onomu obrazu Matky Boži, jenž prastary, z dřeva řezbany obraz jest, pod titulem, kteryž se vzadu na tabulce v těchto latínskych slovech: *S. Maria Hranicensis, ora pro nobis*[/1] – zaznamenany nachazel. I počnu se velmi vraucně při tomto marianskem obrazi v jazyku latinskem modliti; konečně pak takto k me neymilejší Matce pravim:

1 / Svatá Maria Hranická, oroduj (přimlouvej) se za nás!

O Maria, mater mea dulcissima!, cui a Filio tuo dilectissimo de cruce in Joannis persona in filium comendalussum; quam diu relinques me in hac vita mea misera et non inducis me in hac terra miseriae in paradisum coelestis voluptatis?[2] a počnu opět velmi hořce plakati. Vtom, patře na ní, pozoruji, že se ona ke mně velmi milostně obraci, pak takto ke mně promluvi:

Fili mi vive hic adhuc paululura iuxta voluntatem Dei, quam sedulo secundum suum possi implea stude. Brevi post tempore visitabo taet et de ducam quo devidoras[3]. Což když propověděla, probudil jsem se ze sna.

15.

Dně 11ho ledně 1830 odebral jsem se okolo hodiny šeste do lože k odpočivaní a brzy take usnul. Než ale, probudiv se okolo hodiny desate, nemohl jsem zasi dlauho usnauti; pročež, chopiv se meho růžence, počnu *[jej] modliti a po skončene modlitbě o všelijakych nabožnych věcech rozjimati, o nichž jsem ve dně četl. Mezi jinymi napadli mi oní svati lide, jenž od Boha tau velkau milost měli, Ježiška v naručí svem pěstovati jak n. p. sty Jozef, muj patron, s. Antonin Paduansky, s. Kajetan; s. Stanislav Kostka a sty Aloyzis, v kterychto myšlenkach opět jsem usnul.

I zdalo se mi, že jsem, u meho psaciho stola sedě, zapujčene mi theologicke knížky četl, nahledaje zavdy do Biblie, zdaliž se take všechný v ních obsažené propovědi se Slovem Božim srovnavaji. I zastkvělo se mi nenadale cosi v očich od onoho obrazu Matky Boži, jenž blíž meho stolu na stěně visel. Ja pak nenadalym blezkem vytrženy, pohlednu na něj a patřim, [že] cely jinak, než jej mam, vyhlíži. Byl totižto černau křidau velmi krasně tim zpusobem znamkovany, jak blahoslavena Matka své Božske Jezulatko na klině sedici maje, ano na malem stolečku majici podušku, na ní, a spolu take na sve prave ručičce složené, dřimalo. I nemohl jsem se dosti te krasné monochromaticke malbě nadiviti a dívaním na ni nasytiti.

2 / Ó, Maria, matko má nejsladší!, které Tvůj Syn z kříže osobu Janovu za syna doporučil, dokdy mě ponecháš v tomhle mém ubohém životě a kdy mě uvedeš z této ubohé země do ráje nebeských rozkoší?

3 / Synu můj, jsi zde dosud trošičku živý podle vůle Boží, již se snaž upřímně naplnit. Po krátké době tě navštívím a přivedu tě, kam si žádáš.

Najednau pozoruji, že se Děťatko jako hybati a sve Božske očička otvírati počina. Při kteremžto dívu počinam pravě tak sam k sobě vduchu mluviti, jakž jsem to dříve, než jsem uzdříml, pravil. Totižto: Ach, jak šťastní a blažení byli oní služebníci Boži, o níchžto čteme, že jim Matíčka Boži sve Jezulatko k pěstovaní do rukuv složila, totižto s. Jozef a oníno vyš jmenovaní svati. O, bych i ja tak šťastný byl jako oní! Vtom ale pomyslim a pravim sam k sobě vduchu, řkauce: O, bidníče a hřišníče, jenž duši svau i tělo tak často zprzníl a zkalil, kterak pak mužeš se opovažiti něco podobneho onychno čistotnych a svatych duší milosti žadati? Zdaliž pro tebe velika milost není, když jen na tebe litostně a laskavě vzhledne? – Vtom, když ja tak sam k sobě promluvim, změní se malba v pravau životnost. Matka Boži seděla cela líbeznau, duze podobnau žáři, obkličena; Děťatko pak, pozdvíhna se ze sve podušky, přivinulo se k prsum své pannenske Matíčky, zavdy na mne po straně velmi laskavě pohledaje; odkudž velika rozkoš v mem srdci vznikala; podobně i Maria patřila na mně laskavě a pravi ke mně, řkauci:

Nu, vem me Jezulatko na lokte své! Ja pak ceytě svau nehodnost, sklopě k zemi sve oči, pravim k ní pokorně:

Ach, te takove velke milosti nejsem ja, veliky hřišník, níkoli hoden! Na což ona odpovi takto:

Učiň, abys ji hoden byl. Přijals Jej mnohdykrat – pravdať, že ne tak slušně, jakž naleželo, do svého srdce – i proč se ostejchaš vziti Jej na svoje lokte? Na tau tak velmi laskavau pobizku Matičky Boži pohlednu něco směleji před sebe a hle, Ježišek cely nažičky, jen vukol beder čistau obtočeny plenu, stoji na zemi se zdvihnutyma ke mně ručičkami a pravi ke mně:

Vezmi, vezmi mne, Jozefe, do svého naruči. Což dřiv nežli vypověděl, již se v mem naruči vynachazel. O, Bože, Bože!!, jaka rozkoš rajska proníkala me srdce, kterauž oplývajíce, všichní audove ve mne drkotaly. Ja pak, chtíce jej s vraucnosti k srdci memu [přivinout], ceytil jsem jakausi měkost Jeho Božskeho tělečka, kteraž se mi zdala, jako by v rukauch co vlažne povětři rozplynauti [se] chtěla. Ono ale, vidauce me nove podivení, dí ke mně: *Jakau chceš, abych ti milost udělil?, prav duvěřlivě.* Na což ja, osměliv se, pravim:

Ach, dovol, dovol mi, sladky Jezusku, abych tau stranu prsuv Tvych polibil, na níž Milaček Tvuj při Poslední večeři odpočival!

Zde jest, odpovědělo Jezulatko, ukazavše mi pravau ručičku na srdce. A hle, na onom místě vidim, že se jakysi velmi jasny klenot, jakožto i na obau ručičkach i nožičkach, vynachazi, na onom totižto místě, kdež hřebami probite byly. I políbim s velikau vraucnosti ono místo Jeho Božskeho srdce, řkauce k Němu:

O, sladky Ježiši, jakž se Tve[mu] Božske[mu] srdci za tauto velikau lasku odměniti mohu? Na což odpovědělo Jezulatko:

Čistau srdečnau lasku ke Mně a k Memu naboženství; nestyď se za něj níkdy a za Me jmeno. Což propověděvši, vzneslo se naspět do lunu sve pannenske Matičky a v tom okamžení zmizelo vidění. Ja pak, procitna ze sna, pravim sam k sobě: Ach, mily Bože, když podobny tomuto sen tak vel[mi] člověka blažiti muže; jakž teprv skutečnost rozkošná a sladka byti musi? Ach, kyžby tak sladko věčně sníti mohl!!!

16.

Dně 16. ledna tehož 1830ho roku, posnídaje rano v loži, jakž obyčej mívam, usnul jsem opět a hned take podivny sen ukazal se mi v dřimotě.

Zdalo se mi totižto, že jsem se v jakemsi lazebnem místě mezi horami vynachazel, kdež maly pansky zamek byl čiste dosti vystavy, takže by za nějakau starořímskau villu pokladan byti a v malbě za ozdobu krasne končinky slaužiti mohl. Čas byl sice nyní vanoční, než povětři tak krasně vlahne, jak v prvním jarním časi obyčejně bývá; hajove zelení a kručenky hojně posete kvítím; což vše vabilo mne z pokoje na prochazku, na kterauž jsem hned po polední vyšel.

Navratě se doň, vešel jsem k obslužníci lazebné do jizby a sedl u kam[en] na lavku, rozmlauvaje s ní o všelikych domacnych věcech a jaci se asi lide zde vynachaze[ji]? Na což mně ona stara štěbetna žena ve všem velmi obšírně spravu udělila. Najednau slyšim, že v zamku malym zvonkem blinbati počalo. I taži se ji, co to asi znamena? Na což ona mi obyčejnau vejřečnosti vypravovala, že milostpán v zamecke kapli, zavdy take ve velke sini neb sale, jakausi společnost drživa, při níž se take i duchovní osoby nalezaji, kterež tam kazaní pusobí; než ale že při těch službach Božich nížadna ženska přitomna byti nesmi, nybrž jen samy osoby mužske; a ty když se sebraly, hned že se mužne dveře na zameckem ambitě zavřau.

Dneska, doložila potom, bude pry velky sal velmi krasně ozdobeny a, jakž od sluhy slyšela, [bude] kazaní o narození Krista Pana, chci-li jej slyšeti, že nepochybně mezi jine pany, mezi nímiž se mnoho hraníckych, kterež jmenovala, vynachazi – vpuštěny budu.

I vyjdu, puzeny jakausi všetečnosti, do zamku a pustim se po schodach nahoru, pak, přijda na ambit velmi obšírny, vkročim do jednoho pokoje, v němž kdosi po straně četauci seděl; pak naš hranícky palírnik pansky, stoje u dveři a očekavaje na kehosi, tak se zde choval, jakoby velmi znamy a domacný byl; než viděl jsem na něm jakysi skoro nadherny oděv, pročež počnu pochybovati, zdaliž take skutečně naš David byl, pročež otaži se ho, řkauce, zdali se v jeho osobě nemylim, jestli take pán David jest?

Tyž sam, odpověděl. I ptam se ho dal, komu asi ten zamek naleži?, na což on odpovi, že jednomu znamenítemu lekaři a muži učenemu, jenž v tajnem umění leksi uděluje. Vtom zdvíhne se onen čtenař, jehož jsem prve v tvaři neviděl a, obratě se ke mně, víta mne velmi zdvořile – byltě [to] muj přitel Pater Jozef Fiala; a když tento ledvas sve vítaní dokona, vyskytne se pan Karel Schulz, hranícky krasobarvíř, an, zhledna mne, počne mně všelijak hanebně a velmi dutklivě špicovati, zdaliž ja take, jakožto ten neyvětši ignorant a obškurant prave osvícenosti – a Buh ví ještě jakych špiček na mne s velikym řehtem nahazel – do osvícene společnosti svobodnych zedníku vstaupiti a jejich svatyní poškvrniti miním? Na což ja mu važně odpovim. Že to níkoli muj aumysl není, mísiti se do takove společnosti, kteraž u přimo s. katolickemu nabožentství, jakž dalece mi povědomo jest, na neyvyš [se] protívi. Než že jsem slyšel od lazebníce, jakoby zde dneska kazaní o narozeni Spasitele našeho držeti [se] mělo, tomu že jsem přitomný byti chtěl. I tu teprv počal Šulc řechty a posmichy ze mne sobě dělati, z čehož karal jej Pater Fiala, řkauce, že by jeho takove řeči pro celau jejich mudrckau společnost velmi zle nasledky miti mohly, na což on mu zdorně odpovi:

Tomu jest lechka pomoc, tulich aneb kapečka toskanky zavřau mu navěky austa.

Toho není obojiho docela žadná potřeba; on jest muž sice nabožny a velmi poctivy, kteryž [*ale*] *svuj jazyk na uzdě držeti umi, kdež potřeba.* Což propověděv, vyšel jse mnau Fiala ven a počal mne prositi velmi snažně,

abych sobě tau mi učiněnau křivdu k srdci svemu nebral, že jej bez toho dobře znam, jak on, Šulc, od davna v ohledu náboženství smyšli – a že vínem nakvašeny jest, z kterehož až vystřizlivi, že skutku nesmyslnosti svoji litovati bude. Na což ja mu odpovim:

Buh mu to odpusť a rač jej svym Duchem Božim osvíititi, aby svau slepotu poznal a věčně v ní nezahynaul; bylo by mi ho, v ohledu jeho jinych krasnych ctnosti, velmi líto. Pak, počna hořce plakati, probudil jsem se ze sna.

* * *

Tento sen nebyl zajiste docela marné zdaní, neb považuji-li mravy těch, jež jsem jakožto prave mazony byti znal, kteřiž mně take tau společnost velmi zvelebovali a mně do ní lakali, tak jsem se z sve vlastní skušenosti o tom jen velmi patrně přesvědčil, že jejich mravna a nabožna smeyšlení ne mnoho od onych Šulcovych – jakž se ke mně ve snach ukazal – rozdilna byly. Pročež děkuji Bohu za to srdečně, že jsem jeho Božskym řizením do jejich atheisticke společnosti níkdy nepřišel.

17.

Nenechá se o tom níkoli pochybovati, že větší díl lidskych snu buďto z naších předešlych jednání, smeyšlení, jimiž se obíravame, aneb take z připadnosti, do níchž sme zapletení byli pochazi, což take muj nasledujici sen patrně osvědčuje.

Dně 21. unora 1830, jenž byl neděle masopustní, obdržel jsem od knihokupce holomauckeho davno již požadanau Feitovau knížku pod titulem Oběti pokoje (Unter Friedens Opfer), v nížto, počna čisti, nalezl jsem čistě škycyrovany tajemny obraz konce masopustu. Na němž maje své zalíbení, připominal jsem sobě některe masopustní přihody, do níchž jsem od mojich akademickych přatelu zapleten byl, s kteraužto myšlenku, položiv se včera večer, 22. unora, časně do postele, počal jsem takto sníti.

I zdalo se mi, že Lucian Bonaparte, ubiraje se z Říma přes Videň do Štokholmu k Bernardotovi, do Hraníc přijel, kdež se pro mno[ž]ství sníhu, jenž v zdejší končině za městem na několik sahu ztlaušti napadl, nějaky čas pozustati a masopust, kteryž sobě v onom hlavním městě švedske

krajiny slaviti předevzal, držeti přinucen byl. Při jeho komorstvu vynachazelo se mnoho cisařskych dvořanu a učenych lidi, mezi nímižto i muj byvaly přitel – pán Valentin Göpfert, professoři Hunčovsky, Jan a Vílím Schmidt se nalezali, jenžto jej až na hraníce polske doprovazeti měli. Tož ja zaslechna, odebral jsem se do města k jich uctivému přivitání a byl jsem take od ních velmi přivětivě přijaty a přatelsky objaty, vzlaště pak od Göpferta, jenž mne Lucianovi, knížeti, jakožto sveho byvaleho přiručního v auřadě představil. Na což on pravil, poklepaje mne na rameno:

Zustaňte tedy u mne s těmito pány, vašími přateli, u oběda. Hned take poručil, aby jeho tři kuchaři zavolaní byli; kterymž, když se představili, pravil, aby dle římskeho spusobu masopustní panket přihotovili, pak, obratě se k pekaři cukrovych lahudek, dí k němu, řkauce: *On pak přistroji nějaky vtípny cukrový posad na tabulu; vtípny pravim* – doložil – *jenžto by něco směšneho a spolu take mravního představoval, rozumi mně?*

Velmi dobře, odpovi cukrovník, *než ale prosim poníženě o argument.* Lucian po kratkem rozmyšlení dí k němu s ausměškem:

Představit Venuši při pekelnem carnevallu[1].

Ach, to jest velmi těšky argument na tak kratky čas, aby některak vtípně vyveden byti mohl!

Nech ať je jak chce těžky, Venuše při pekelnem carnevallu ma byti za posad (Aufsatz) na stole – to budiž jeho starost, aby to vtipně vyvedl. I počal se cukrovník za ušami škrabati, což vidauc Göpfert, dí k němu:

Nestaraji se, pane cukrovníku, o dobry napad tak velmi velice, daji jen tomuto panu zde, ukazav mu gestem na mne, *dobre slovo, ten jim v te věci velmi dobře pomuže.* Což slyše Bonapart, obrativ se ke mně, di:

O, to bych prosil, pane, aby mu v te věci pomohli.

Milerad, odpovim; *kdybych jen tak šťastny byl, aby se muj napad Jejich cisařske vyvyšenosti zalíbil.* Na což on odpovi:

Jsem dobre nadějé z rekomendaci jich bývaleho p. principala.

I prosim tedy o papir, kteryž mi ochotně podan byl, ja pak, vytahna z kapce svau piksličku s černau křidu, ošpičativ ji slušně na obau koncich, počnu znamkovati, jak nasleduje, řkauce:

1 / Při (pekelné) masopustní slavnosti.

Venuše v pekle, jenž za masopustní pochutku slaužiti ma, nemuže slušněji nežli na pekelnem ohništi upečena byti.

Dobře, velmi dobře, odpověděl Lucian, ja tedy vyrysoval okrauhle ohniště a, postaviv na něm uprostřed pohanskau třinožku (Tripodum), posadím na ní nahau Venuši tim spusobem, že jeji panímanda skrzeva kruh hesky kus dolu k ohní prohledala, jejž pekelní kuchaři podkladali a velmi pilně obskakovali, řkauce:

Čertova pečinka musi tim spusobem smažena byti, aby knížeti temnosti dobře chutnala.

Bene[/2]*!,* zvolal Lucian, *jen dale pokračovať pán v znamkovaní!*

Masopustní Žižlila nesmi byti bez svojich družiček neb těch tak po řecku nazvanych Charitek. Zde tedy jsau též tři, jakž pohanska mythologia žada, k jeji službě ochotně přitomné, totižto tři pekelné Vsteklice neb Furie, z nichžto jedna, v tvařnosti kauř, sedě ji na ramenach, zastava kadeřníce auřad tim spusobem, že ji vlasy nahoru do kakadusa ježi; druha připina ji ty tak nazvane brazylety neb naručníce, jenž níc jineho nejsau, nežli ohníve hadíny; třeti sype ji opalku štíruv místo ruži do luna. Nyni přiletěl ještě jeden z Tasanu jako pokauřník s nadobau, již Francauzi Pot pouri[/3] *nazyvaji, kterauž ale v svem břichu zavřenau měl a, obratě se k ní se svau smradlavau* [*zadnicí*]*, počal ji pod nosem kaditi – račte,* pravim, *dustojní paní, ochotně k pixli tabaku sahnauti – neb jeho pekelne kadění nepodoba se vuní paři*[*ž*]*ske vodičky, jenž Au de mille flers*[/4] *sluje – nybrž, salva venia*[/5]*, kozimu prku neboli ještě něčemu jinemu, což ještě ohavněji pachne. Ta ale figura muže slušně vynechana byti; než ale co nasleduje, naleži slušně k jeji mythologii, totižto Cerberus, jehožto dvě hlavy cucaji na jejich cicochach, třeti pak dejma ji místo filabella*[/6] *ohnivy deym na prsa. Heyda, křičijau kuchaři, ochotně sem s velikym Marsovym štitem, pečeně jest dosti již křechko upečena, ačkoliv se ze spodu něco malo připalila! – I vsadili ji na štit a nesli panu Luciperovi s muzikau na tabulu, jak kdysi Římane toho, od ních tak nazvaneho, trojanskeho vepře.*

2 / Dobře.
3 / Nádobka (Pot-pourri).
4 / Eau de mille fleurs, voňavka tisíce květů, přeneseně též kravská moč.
5 / S dovolením.
6 / Milence (?).

Vyborně, pravil kníže Lucian, *vyborně! He, sacharllo*[7]*, nezapomět mi na to, aby ji take na štit posadil a muzikanty vukol ní postavil! – Ale ty ještě vyobrazene nevidím.*

Ty se hned nechaji najiti, račeji jen male strpení miti, Jich cisařska vyvyšenosti! Na což take hned pekelne opičaky, satyry a těm podobné obludy [s] muzikalními nastrojemi vyznamkuji, řkauce: *Partesami nechť jich buďto Heyden neb Mozart opatři, neb ja nejsem žadný znač, tím meně virtuos nynější muziky – než ale radil bych k tomu, aby kočičimu břesku, psimu a vlčimu hulakaní, krakani havranu, křechotaní skokanu a kalužnych chrastavic podobna symfonie, trio aneb marš byla.* I počali se všichní přistojici moji satiricke praci srdečně smati. Neyvětší ale zalíbení měl nad ní a mymi glossami Bonapart Lucian an, vsahna do kapce, vytahl z ní pixlu zlatau, pravil:

Vemte, pane, zavděk za vaši trojanskau sviní tauto zlatau trojanskau pixlu, ku kterež ještě, ztahna z ruky, prsten zlaty se stkvostnym drahym kamenem do ruky mi podal. Gepfert, Šmidí oba, Hunčovsky, Hubertus a jiní moji dobři přatele, obstaupna mne, ohlidali dar a Adam Šmidt tazal se mně, řkauce:

Gallašku, co budete medle s těmi penězi, zlatem a klenotmi dělat? Všechno spolu stoji naneymiň za 10 tísic!

Ey, tomu jest lechka porada, odpovim. *Zde jest muj mily p. streyček Kober, jenž špítal pro chude nemocne zaklada, nechať to k němu spotřebuje. Než ale, přiteli, nezapomeňte jej jednau vzlaště velikau jizbu pro venericke nemocne opatřit.* Což slyše Vilím Šmidt, zvolal, pozdvíhna hlasu:

Nepravil jsem ja vam vždycky, že Gallaš jest člověk plny paradoxu? Ve svým špítale, jejž v domu svém prozatím založil, vyminil sobě, aby do něj žadní tauž nemoci nakažení uložení nebyli – a teď klade za vyminku své štědrosti, aby na prostran[né] jizbě k jich přijmu neschazelo. On chtěl ještě cosi víc mluvit, než ale má dívka zbudíla mne ze sna, pravě, že ma polívka k snídaní již jest hotova – abych ji požil dříve, než schladne.

7 / Cukrář.

18.

Dně 23. březně k ranu zdalo se mi, že jsem se v zahradě s mau nebožkau sestru Karolinkau prochazel, kdežto všichní stromove, krom jedine takměr docela již suche jabloně, nějakym ovotcim obdařeni byli. Tato jabloň měla však jedinau haluz, na níž se krasne jablko nachazelo.

Což k tomu stromu pravi naš mily otec?, tazala se mne Linka.

On pravi, odpovim, *že jej vytne a spali, poněvadž velmi malo ovotci nesl a jen vždy lupeně zelenal a množstvim vodnatych prutu vylupněl a tim spusobem uschl.* Na což ona dí ke mně:

Ale toto jablko jest velmi krasné.

Ey, řeknu ji na to, že prohlasil, že pro to jedine jablko toho sucharu v zahradě stati nenecha. Na což ona mi řekla:

Tak pravě otec nebesky s člověkem činí, že když ovoce nenese ctnosti a v svem mravním jednaní tomuto stromu jest podobny, byť by take některy šlechetný skutek vykonal – kromě znameniteho milosrdenství – jej nícmeně předci zavrhne a do věčneho ohně k spalení odsaudi. Což propovědevší, zmizela a ja se teprv upamatoval, že davno již zemřela.

19.

Dně 2ho listopadu (na Dušičky) vehnal mně krč žaludka, má obyčejna nemoc, velmi časně do postele, abych se zahřil. Okolo čtvrte hodiny navštivil mne muj přitel Berger, jenž mi velmi smutne noviny o počinajici semotam v okolních krajinach revoluci vykladal; nad čimž se duch muj nemalo skormautil.

Ach, muj mily Bože, pravil jsem k němu, *jak šťastní jsau všichni tí dobři lide, jenž On z [to]hoto světa k sobě povolal – že tak zlych času, v níchž my žijeme, nedočkali; Buh vi, jakych se ještě hroznych věci dožijeme!*

Mnozi lide, pravil, *domeyšleji se, že by již Antikrist přede dveřmi byl, poněvadž i v klašteřich všechno jde naopak, takže se řeholníci malo nebo níc podleva svojich zakonu chovaji a jak v stroji, tak i v obyčejich velmi upauštěji.* Na což mu odpovim, že i sam sty Bonaventura o tomtež podobně smyšlel, an o tom pravi takto: Když starci budau pošetili, křesťane bez víry; obecní lid bez kazně; duchovní rozpustili a řeholníci bez zachovavaní své regule, tak Antikrist jest již přede dveřami.

Ay, řekl muj přitel, *dle toho proroctví byl by již ve dveřich.*

Bezmala, přisvědčim mu na to. Když pak on odešel a ja o tež věci sobě rozjimati počal; připadali mi kapucin Šabot, Elogius Šneyder a Pater Nikolaus, byvaly polní superior, onen františkanský pokrytec, jehož cisař Jozef II. na pětikostelske biskupství pozdvihl a kteryž se mu za tak velmi znamenite dobrodiní tak velmi hrozně nevděčnym proukazal, že jeho vnuky a vnučky v Budině sam svau vlastní rukau, jakožto hlavní jakubin, zavražditi slibil a skutečně take slib svuj vyplniti sobě předevzal. V kteremžto smutne[m] připominani a přemyšleni zdřiml jsem a usnul, na což mně take nasledujici připadl sen.

Zdalo se mi totižto, že jsem, nesauce v břeminku na bedrach několik svojich nabožnych kněch, do pustych putoval končin, kdežby se ještě žadnych mudrlantu nevynachazelo. I setkam se nenadale s jednim polskym františkanem, jejž jsem se v Jaroslavě znati naučil. Kteryž ale v stroji svem řeholním docela jinače než tehdaž, když jsem ještě v onom městě bydlel, vyhližel. Měľ habit kratky z teničkeho sukna, hedbavnym přepasany provazem, na hlavě vysoky klobauk a boty stkvělo voskovane. Ja ho hned nepoznal, on ale počal ke mně hovořiti takto:

Hei, pane pocestný!, mě se zda, že vas mam dobře znat; neysau-liž oní onen pan vrchní lekař, jenž před 40ma lety v Jaroslavě oslepl?

Ten sam, odpovim jemu.

Pán Galaš, jenž mně u reformatuv v klašteře lečil?

Ten sam, odvecu zasi – *než ale tehdaž byl jejich řeholní stroj jinač.*

Ba, ovšem jinač, odpověděl mních; *než ale časy se měni a řeholní duch take se mnoho již proměnil.*

To vidim, odpovim na to, *velmi velice zevnítř; zdaliž ale take vnítř to ještě není?*

Ba, z vnítř, mily krajanku, nejsme již tak velmi hlaupi, abychom se podle předpisuv a zakonuv našeho zakladatele řidili. Kdo chce jako on, bratr osel, byti, tomu sic jest volno, než ale malo již ma v sve hlauposti nasledovníku. Mudrcka osvícenost vedřela se již take i do našich klašteru.

Je-liž možno?, zvolam s podivením, *že by se z chudeho Františka pokornych synu mudrčští světlonoši stali?*

Níc jistějšího nad to; ja sam spěcham do Pruskeho Polska, bych tam Vol-

terovo evangelium hlasal. Na což ja, podivav jse mu do tvaře, pravim k němu s litostnym hlasem, řkauce:

Velebny pane, račte se k jinemu rozmyslet, aby vas Elogia Šnydera aneb Patra Mikulaše, pětikostelskeho biskupa, bývaleho františkana, truchlivy netrefil osud.

Tak ukrutné srdce jak oníno dva jakubiní ja nemam, odpověděl mi na to Pater Onufryus, *ja necham každeho věřit, co on chce, pro mne nech on jest turek nebo žid, lutrian, socinian aneb hlaupy katolik, ja s každym dobry jsem bratr, když jen ma dobry stul a dobre víno na něm. Že se Elogius jinače zachoval, to neschvaluji aniž schvalovat nemužu.* V te rozpravce přišli jsme na rozcesti, kdežto on obratil se vlevo a ja do lesa vpravo.

Zde, když poněkud zamyšlený kračim, potka mne velebny stařec s šedivau hlavau v dlauhem černem oděvu, jejž jsem v ohledu brady a jeho obleku za paustevníka držel, an, přibliživ se ke mně, taže se mne, řkauce:

Kamž, churavy bratře, kamž se s tvojim břeminkem ubiraš?

Do ciziny, odpovim s upěním, *kdež bych v pokoji živ byti a náboženství sve svate bez bazně a strachu vykonavati mohl.*

A což ti, taže se lysy stařeček dale, *v tve vlasti a otčině dovoleno to není?*

Až dosavad sice, odpovim jemu, *nemam v tom sice žadne př[ek]ažky; než ale všudy velmi rozpustile a bezbožné mravy vidim a stejska se mi na to hleděti a, obavaje se horšího, neb zda se mi, že již Antikrist jest přede dveřmi, uminil jsem sobě te ohavnosti, kteraž za jeho panovaní nasledovati ma, ujiti a stav svuj duchovni ubezpečiti. Ach, kdybych jen cestu tam bezpečnau najiti mohl!*

Tau ti ja ukažu; neniť tak daleko odtud; než ale tři vrchy přeputovati musiš, chceš-li tam dojiti. Přes první horu, jež Pracna sluje, sprovodím tebe sam; přes druhe dvě nebude tobě též chybiti vudce. Než ale, odpočiň ney-pr[ve] zde u kříže sobě a pojez, což sebau ku požívaní na cestu vzal. Slož sve břeminko a odpočiň sobě.

Ach, velebny otče!, ja jsem níc k občerstveni nevzal sebau; v uzilku nemam níc, ledvas několik mojich nabožnych kněh; Daviduv totižto Žaltař, Tomaše Kempenskeho, Františka Salezia Filotheu, Novy zakon a me Officium.

Dost na těch, odpověděl kmet; *vybornať v ních duchovní potrava. Než ale, pravi apoštol Pavel k Titovi: slabemu žalaudku že potřeba něco malo*

vína a v tvoji přihodě, pravim ja: drobek žitneho chleba! Eyhle!, tuto maš oboje; pojez a počerství se, pak spolu nastaupime cestu, abys ještě dřiv, než se zvečeři, na žadane místo dojiti mohl. Což propověděv, podal mi skyvečku bíleho chleba a maly kofliček vína. Čímž obojim, jakž jsem pozoroval, byl opatřený. Ačkoliv ta skybečka jen velmi malička byla a vína jen paru hltu, tak nícmeně předci zdaly se mi nejinač, než jak bych při neystkvostnější tabuli byl se dustatečně nasytil; pročež neopominul jsem mu aučinek tehož silneho nasycení vyznati a srdečně zaň poděkovati. Na což on, usmav se, pravil: *Mírnost při dobrem pokrmu syti víc, než přesycení při neystkvostnějším kvasu. Nuž tedy, vem zasi svuj uzel na bedra a kračej ochotně na horu Křižovau a dej Bohu a lidem dukaz, že skutečně tak smyšliš, jakž jsi se v tvoji Křižove cestě prohlasil.* Tato jeho řeč proběhla jako ostry šíp me srdce, neb ceytíl jsem se v svem svědomi zahanbenym, že jsem o nasledovaní Krista lepěji psal a Jeho tajemství lepěji maloval, nežli jsem s křižem svym Jej nasledoval. I počal jsem slzeti a vzdychati. Což on pozorujice, dí ke mně, řkauce: *Kdo v Krista věři, musi víru svau skutkem prokazati, že mu kříž jeho těžky není. Tato hora před nami sluje vlastně Křižova aneb, jak ji někteři přatele Boži nazvali, hora Petrova, na níž Pan svau cirkev vzdělal. Pročež kamž se ohledneš, nenalezneš níc, nežli tvrde skaliny, nícmeně ale anjelove Boži ponesau tě nahoru, abys níkdež na ních nohau svych neobrazil. Kaciři, chtějic miti lechkau víru podle svych dumyslu bez postu, spovědi a poslušenství, nenavidí školu katolickeho učení,* [*takže*] *obražeji se na našem učení a zustavaji dolu na stopě, hledice vždycky navrch, ale nechtíce auzkau cestu a drsnatau nahoru kračeti. Co Kristus činil, činíl vše k našemu nasledovaní; on se postil, bděl na modlitbach, byl poniženy, trpělivy a poslušný. Kdo jej ve všech těch věcech nenasleduje, ten mu nevěři a kdož mu nevěři, činí jej lhá*[*ř*]*em, pravi Jan, učedlník a milaček Jeho. Kdo těžke pokušení snaší a chce ho jakožto němeho ďabelství sproštěn byti, tomu Pan Ježiš radi, aby se modlil a postil; neni-liž pravda?*

Ano, ano, velebny otče!, odp[ov]im s hlubokym povzdechnutim. *I ja často velmi těžka pokušení snašim od toho němeho pekelneho ducha.*

Tak tedy, odpověděl mi na to velebny kmet, *užívej proti němu tehož mocneho a bezpečneho prostředku, kteryž ti Ježiš sam předepsal.* Mezi takovau rozpravku došli jsme až k vrchu, na němž vysoky stkvěl se zlaty kříž, před nímž on, hluboce se pokloně, pravil ke mně, řkauce: *Tento prapor*[*e*]*c*

víry katolicke bude se stkviti na nebi, když Kristus přijde v slavě své k saudu. – Ach, jakž tehdaž budau se ho hroziti všichní nepřatele Jeho, vzlaště pak nynější mudrlanti.

Ano, ano!, odpovim s velikau hruzau. *O, jak Bohu děkuji, že jsem do jejich bezbožneho nepřišel spolku!*

To maš svym bohabojnym rodičum v poděkovaní, jenž se vždy za tebe, vzlaště když [*jsi*] *byl v cizině, k Bohu vraucně modlivali, aby tě Buh do zlych přiležitosti klesnauti a zhaubu na duši a na těle trpěti nenechal,* odpověděl starec. Na což ja se svatau vrucnosti zvolam:

Muži Boži!, jakž sluješ? Kdož jsi, že tobě modlitba mych dobrych rodiču znama jest?

Ja jsem Petr, apoštol Boži, na tom ti buď dosti, kračej nyní s Bohem dolu k one druhe vysoke hoře, kteraž hora Naděje sluje. Na jeji stopě nalezneš jineho starce, jenž tě zas na horu povede. Což pověděv a požehnav mně, zmizel přede mnau; ja pak, se svatym udžasnutím proníkly, padnu k zemi před křižem a, pomodle se zde Bohu na hoře Víry za své zemřele rodiče, poslušny jeho pokynuti, kračel jsem s chvataním k druhe hoře. Zde, na jeji stopě, očekaval mně již druhy velebny stařec dlauhe postavy ve fialovem stroji, an ke mně takto přivětivě promluvi:

Vítej, muj mily bratře v Kristu, na horu Naděje svate trpělivosti putujici. Ach, což by nam věřiti v Krista prospělo, kdybychom naděje věčneho života neměli? Protivníci našeho svateho náboženství – nynější antikristi, byli by ovšem v mnohem ohledu šťastnější a mohli by se naši víře smati a ji za pauhe snění pokladati, kdybychom o te naději svate přesvědčení nebyli. Ale zdaliž bych ja, Gamalieluv učedlník, byl tak lechkovažně svau hlavu pro marný sen stiti [*si*] *nechal?, kdybych skutečně o vskřišení a bezpečnosti naděje budauciho života byl přesvědčen, a ujištěn nebyl? Ne jeden život jen, sto, ano, tisic byl bych rad za tu nevyslovite*[*l*]*nau rozkoš položil, ktere sem v skutečnem rozmlauvaní s Kristem a do třetiho nebe vytrženi užil.* Na což ja zvolal jsem upěnlivě, řkauce:

O, bych ja též tak jako ty, muži Boži, o bezpečnosti též svate naděje přesvědčen byl. Na což on odpověděl, řkauce:

Tak nevěřiž mi, nevěřiš Kristu, jenž pravi: Blahoslavení, kteřiž viděli a uvěřili; blahoslavení ale, a přeblahoslavení tí, kteřiž neviděli a uvěřili.

Prav, tazal se mne dal apoštol Boži, *kdy tě víra v Krista v nějake svate naději oklamala? Nedal-li ti Buh z časnych věci, kterežs od Něho ve jmenu Ježiše žadal, tak zajiste* [*to*] *k spasení duše tve prospěšné nebylo. A zeslal-li trpke osudy na tebe, jak up. tvau slepotu, tak tě tau tělesnau z duchovní vytrhl; zdaliž mu častokrat za to neděkoval?*

Ano, ano, odpovim, *muži svatý. Nyni ale napadaji mne často velmi těžka pokušení –*

Kteráž, pravil on, vpadna mi do řeči, *s milosti Boži byť by ještě i těžši byly, lechko přemožena a nepřitel naš zahanben byti muže. Bez boje a bez vítězství koruna zeyskana byti nemuže. Jsau-li tva trapení těžka, poď a patř na Krista na kříži a slyš, co On k tobě pravi.* Což propověděv, chopil mne za ruku a vedl mne drsnatau, ostrym křovim zaraustlau cestu k jedne Boži muce, na níž se podobny obraz trpiciho, na špalku sediciho Spasitele s trnovau korunau a třtinau v ruce tak, jakž jsem jej blíž Slaupa na cestě vidival, s timto napisem vynachazel: *O, vy všichní, jenž zde vedle cestau kračite, vizte a pozorujte, zdaliž se ktera bolest moji podobná nachazi*. I zdalo se mi nejinač, než že Kristus sam k srdci memu tato žalostná slova mluvi. Ano, ano, muj dobry Ježiši, pravil jsem sam k sobě, kteryž mučedlník muže Tobě přirovnan byti?; neb byť by take i to neyukrutnější trapení byl vystal, tak je předci Tvau obvzlaštní milosti posilňovany vystal; Ty ale byl jsi v svem hroznem trapeni opuštěny a na cožs jen z kříže svého dolu pohledl, to vše slaužilo Tobě k bolesti. V těch myšlenkach pohružený, kračel jsem zmužilejši na horu. Kdež pak se mi ale v cestu trní a hauští namýtalo, i tu s. Pavel cestu svym mečem proklesňovati počal; při kteremžto raubaní i mnoha jedovata, na mne sipici hadina rozťata byla; a tak v jeho doprovazení dostal jsem se šťastně až na horu. Zde spatřil jsem opět jasny kříž zlaty, kteryž ale nebyl v zemi upevněny, nybrž z oblohy dolu na zlate[m] laně na spusob kotvice, kteraž na jeho dolním konci připevněna byla, visel. Na což když ja s podivenym patřim, dí ke mně muj svaty vudce: *Nuže!, na horu Naděje šťastně jsi se dostal; na tom ale není ještě dosti, chceš-li se do krajiny živych, kdež tě tvi bohabojní předkove očekavaji, tak se ještě přes ono jezero na druhau stranu one hoře, jenž hora Lasky sluje, dostati musiš.* Ja, podivaje se dolu, vidim velike jezero, jehožto popatření velikau hruzu v srdci mem vzbudilo; což on vidauce, dí ke mně, řkauce: *Buď dobre nadě-*

je, chop se kotvy tohoto svateho kříže a ta tě lechko přenese až na stopu hory; kdež najdeš Jana, milačka Paně, a ten tě na horu až k zlate braně rajske sprovodí. I poslechnu jej a chopim se křižove kotvíce, kteraž mne takřka v okamžení na druhau stranu přenesla a spustivši se se mnau až k stopě hory, šťastně mne blíž jeji stopy postavila. Na což se hned velebny stařec v bilaučkem stroji, ružovau pentlu přepasany přibliži a takto mne přivíta:

Vítej, bratře muj v Kristu, kamž je tva cesta? Miníš-li nahoru, tak musiš z lasky pro Krista, sveho Spasitele, vše, což se ti ve světě trpkeho namyta, trpělivě snašet. Vem kříž svuj a, pohrdně vši světsku rozkoši a což světaci za štěsti pokladaji, kračej zmužile za těmi, jenž tě na ní předešli. I pohleděv před sebe, spatřil jsem nemaly zastup svatych služebníku Božich obojiho pohlavi, kteřiž z lasky k Bohu a blížním velike bolesti a nesnaze snesli, všichní ale vesměs zdali se mi ze srdce sveho plamen[em] hořeti. S. Vavřinec nesl svuj rozžižlaveny rošt, sty Ignac, biskup, zdal se mi cely lasku Boži hořeti, podobně sty Ignac z Lojole, s. František Xaverius, s. František z Pauli, svata Therezia, s. Brigita. Sty Martin nesl naheho Krista. Sty Jan Boži a jista brabantska hraběnka nesli jej v spusobu churaveho žebraka na horu. Kterymžto milosrdnym dívadlem byl sem v srdci svem velice pohnuty. Sty František Serafinsky a jeho zdarny syn, sty Jozef z Kopertinu, zdali se mi ohníve křidla miti a na horu letěti. Sty František z Paule, jemuž jsem na Vranově zasliben a do jeho řeholniho oděvu oblečen byl, zočiv mne, přibližil se ke mně a takto promluvil ke mně, řkauce:

Synu muj, nechtěj byti otrokem tohoto marného sv[ěta], nybrž zhrdní všechnu nynější maudrosti a nasleduj mne u hluboke pokoře a vraucne lasce k Bohu a blížnímu. Pak, ukazav prstem na svršek sve hole, kdež se [v] jasne žaři tento latinsky napis: *Charitas*/1 stkvěl, doložil, řkauce: *Neb to všechno jest marnost nad marnosti, kromě milovati Boha a Jemu samemu slaužiti.*

Všechna jinší maudrost, pravil sty Jan, *jest jenom pauha smradlavá para a bidné bludařství; což teprv při Posledním saudu, ale, ach, pozdě pro jeji milovníky patrne bude.* V tom a podobnem rozmlauvaní dostali jsme se až na svršek hory, na níž brana nebeska, velkau jasnosti obkličena, otevřená a uprostřed ní Maria, rodička Boži, stala. Vpravo u brany stal sty Petr

1 / Láska.

se svymi klíčami, vlevo pak s. Pavel s mečem ohnívym jak onen cherub u rajske braný, do níž všichní pravi služebníci Boži vchazeli, z níchž každy sveho anjela měl, jenž jej tam uvedl. Člověka totižto, jemuž zde obvzlaštní lasku a milosrdenství – nějake znamenite – prokazal. Ja ale neviděl jsem žadneho, jenžto by mi tau službu prokazal a samemu, jakž jsem zpozoroval, nebylo dovoleno do ní vkročiti, sic by jej sty Pavel svojim mečem byl raubl, čehož – ač mi na hoře Naděje velmi byl přivě[t]ívy – velmi jsem se předci obaval. I počal jsem, ohližeje se vukoli a nespatře žadneho, velice [se] rmautiti a plakati, vtom ale vyšlo ven z brany rajske male, v ružovem stroji oblečene děvčatko jak maly anjilek, ano, laskavě vzavši mne za ruku, takto laskavě ke mně vece:

Neplač a nermuť se, ja budu tvym vudcem.

A kdož pak si ty, mile ditě, že mně tau lasku prokazati chceš? Ja se nevim upamatovat, co bych tí byl dobreho prokazal? Na což on[o], zasmavši se andělsky na mne, pravilo, řkauce:

Cožpak mne neznaš, to male osiřele děvčatko, jejž v Jaroslavě ko[ň]mi přejeli a ručku mu rozdrobili, kterež jsi do vojenske chorobně přijal a šťastně vyhojil?

Aj, odpovim, *toť byla ma neyvětši povinnost, dyť tys byla vojenske ditě.* I pohlednu na s. Pavla, zdaliž se opovažiti mohu s tim malym andilkem vkročiti? Na což, když on i s. Petr pokynul, vešel jsem do raje. A hle, ledvas že v něho vkročim, i tu hned všechny sve přibuzne, přatele a dobre zname pospolu shromažděné a na mne čekajici a mne vítajici vidím.

Vítej, Jozefku, vítej k nam do krajiny živych, kdež věčna radost panuje a kdež se žadní zli lide nevynachazi, nybrž věčna radost a rozkoš panuje. Viz, jak zde všechno roztomile vyhliži.

Ano, ano, pravim, *zde jest všechno jinač než na onom světě; mé srdce nevypravitedlnau rozkoši plesa, patře na tau níkdy prve nevidanau okrasu.* Vše zdalo se mi byti jako z ryz[i]ho střibra a zlata tísicerymi barvami přelazyrovane, *[růže] a tisicnasobne kvíti, kamž jsem jen vkročil na mne se usmívaly, stromove květy a spolu zrala jablka a jine rajske ovoce nesly, ptactvo nebeske pělo zde mnoho sladšeji a libezněji nežli slaviček. Anjeli a svati Boži prochazeli se spolu mezi ními a ja, nevědauce kam neyprv patřiti a koho neyprv pozdraviti, byl jsem jako ve vytržení, až mne z něj ono roztomile ditě vytrhlo, jenž ke mně pravilo, řkauci:

Není-liž pravda, že zde jest blaho bydleti?

Přeblaze!, odpovim, na což ono zasi:

A předci žadny sem nerad jde, když ho Buh vola. Na což muj otec doložil:

A kyži sobě dýleji [*v*] *onom světě, jejž sice zavdy slzavým nazyva udolím, bydleti, byť by o svoji bidě ještě patrněji přesvědčen byl.*

Odkud to pochazi, muj dobry otče?

Odkud jinud, než odtudž, odpověděl muj nabožny sploditel, *že nynější křesťaní prave víry s*[*v*]*ate a pravé naděje a vraucne lasky k Bohu nemaji, a tak, nevěře slovum mileho Spasitele sveho a Jeho s. Apoštola, jenž jim svědectví z třetiho nebe dolu přinesl, nevěři; jejich srdce visi jen a jest takřka přikližene na mamonu, na cti a na rozkošech tohoto světa, a tak tedy prazdne vši naděje blaženosti nebeske, pročež take srdce jejich ne Boha, jenž cil a konec jejich jednaní není, nybrž marnění zisku časneho zboži, v němž sobě všechno štěsti sve a blaženost zakladaji, po*[*kládá*]*, a tak tedy ne Boha, nybrž mamonu miluji, ne po spasení duše své a její blaženosti věčné, nybrž po marnych rozkošech dychtěji a tauži. Zdaliž tedy, zhrdše svym věčnym štěstím, takoveho aučastní byti mohu?*

Nikoli, nikoli, zvolal muj dobry a bohabojny professor Nivard, *Buh jest spravedlivy a pravdivy, nemuž se tedy se lži, pošetilosti a s ďablem nikdyž na věky zpřeznuti a spojiti.* I poznav jej po hlasi, padnu mu do naruči a on, polibiv mne tak vraucně, jak při mem s ním se laučení, dí ke mně laskavě: *Vítej, vítej, synu muj mily.* Což když ledvas propověděl, byl jsem k snídaní od me služebne děvečky probuzen, a tak tento muj radostny sen, kteryž mne víc než všechny veselosti života meho blažil, v okamžení sice zmizel, nícmeně ale předci životně před mau kolota tváři.

* * *

Pravy psycholog pozna velmi lechko, že v opisu tohoto snu některe [o]brazy se přimisily, kterež ma obrazotvorna fantazi[e], braze sobě, natvořila, když jsem se v takovych chvílach, v kterychž se spanek ode mne vzdalil, [probouzel], z meho předešleho života k paměti přivedla. O, bych vždy tak blaze sniti a s mymi zemřelymi přateli, jenž mě na věčnost předešli, těšiti se mohl. Amen!

20.

Dně 2. prosince [1]830, probudiv se rano okolo hodiny třeti a pomodliv se ruženec, usnul jsem opět; kdežto jsem vesely sen měl, jakž nasleduje.

Prochazeje se v krasné romanticke končině v jednom lesnatem udoli, přes nějž se maly, líbě hrčici potuček hadoval, přišel sem nahodau k jednomu osamotnemu mleynu, před nímž na travníčku několik bujnych líp stalo, mezi nímiž dlauha lavice, ratolestmí líbě zastiněna stala. I posadim se na ní a nahledam zpovzdalí do mlejníce, kdež mlynař jednu *[zanášku] po druhe odnašel nahoru a cosi nabožneho sobě spíval. Vtom přibere se sem tau cestu jeden velebný kněz v černem dlauhem oděvu, an, uzřev mne, uctivě mne pozdravi a pak do mleyna vstaupiti hodla, kdežto spatřiv mlynaře, dí k němu, řkauce:

Vi-liž pan, že dneska jest svatek?

Vím, odpověděl mlynař, *a sice velky svatek.* Na což zasi odvece k němu kněz:

A předci pan na vše složení mele.

Ano, odpověděl mlynař, *ja ale myslim, že mi to neračte poklad[at] za zle, když povim, že to chudobnym, jenž pro velky potíž o mlyny nikde sve obiličko zmaučit nemohu, zadarmo melu; ano, z tej mírečky, kterež v den sobotní ziskavam jim take daruji.*

Ay, když tomu tak jest, odpověděl duchovní s potešitedlnym usměškem k mlynaři, *i toť jest take krasna služba Boži; mleť jen pan každy svatek tim zpusobem, tak mu mily Pán Buh hojneho požehnaní na jeho mírečkach i na všem jinem hospodařství uděli.*

Na tom nechybuje, velebný pane, o čemž od davna již velmi patrně jsem přesvědčen, neb čím více pro chude zadarmo melu, tím více na sypce nadbyva. Handlířum ale aní zrna z míreček neupauštím; protože oní obíli zdražuji. I byl jsem velmi nad tim [m]lynařem potěšen a vtom, když jsem vstaval, chtíc mu ve jmenu všech chudych poděkovati, probudil sem se ze sna.

21.

Dně 4. řijna 1831. Naši bohabojni předkove mívali v trauchlivych všeobecnych přihodach, jak v čas sucha, dešťu a plusku, zahradního a polního neplechu, jak chraustu, slimaku, hausenek, kobylek, myši – vzlaště pak

ale hladu, moru a valky všeobecne pobožnosti a pruvodu s vraucnymi spěvy, pus[tem] a Boha za odvraceni takovych metli prosili; za našich ale osvícenych času, jenž se všechny ty metly a metličky pauhe přirodě připisuji, nepamatuje se dokonce na modlení, anobrž, jakž jsme to při bližici k nam morove raně – to tak nazvane vychodní choleře neb černé smrti, zkusili, byla duchovním každa veřejná pobožnost na počatku docela od gubernium zapovězena, a sice pod tau zastěrau, aby jej se obecní lid nesestrachoval. Duvěra k Bohu vyluzuje spokojenost mysle; a kterak muže ta duvěra vyluzena byti jinače nežli modlitbau? Tato vzbuzuje nas k upamatovaní na zasliby Krista, kteryž pravil, že když dva neb tři ve jmenu Jeho pospolu shromaždění Otce nebeskeho o něco prositi budau, že jim [to] da. Když modlitba dvau neb třech ve jmenu Paně shromažděnych tak velmi mocna jest, i kterak teprv mocna byti musi, když cela obec shromažděna jednohlasně k Bohu ve jmenu Ježiše vola: Smiluj se, smiluj se nad nami a odvrať od nas tau metlu, kterauž nam pro hřichy naše hroziš neb již již skutečně švíhaž?

V těch a podobnych myšlenkach pohruženy, usnaul jsem, na což brzy nasledujici nasledoval sen.

I zdalo se mi, že před obrazem Pany Marie, s domacimi kleče, modlili jsme se, aby od nas svau přimluvau mocnau tauto morovau metlu odvratiti a nas v ochranu pod svuj plašt přijmauti račila.

A když jsme při rozžatych svících modlitbu skončili, vkroči do jizby krasny mladenec s jakausi velebnau tvaři, an takto ke mně a mym domacim, manželce totižto, děvečce a k obslužníci v mem lazaretku vece:

Nevychazejte za čtyřiadvacet hodin, ba tak dlauho, až jak k vam přijdu, ven. Buh toto město choleru navštivil. Vam se níc nestane, pokudž na modlitbě k Bohu a Matce Jeho trvati budete. Zde mate tři kausky chleba, kterež požite a pak, pomodle se, opět odeberte se v pokoji na odpočivaní. Když se probudite ze spaní, tak již Buh svau metlu odvratil jinam. Což propověděv, zmizel před našimi očima.

To jest anjel Boži, to jest anjel Rafael, pravil jsem radostně, *předešmy poslechněte pilně, co nam poraučil, nevzdalujte se pryč ze světníce, požijme ten kausek chleba, kteryž nam zanechal a pomodleme se k Matičce Pomocne litaniu a ostatní obyčejné modlitby a podřimejme malo, da-li Buh zeytra, jakž pravil, když se probudíme, odvratil již Hospodin metlu svau jinam.*

I učinili jsme poslušně tak, jakž poručil mladenec: a pojeza onen kausek chleba, klekli jsme opět před obrazem Matky Boži a modlili jsme se z vraucnosti k Bohu a k ní o jeji mocnau přimluvu, při kterežto modlitbě zdřimli jsme lahodně, níc nevědauce, co se s nami dílo. Rano pak, když již slunce nahoru vzešlo, probudi nas onen krasny mladenec ze sna, takto k nam řkauce:

Vstaňte. Vzdavejte Bohu díky, že vas Buh na přimluvu Matky sve z tísicu, jenž smrti pokaral, zachovati račil. Což propověděv, zmizel. A hle, když jsme vyšli, nalezli jsme město skoro docela prazdne; čas pak, ktery jsme v dřimotě stravili, vynašel tři cele tyhodně.

22.

Dně 29. ledně roku 1834, posnídaje v loži mau polivku, usnaul jsem lahodně; neb od pulnoci jen něco malo jsem zdřiml. A hle, ledvas že se víčka mych oči zavřela, již se mi, jak nasleduje, sníti počalo.

Vyšel jsem, jak kdysi, dokud jsem k tomu schopny byl, nemocne navštivovati. I kračim zamyšlený na choroby, kterež jsem k lečeni přijal, na Motošin, a sice do Drahotaušske ulice, kdež muj stary přitel stonal, chtíce jej [navštíviti a] sobě cesty uspořiti a blatu vyminauti, ubiral jsem se přes most a přes fabriku neboštika krasobarvíře Scholca, kdežto mně potkala jedna ženska domacna osoba, kteraž, když k ní zdvořile pravim, aby mi to za zle neměla, že zde, chtíc blatu vyminaut, přechazim; na což ona, škaredě na mne pohlednši, mi odpovědi nedala, než ale jakysi v dělní pracujici člověk jal mne za ruku a vedl mne poloslepeho přes temny pruchod, pravě, abych trochu do jizby vešel, čemuž jsem ja take povolil. A hle, tam na dveřech spatřim nahodu paru křidau napsanych vršu, kterež jsem jednau, jakž pravil, na žadost zemřeleho pana, když fabriku dostavěl, německy v tomto smysl[u] byl napsal:

Ži střidmě a maudře v bazní Boži z toho,
což tí Buh požehnava a nešetř níc pomluvy hluze.
Tak mužeš vskutku šťastny byti tuze.

I divim se nemalo nad tim, že tyto křidau napsane verše tak dlauho obstaly. – Na což mně onen odpověděl, že jich neboštik níkdy zamazati nedopustil, když se dveře znovu obnovovaly. Pak provedl mně po kratkem

odpočinauti přes dvur do one ulice, kamž muj aumysl k navštiveni meho stareho churaveho přitele směřoval. Chtíc ale do domu, jenž mi cely vyměněny přichazel, vkročiti, tažu se kohosi v siní stojiciho, zdaliž zde pan T... bydli?

Ey, ten jest již davno v Panu – než ale jiný vaš přitel bydli zd[*e*]*, jenž vašeho politovaní zasluhuje a kteryž tuto, hle, takřka zaživa hnije.* I obratim se ku popatření – ale, ach, nastoja, což vidim! – muj byvaly, chlipnosti velmi oddany, spoluškolník v Jozefinske Akademii seděl [...]

Poznámky a vysvětlivky

POZNÁMKA K EDICI / Vydávání starých českých textů se dosud nedopracovalo k nějakým všeobecně akceptovaným zásadám – konečně, všeobecná aplikovatelnost asi ani nemůže být cílem ediční teorie. Pokud ale chybí řešení některých problematických otázek pro novodobé edice starých *tisků*, u rukopisů je situace samozřejmě ještě horší.

V případě Gallašova rukopisu máme co dělat s nezredigovaným textem, v němž je kvantita, měkkost atd. značena úplně chaoticky, přičemž Gallašův jazyk je pod relativně silným vlivem nářečí. Moderní *touha* po unifikaci, o níž vypovídá také naše jazykové cítění, je v přímém konfliktu s „důslednou alternací" několika řešení, příznačných ještě i pro počátek 19. století (viz např. Gallašovo souběžné používání podob jména *Gepfert*, *Gopfert*, *Göpfert*).

Celkově vzato máme k dispozici nehotový text, který by nepochybně prošel mnoha úpravami i v případě, že by se jej Gallaš rozhodl publikovat za svého života. Kromě něho samého by svůj díl přinesl i sazeč. To ovšem na druhou stranu nemůže dát dnešnímu editorovi volnou ruku pro setření zvláštností Gallašova pravopisu, dokonce se domníváme, že předvedení dobového úzu v jeho nedůslednosti je žádoucí. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli aplikovat *pouze* následující změny:

1) Místo rukopisného kurentu užíváme tištěnou latinku.

2) Přímou řeč oproti rukopisu zvýrazňujeme (kurzívou) a rozhovor členíme podle replik, takže jednolitý proud Gallašova textu je nově členěn do odstavců (původní odstavce samozřejmě zachováváme).

3) Kurzívou nahrazujeme Gallašovo vyznačování podtržením (zejm. nápisů objevujících se přímo ve snech). Původní římské číslování jednotlivých zápisů měníme v arabské.

4) Transkribujeme znaky g>j, j>í, ss>š (s výjimkou slov *professor*, *glossa* apod.), w>v.

5) Podle dnešního úzu měníme hranice slov v textu (např. *vkročit* < *v kročit*) a oproti Gallašovu progresivnímu psaní spojky *-li* bez spojovníku, doplňujeme spojovník tam, kde se dnes běžně užívá.

6) Zavádíme pokud možno současnou interpunkci, přičemž Gallašův středník místo dnes obvyklé čárky většinou ponecháváme. Otazník a vykřičník užíváme dnešním způsobem, respektujeme ale jejich dobové umisťování v průběhu věty a v nepřímých otázkách.

7) Podle dnešní normy jsme sjednotili psaní i/y, přestože tím místy stíráme nářeční měkkostní korelaci (zejm. *s tým* apod.), vedla nás k tomu snaha po lepší stravitelnosti textu. Ne nutně všechna řešení jsou zcela jednoznačná (např. *lísti* lze ponechat či pozměnit v *lísty*), v takových několika málo případech dáváme přednost rukopisné podobě.

8) Rekonstruujeme značení měkkosti (č, ď, ě, ň, ř, š, ť, ž), výrazně zasažené pisatelovou nedůsledností. Dáváme přednost nejčastěji se vyskytující podobě (např. *byť* < *byt / byť; den*, *dně* < *deň / den, dne / dně*), případně podobě, která se nejvíc blíží současnému stavu (např. *pauť* < *paut*; *stařec* < *starec*).

9) Zavádíme dnešní způsob psaní velkých písmen, přestože některé případy jsou nejisté (např. *hranícka / Hranícka bibliotheka*), pro lepší srozumitelnost jsme velkými písmeny opatřili co nejdůsledněji i zájmena označující Boží osobu.

Z toho vyplývá, že plně respektujeme naprosto rozkolísanou kvantitu hlásek. Pokus o rekonstrukci by podle našeho názoru musel nutně dopadnout špatně. Ponecháváme také všechny další zvláštnosti rukopisu oproti dnešnímu úzu, zejména psaní dvojhlásky *au*, kolísání *s/z*, *mě/mně*, chybějící zdvojené souhlásky atd.

Redakční práci provádíme následujícím způsobem: chybějící písmena i celá slova doplňujeme v [hranatých závorkách], v některých případech tyto doplňky nemají charakter oprav, ale slouží pouze ke zvýšení srozumitelnosti Gallašova psaní. Slova, která v rukopisu přebývají, vypouštíme, přičemž všechny tyto změny zaznamenáváme v následujícím přehledu emendací. Některé zřejmé omyly (zejm. zápor sloves) neopravujeme, protože nepředstavují překážku v porozumění smyslu. Přes veškerou snahu se nám ve čtyřech případech nepodařilo ani pravděpodobně rozluštit nečitelná slova rukopisu, nahradili jsme je tedy víceméně logickými deduk-cemi v [hranatých závorkách] opatřených vpředu hvězdičkou *.

EMENDACE / **Předslovo:** Jozefu Egyptskemu < *Jozefa Egyptskeho*; dva Jozefu uvedení < *dvau* Jozefu uvedení. **5:** s nímž velmi mnoho po zisku dychtivych křesťanu ošaluji < s nímž velmi mnoho *ošalenych*, po zisku dychtivych křesťanu ošaluji. **6:** Chodník po obau stranach byl roztomile – pravě tak jak v anglickych zahradach – rozmanítym vonnym kvítím vysazeny < Chodník po obau stranach byl roztomile – pravě tak jak v anglickych zahradach – *po obau stranach* rozmanítym vonnym kvítím. **8:** kdež ma manželka < *když* ma manželka. **11:** zdravas, Maria < zdravas, Mariija; kterakž směji < kterakž směji *se* kaciři. **13:** v tež duchovní vypravě < *k* tež duchovní vypravě; sem sveho čiprneho fendrycha < sem *meho* čiprneho; krky ukrauti < krky u*m*krauti; otevřev je, spatřim < otevřev *ji*, spatřim; klanějici, jej poličkujici a tryznějici < klanějici, jej *poličkujicich* a všelijak *tryznějicich*. **15:** po skončene modlitbě o všelijakych nabožnych věcech rozjimati < po skončene modlitbě *roz* o všelijakych nabožnych věcech rozjimati; od onoho obrazu Matky Boži, jenž blíž meho stolu na stěně visel < na stěně *visela*; nemohl jsem se dosti te krasné monochromaticke malbě nadiviti, a dívaním na ni nasytiti < nemohl jsem se dosti *dosti* (...), a dívaním na *něj* nasytiti; bidníče a hřišníče, jenž duši svau i tělo tak často zprzníl a zkalil, kterak pak mužeš se opovažiti < bidníče a hřišníče, *mužeš* jenž duši (...), kterak pak mužeš se opovažiti; změní se malba v pravau životnost < změní se malba v pravau životnost *změnila*; za tauto velikau lasku odměniti mohu < za tauto velikau lasku *odměniniti* mohu. **16:** povětři tak krasně vlahne, jak v prvním jarním časi obyčejně bývá < jak v prvním jarním časi *obyčejny* bývá; stoje u dveři a očekavaje na kehosi < stoje u dveři *v* očekavaje na kehosi. **17:** položiv se včera večer, 22. unora, časně do postele < položiv se včera večer časně do postele [*22. unora* je připsáno na okraji stránky]; nějaky čas pozustati < nějaky čas *pozustasti*; kterymž, když se představili, pravil, aby < kterymž, když se představili, pravil *jim*, aby; přistroji nějaky vtípny cukrový posad na tabulu < přistroji *na tabulu* nějaky vtípny cukrový posad na tabulu; Představit Venuši při pekelnem carnevallu < Představit *Vonuši* při pekelnem carnevallu; tim spusobem, že ji vlasy nahoru do kakadusa ježi < tim spusobem, že *se* ji vlasy; ma byti za posad (Aufsatz) na stole < ma byti za posad (Aufsatz) na *stolo*; naneymiň za 10 tísic < naneymiň za *10000* tísic. **18:** řeknu ji na to, že prohlasil <

řeknu ji na to, že *se* prohlasil. **19:** podivav jse mu do tvaře, pravim k němu < podivav jse mu do tvaře, pravim *pravim* k němu; Zde, když poněkud zamyšlený kračim < Zde, když poněkud *před sebe* zamyšlený kračim; jejž jsem v ohledu brady a jeho obleku za paustevníka držel < jejž jsem v ohledu brady a jeho obleku za paustevníka *jsem* držel; bych ja též tak jako ty < bych ja *bych* též tak jako ty; s. Pavel cestu svym mečem proklesňovati počal < s. Pavel *mečem svym* cestu svym mečem proklesňovati počal; Miníš-li nahoru, tak musiš z lasky pro Krista < Miníš-li nahoru, *i* tak musiš z lasky pro Krista; i tu hned všechny sve přibuzne, přatele a dobre zname pospolu shromažděné a na mne čekajici a mne vítajici vidím < i tu hned *vidim* všechny sve přibuzne (...) vidím; na tau níkdy prve nevidanau okrasu < na tau níkdy prve nevidanu *nau* okrasu; A kyži obě dýleji [v] onom světě, jejž sice zavdy slzavým nazyva udolím, bydleti, byť by o svoji bidě ještě patrněji přesvědčen byl < A kyži sobě dýleji *byti* [v] onom světě, jejž sice zavdy slzavým nazyva udolím, bydleti *žada*, byť by o svoji bidě ještě patrněji přesvědčen byl, *bydleti žada*; Odkud jinud, než odtudž, odpověděl muj nabožny sploditel, že nynější křesťaní prave víry < Odkud jinud, než odtudž, odpověděl muj nabožny sploditel, *než odtud,* že nynější křesťaní; pošetilosti a s ďablem < pošetilosti a *a* s ďablem; v opisu tohoto snu některe [o]brazy se přimisily < v opisu tohoto snu některe *brazvy* se přimisily. **21:** a kterak muže ta duvěra vyluzena byti < a kterak *měla* muže ta duvěra vyluzena byti; a mym domacim, manželce totižto, děvečce a k obslužníci v mem lazaretku vece < a mym domacim *vece*, manželce totižto, děvečce a k obslužníci v mem lazaretku vece. **22:** škaredě na mne pohlešti, mi odpovědi nedala < škaredě na mne pohlešti, mi *mi* odpovědi nedala.

POZNÁMKY A VYSVĚTLIVKY / Rukopis je uložen v Moravském zemském archivu v Brně ve fondu E6 (Benediktýni Rajhrad) pod signaturou O b 8 (inv. č. 4135, kart. 493), na titulním listě má název *Moji pamětihodnější snove*, na obálce *Moji někteři pamětní snové*. Papírová vazba, 188 stran formátu 25x20 cm svázaných v 15ti složkách, k nimž je přiložen jeden nepřivázaný dvojlist s torzem textu snu č. 22 – vazba je tedy přímo Gallašovým dílem, což je pozoruhodné proto, že při ní došlo k několika omylům, takže pořádek stran je porušen; zmatek vládne i v číslování

zápisů – několik snů číslem označeno není, u jiných se číslo opakuje, takže Gallaš končí snem č. XVII, zatímco ve skutečnosti je to zápis 22. Stránkování (I, II, 1-186) bylo provedeno dodatečně, bez ohledu na logický pořádek textu, pro možné srovnání edice s rukopisem zde na toto stránkování odkazujeme.

Po Gallašově smrti se jeho písemné pozůstalosti ujal přítel Jozef Fiala, který roku 1853 splnil Gallašův odkaz: více než sto rukopisů bylo předáno benediktinskému klášteru v Rajhradě, několik jednotlivin pak Františkovu muzeu v Brně, část získal i Historický spolek – fondy všech těchto institucí dnes spravuje Moravský zemský archiv v Brně. Gallašova korespondence a další rukopisy skončily v knihovně olomouckého kněžského semináře, odkud větší část písemností putovala roku 1922 do arcibiskupského archivu v Kroměříži – dnes tvoří samostatný fond olomoucké pobočky Zemského archivu v Opavě, přičemž další část korespondence je uložena ve Státní vědecké knihovně v Olomouci. Gallašovi hraničtí ctitelé shromáždili další zbytky pozůstalosti, které spolu s opisy několika rukopisů dnes spravuje Okresní archiv v Přerově. Jednotliviny se nacházejí v řadě dalších fondů – např. Knihovna Národního muzea (Praha), Gallašova knihovna (Městské muzeum a galerie v Hranicích), Velkostatek Hranice (ZA Opava), Komenského muzeum v Přerově ad.

Moji pamětihodnější snové / str. I (titulní list) a II (citáty) rkp.
Předslovo / str. 1-4 rkp.

– *třiasedmdesate let života...* Gallaš se narodil v dubnu 1756, úvod tedy sepsal někdy v roce 1829, první zápis je ale nejpozději z ledna 1827 (č. 6).

– *snove nejsau podobneho druhu...* Zajímavá je výstavba úvodu – oblíbená paralela život/sen je použita vlastně nenáležitě, *přitomní snove* totiž *nejsau podobneho druhu ani politickeho, aní mravního*. Zřetězování zcela různých kontextů na základě shody v jednotlivosti (zde slovo „sen“) je dnes těžko pochopitelné, dříve úplně běžné. Podobnou logikou Gallaš přiřazuje biblické citáty – např. primární smysl prvního úryvku jedná o bohatství a chudobě, Gallaš jen na základě výskytu slova „spánek“ tento text umístí jako motto zápisů svých snů... Vlastně táž logika je používána při výkladu starozákonních proroctví v Novém zákoně atd.

– *jen naopak vyjevil…* Vyjevením snu myslí Gallaš vyjevení významu snu. Jozef Egyptský, syn Jákoba a vnuk Izáka, založil svou kariéru na schopnosti interpretovat Boží poselství ve snech, dvěma *Jozefu uvedenými sny* myslí Gallaš zřejmě faraonovy sny, které předpověděly sedm let tučných a sedm let hubených (Genesis 41); *jen naopak* – zatímco Jozef rozpoznal ve faraonových snech předpověď budoucích věcí, Gallaš si význam svých snů uvědomuje zpětně, resp. je chápe jako ozvěnu věcí minulých.

Rok před svou smrtí (1839) nadiktoval Gallaš komusi text, který částečně využívá Předslovo Snů, evidentně měl ale uvádět jiný rukopis:

Předmluva

Třiaosumdesat let života meho zmizelo jako sen; ano jako sen jedine noční straže; neb czoš medle jest ineho život lidsky nežli sen aneb noční zdani jen, ale obyčejně podleva mravní povahy a spusobu živnosti člověka. Bohač o čem medle sni, ledvas rovně o tom, czoš, bděje, jednava, ji skvostně, hoduje, pije, tanzi, veiska a když se večer schylil, lehne si k odpočivaní buďto na měgku lenošku aneb do lože dunami aneb pernim prachem vystlanych peřin (duchni), o čemžs medle takovy lenoch sniva, nežli o skvostnem parketovani, hudbach a tanzich a těm podobnych veselostech?

Lakomec, kteryž sobě samemu nic dobreho nepřeje, jen a na nic jineho nezmeišli, nežli aby hromadu zlatych a střibrnych plechaču naškrabal, [ne]šetře ani slzi ubohych sirotkuv a vdov, jakež mivava noční zdaní, nežli že sve nespravedlivě naškrabane dukaty a tolary na mirky – czoš dim – na vrtle měřiva a v hlubokych sklepich před lupežnikami ukryva aneb [v] podzemskych jeskyňach zlate a střibrne stře[c]hyle dolu stlukava a pilně [v] mněchoch nashromažděne ukryva?

Zatím zasi člověk chudobný a pracovity nadenik těške břemeno aš k svemu zni[c]zeni v potu tvaře sve nosiva, suche kurky ve vodě močene jidava, od drabu a těm podobnych mrzaku kyjami bity byva, podctivy a spravedlivy muž, jenž o obecni dobre pečuje, czoš medle ten miva za noční zdaní, než že jej nespravedliví sau[d]cove od jedneho prava k druhemu vlačit nechavaji a jej takřka jako psa nevažně kopavaji?

Nemocny ale chudak, kteryž přes den bolestně utrapeny na svem ch[o]robnem loži upi a plače, po nočnim odpočinuti vzdycha a tauži, jakyš

ten mivava sen? O!, zřitkakdy veselši, nežli ubohy vieseň, jenž v temnem žalaři sedi a, sytý jsa sveho bidneho života, [*po*] *popravniho ortele vykonaní tauživa, zavdy ale tvořiva mu Morfeus utěšitelne zdani, že jei anděl Boži jak Petra potajnym spusobem s temne mučirně vyvedše, do krasnych a reiskych končin přes hory a doly a strašne lesy provede, kdež se zdravy jak ryba a vesely jak pernaty spěvaček vynachazi, czoš jej obyčejně vice hlaziva, neš všechny sliby, kterež, bděje, od svého lekaře dostava, czoš také i muj vlastní zavdy byvava osud ve snach, jen s tim rozdilem, že ja se z jednim neb druhym* [*z*] *mojich byvalych přatelu v romanticky*[*ch*], *na vječim dile lesnich končinach prochazivam.*

Tak pravě stalo se mi, než sem tuto literni praci k vyraženi meho trudu [*začal*], *když mne ta pekelna furije, jenž hypochondrie sluje, strašně na mne se ušklebujic, přepadla a mne šedeho a churaveho, vši radosti sbaveneho, nemocneho chudaka novyma mukami a auskostmi utrapiti hrozila, i z Boži milosti,* [*nevim*] *zdaliž bděje aneb v spani, nasledujici přepadlo mně* [*zdani*].

Krasna jak anděl osoba ženska v dluhem, nebesko modrem, zlatymi vjesdičkami posete[*m*] *oděvu, bilim přepasana paskem, přistaupi k memu churavemu loži a poklepujic mne přijemně na levem rameně, taže se mne:*

Czoš dělaš, muj chory ctitelí a přiteli?

I – *odpovim ji, řkauce* – kdoš si, ma velebna osobo, jenž mne nav[š]čivuješ a mi tuto otasku předkladaž, vidauci jak velmi skličene a zarmucene jest me ubohe srdce. Plaču a upim dlauhu utrapenu chvili, nenalezaje spusobu, jim[ž] bych sobě ji ukratil a trudu meho czerneho se některak sprostil, neb [v] moji smutne přihodě, když mne muj zrak opauščí a muj sluch vic a vic se trati, nevim čeho bych se chopiti mohl. Vim sice, že naboženstvi v mojich okolostojičnostech nejmocnější jest prostředek, pročeš také toho neyprvněji se přidržuji a, nemoha v knihach utěchy řziti, choppě se svateho ružence, luskavam v kutku lože meho očenašky. *Na czoš ona odpovi, řkauce:*

To ovšem dobře činiš, než ale spvěv velmi je mocny prostředek. *I odpovim i na to:*

Toho prostředku nezanedbavam tak užiti a spivam někdy skoro všechny nabožne pisně, které naspaměť umim, než ale všechno to nestači dluhu chvili vyplnití.

Tak tedy, *odpovi ona s lahodnym usměškem,* zabavuj se skladanim nějake bazně. Theokrit ujiščuje svoje čtenaře, že by skladani basni velmi mocny byl prostředek k sapuseni dluhe a trudne chvile. *Na czoš [j]i odpovim:*

Kdož si, muj andilku, jenž mi, vidauce mne v tak bidnem stavě, k literni praci, kteraš vesele mysle žada zbuzuješ? Tvuj obličej sice zjevuje na sobě czosi litostně bo[ž]skeho, nicmeně ale přeci mohl bych to i za vysměšek pokladati, povězš mi tedy, prosim tě, kdo si? *Na czoš ona odvědše, řkauci:*

Ja sem tva veska spvjevobohyně a rada bych tě k nějake literni praci pohnula, kteruš bys sobě trpkeho osudu svého ulechčil, chop se tedy tvoji pastyřske piščale a piskni na ni ješče tak, jak se to dělati necha nějaku pastyřsku pisňu.

O, ma bo[ž]ska Umněno, kterak by[ch] se o to ješče v me churavosti a v tak vysoke[m] staři, když již Chronus hlavu mně hustym sněhem posypal a czelo me zbrasšil, něco podobneho podniknuti se opovažil? Viš dobře, že ma strunlice od červuv povrtana žadne strunečky zdržeti nemuže, diť by[ch] se do potupneho smichu českym basnikum dal, czoš by mně ješče tušim schazelo, abych i tak ješče i vduchu utrapami hluběji [v] mysli sve klesl. Ne, k tomu mne, jakš tě velmi velice ctim a miluji, nenavedeš.

Tak, *odpovi ona,* ja taky nemyslim, abys něco ve vršich skladal, pisej nějaky romanek.

I kterak směl bych se v moji trampotě a bolestne chorobě opovažiti romanek skladati? I czoš tomu starci 80teletemu napada, že se ješče romany skladati opovažuje, bode[j]š by raděy někde za pec do kuta z ruženzem vlesl a očenašky luskal.

Tak by ovšem czešti literaci o tobě saudili, *odpověděla Musa,* ja ale myslim, abys ty nějakeho historicko mravniho spusobu se chopil a nějaky přibjech vlastensky v novem stroji na světlo vyvedl: kupřikladu pustevnika Jurika, zakladatele města Hranicz.

Czoš když ledvas přednesla, přijde muj obslužnik z lekařstvim, podavaje mi plnu ližicu prašku zmišaneho vodu, czoš ona uzře[v]ši, zlekla se tušim nad mojim ušklebovani[m] a zmizela mi z oči, ja pak, považi potom, že by mi to přece k nějake zbirečce služiti mohlo, usmyslel sem sobě v tom spusobu něco tomu podobneho jakš mi radila psati, ne však v tom umyslu, abych to

do tisku vydal, nybrž jen k předštení memu učenemu přiteli, velebnemu knězi Josephovi Fijalovi. (rkp. v pozůstalosti Bedřicha Slavíka)

1 / str. 5-8 rkp.; sen č. I

– *dvě leta po navrácení...* Tedy asi roku 1763. Rodina bydlela v Blansku u Brna v letech 1758–1761, František Gallaš (1723–1795) tam pracoval na sochařské výzdobě kostela, kterou mu zadal P. Kristian Vojtek, blanenský farář a zároveň bratr Magdaleny Gallašové-Vojtkové (1725–1807), tedy Františkův švagr.

– *mau dvouletau sestřičkau Cecilii...* Cecilie Gallašová se roku 1784 provdala za Františka Řehulu.

2 / str. 9-13 rkp.; sen č. II

– *na šarlatove nemoci...* V MŽ, 3: *červená běhavka* – úplavice.

– *otec i matka nade mnau...* O rodičích viz sen č. 1, 3, otec ještě ve snech 10, 18 a 19. Zápis snu existuje ještě v rkp. A1, 31-32 a MŽ, 3a-4a. I v detailech se shoduje se smyslem zápisu ve Snech, pouze scéna, která mu předchází, je v Autobiografii popsána trošku jinak: *O tom se ale dobře upamatovati mohu, že oba, při mojem lužku stoje, nade mnau plakali a že otec k matce pravil: Pujde tušim za Františkou. Na což ona mu odpověděla: Bude-li vule Boži, nechť jide; staň se s ním, jakž se Mu líbiti bude. Na což otec doložil: Amen.* K tomu Mé žalosti, s. 3: *Ja jsem byl tenkrate asi pul sedma roku, ona* [sestra Františka, viz sen 10] *asi pul pata stara. Ona nezdala se byti tak tuze nebezpečna jako ja, nebylať ani z polovic v přirovnaní se mnau utrapena jako ja, a tak o jejim uzdraveni se nepochybovalo, nybrž o mojim, a předci ja zachovan jsem pozustal při živobyti, ona pak umřela.*

– *k užívaní lekařstvi nebyl jsem mnoho nuceny...* Gallaš chápe důvěru v medicínu a důvěru v Boha jako doplňující se léčebné metody, nikoli jako alternativní postupy. To přesně vyjadřuje jeho pozici někde na půl cesty mezi barokním a osvícenským křesťanstvím. K tomu viz též sen č. 20.

– *voskovau oběť u Kostelička pod lesem složili...* Pravděpodobně se jednalo o svíci, kostel Narození Panny Marie v Hranicích, zvaný dosud „Kostelíček", je nejen oblíbeným výletním místem Hraničanů, ale objevuje se i v Gallašově snu č. 14.

– *Velka štěpna zahrada nazvane…* Populární Štěpná zahrada Martina von Cochem (1634-1712) obsahovala „modlitby křesťanskokatolického náboženství", vycházela v 18. a 19. století v mnoha vydáních (s tituly Štěpná zahrada, Malá Štěpná zahrádka, Velká Štěpná zahrada), jímž byla většinou společná frontispice Krista přibitého na stromě, u něhož klečí ženská postava. Poněvadž *štěpařství jest umění ovocné stromy dle zvláštností jejich povahy přiměřeně vychovávati, šlechtiti, přesazovati, aby se velikých zdravých stromů a hojného ovoce docílilo* (Riegrův Slovník naučný IX, 1872), náboženský smysl metafory lidská duše/zahrada je snad zřejmý.

– *Pochvalen buď Pán Ježiš…* Text 1. sloky písně: *„Pochvalen buď Pán Ježiš / nyni i na věky!" / Kamž koli jdeš neb běžiš, / prozpěvuj na věky! / V radostnem plesaní / při všem svym jednaní / „Pochvalen buď Pan Ježiš!" / řikej do skonaní!* (MB, 297) atd.

– *aby mně k duchovnímu stavu vychovali…* Náboženské čtení světa nabízelo Gallašovo předurčení ke kněžství už dříve – ještě v Blansku se hodně popálil o kamna a rozstonal se natolik, že ho rodiče zaslíbili Matce Boží na Vranově, po následujícím uzdravení byl navlečen do paulánského řeholního oděvu (sen č. 19), v němž se zúčastnil strýcovy mše, na níž nečekaně hlasitě začal zpívat Sursum corda (Vzhůru srdce! – předzpěv Proměňování). Otec se údajně už tehdy zavázal k tomu, že z něj vychová kněze (A1, 14). Ještě starší znamení se váže přímo ke Gallašovu narození: *Ja jsem se narodil v Hranicich, nynějším krajskym městě Přerovskeho kraje, kdež se muj otec na předměsti osadil, roku 1756, dne 4ho dubna, jenž právě na Smrtnau neděli vpadl, a sice o pul dvanácte hodině před poledním, když se k Pozdvihování při spívané mši svaté zvonilo, z čehož oba dva rodičove usuzovali, že bych k duchovnímu stavu povolan byti měl.* (AX, 10)

– *to sam Buh neylepe vi…* Gallaš v letech 1776-1778 studoval teologii v Olomouci, v dubnu 1778 ze semináře odešel. P. Melichar Blarer byl v květnu 1778 jmenován spirituálem olomouckého kněžského domu (přesunutého do Brna), roku 1785 byl odvolán a jako „fantasta, jenž jen pobuřuje lid" vypovězen ze země. Konzistoř jej obviňovala ze sociniánství (které má spočívat v důsledném monoteizmu, který popírá božství Ježíše Krista a redukuje osobu Ducha svatého na moc Boží). Gallaš ve své autobiografické konstrukci po půlstoletí navrhuje možnost, že jeho odchod

z kněžského semináře jej měl v náboženské rovině především uchránit Blarerova *možného* vlivu.

3 / str. 14-16, 25-33 rkp.; sen č. III

– *slepy na obauch očech...* Gallašova „neytruchlivější přihoda" se udála roku 1791, kdy třetím rokem působil jako vrchní lékař vojenské ekonomie (Monturs-Oekonomie) v haličské Jaroslavi: *Ja jsem me oči nočním čtením a psaním nemalo zeslabil, k tomu ještě přivažily se rheumaticke přilepky, pro kterež musel jsem lekařskych prostředkuv uživati a potu hleděti. 3tiho ledna roku 1791, pravě v tom časi, když jsem v neylepším potu byl, poslal oberstleitenant, abych ochotně k jeho hospodyní chvatal* [...]. *Přijdauce domu, ochotně jsem něco tha pil, abych opět do potu přijiti mohl a, položiv se do postele, hnedka jsem usnul, ale nastojte, najednau zda se mi jakoby mi ohnívy klin skrz leve oko proražen byl, na což jsem nahle procitl a naramnau bolest v oku tom citil. Druhe bylo též něco zapalene a trochu mne v něm řezalo.* (MŽ, 48a-b) Kvůli chybné léčbě Gallaš postupně oslepl.

– *jedna též slepa majorka...* O ní: *Vynachazela se take jedna ovdověla majorka, kteraž na červenau cinku trpěla a před několikami 14te dňami do Jaroslavi se přibrala, chtíc ode mne hojena byti, kteraž při též přileżitosti se mnau do Vídně se odebrala.* (A3, 121) Cesta z Jaroslavi do Vídně trvala od 3. do 16. května 1791.

– *pan Ometa se svoji manželkau...* O nich: *Tabakrevisor Ometa a jeho manželka, jenž mi v mej slepotě mnoho dobreho proukazali.* (UK, 20a)

– *abych se do Kobylanky zaslibil...* Posvátný obraz Ježíše ukřižovaného z počátku 17. století je chován v Sanktuariu v malopolské Kobylance (diecéze Rzeszow).

– *Jana Adama Šmida...* Johann Adam Schmidt (1759-1809), Gallašův přítel, profesor Jozefinské lékařsko-chirurgické akademie, oční lékař. Viz též sen č. 4, 8, 17.

– *dum muj otcovsky v Klihovske ulici...* Gallašovi žili v Hranicích v domě v Klihovské (původně Klichovské) ulici, dnes Gallašova ulice čp. 170. Dům koupil roku 1754 Gallašův otec František; je dodnes zachován, od roku 1885 je na něm umístěna pamětní deska.

– *od matky a sester mojich milych Kateřiny a Karoliny...* Matka viz sen

č. 1, Kateřina, provdaná za Ladislava Kellera, Karolina (1770-1814), provdaná roku 1793 za Václava Sumbala, viz též sen č. 18.

– *Francek Řehula, jeho otec...* František Řehula (†1806), manžel Gallašovy sestry Cecilie.

– *Polda Schery...* Leopold Šerý, manžel Gallašovy sestry Terezie (1764-1807).

– *poněvadž jasny a teply den byl...* Limit lidské paměti prozrazuje srovnání dvou dalších dochovaných zápisů snu č. 3. Zatímco ve Snech i v A3, 129 *teply den byl k odpočivaní,* v MŽ, 52a: *K večeru žadal jsem, aby mne sestry me ku křižu bliž Panske zahrady zavedly, což mi ale, poněvadž velmi blativo bylo, vymluvily a abych se jen doma vduchu pomodlil radily, čemuž jsem ja take poslechl a, pomodliv se na lužku, zdřiml.* Další rozdíly a doplňky:

– *jakožto student maloval...* V A3, 129: *k onomu červenemu kříži, kteryž ja jsem onoho roku, když jsem se poneyprv do Vidně odebral za sedm rynskych maloval.* Gallaš v letech 1768-1776 vystudoval piaristické gymnázium v Lipníku nad Bečvou a poté dva roky studoval v olomouckém kněžském semináři, což označuje za 9. a 10. školu (rozuměj třídu).

– *níc však viděti nemohauce...* MŽ, 52a: *třebas jsem slepy byl, nícmeně předci jen jako v nějake řidke mhli* [*jsem*] *viděl. Přijdauce ke kříži, padl jsem před ním a s plačem Krista ukřižovaneho, jehož jsem ale neviděl, neb zde byl jsem zasi docela slepy...*

4 / str. 33-36, rkp.; sen č. IV

– *v Modrem domě...* Po převozu do Vídně byl Gallaš hospitalizován v tzv. Modrém domě při Jozefinské akademii (sen č. 8).

– *prof. Barta...* Johann Barth (1745-1818), profesor anatomie, oční lékař.

5 / str. 37-40, 49-68 rkp.; sen č. V

– *meho stareho učitele...* Benedikt J. Keller (1729-1805) – *byvaly organista a potom regenschori, u něho naučil jsem se nejen čist a psat moravsky, nybrž i latinskym počatkum a spěvu. On byl sice muž velmi nahly a přisny, však ale uřadu sveho velmi pilný* (UK, 6b-7a), Gallaš u něj studoval v letech 1764-1768.

– *moravske bratry aneb hernhuty...* Náboženská organizace moravských

bratří (známá od roku 1721 také jako hernhuti podle saské obce Herrnhut/Ochranov). Gallaš v jisté míře směřoval k náboženskému perfekcionizmu, takže moravští bratři mu museli být sympatičtí. Zvláště ve chvíli, kdy je „romanticky" spojil s katolickou církví doby sv. Cyrila a Metoděje a zachoval apoštolskou posloupnost (*My se s dobrym povědomim řimskeho papeže, praveho naměstka Kristoveho, svatocyrilskeho držime řadu*), jeho moravští bratři tedy nejsou církví „reformovanou", ale vlastně autokefální moravskou církví. Do ní se projikuje Gallašova představa ideální společnosti a kritika náboženské současnosti (a také např. požadavek častého svatého přijímání). Přestože je to „jen" sen, do jehož záznamu pronikly Gallašovy *vlastní myšlenky, kterež jej předchazely a nasledovaly,* takže se nejedná o společenskou utopii v pravém slova smyslu, nemůžeme si nevšimnout toho, že taková komunita existuje explicitně v rámci širšího světa (viz *krajina*). „Dobří" se tedy mohou shromáždit a svou představu úspěšně předávat, ale mimo ně existují i ti „druzí"... V tom snad lze vidět jeden z kompenzačních významů tohoto snu. Ideální svět ctností se nachází pod zemí a na úsečce Gallašova života se do něj vstupuje v mládí.

– *Morfeus mych oči viček se dotkl*... tento obraz se objevuje i ve snech č. 8 a 13.

– *meho streyce*... Blanenský farář Kristian Vojtek (†1784).

– *přes Plumlovske hory*... Dnes Drahanská vrchovina.

– *romantickych* *[*paušti*]... Adjektivum „romantický" je v Gallašově pojetí synonymem slova „malebný". V tomto smyslu je třeba rozumět Gallašovu „romantizmu" – Gallaš je bukolik.

– *z jeho zarmutku vyrazil*... V mnoha snech Gallaš pláče, v tomto snu ovšem pláče hospodář a Gallaš se ho z náboženského smutku snaží dostat povídáním o hospodářství...

– *žid není mezi nami trpěny*... Paušální antisemitizmus, založený na kombinaci výhrad a předsudků náboženských a sociálních, byl v Gallašově době dosti častý, což ale neznamená, že by úplně bránil kontaktům s jednotlivci této minority. Viz Gallašův výčet židovských přátel v rkp. UK. Osvětim byla dalekou budoucností. Tvrzení „oni nic nedělají" (*lidske jemelo* čili parazit) je zajímavé jako nehynoucí refrén „nepřátelských hnutí", viz dnešní český anticikánizmus.

– *hlavy sve zpuštěnym šatem*... Zahalování žen, které je dnes pro Euroameričany tak nepochopitelné, bylo kdysi součástí i jejich kultury.

– *ne od lecijakeho hudlaře*... Estetická hodnocení zejm. výtvarných děl nejsou u Gallaše ojedinělá. Základním pojmem je tu (stylová) čistota vymezující se vůči „líbivosti" a „přeplácanosti".

6 / str. 17-22 rkp.; nečíslovaný sen

– *1827, dne 16ho ledna*... Úterý.

– *jak v anglickych zahradach*... Gallaš píše o okolí Blanska: *Zde, v teto hornaté končině, v níž jsem skoro polovici mojich dětinskych let strávil a ji také potom v čas mojich študií ve vagacích navštěvoval, natáhl můj duch svau romantickau povahu, že se mně až dosavad vysoke hory a temní lesové, příkre mechovité skály a laučenkami mezi nimi přikrytá údola, v nichžto se štěbetaví potaučkové hadůjí, mnoho více, nežli ty nejnádhernější v francauské chuti spořádané panské zahrady líbijau* (A1, 12-13). Symbióza „divokého" lesa a „kulturní" zahrady v tomto snu zřejmě souvisí s konfliktem recepce vnitřního a vnějšího (dojmu) – temný les je uvnitř kupodivu světlý, bouda je uvnitř kupodivu útulná...

7 / str. 22-24, 69-74 rkp.; nečíslovaný sen

– *28. července 1828*... Pondělí.

– *cela ma tělesna sila vadnauti počina*... 30. dubna 1828 píše Gallaš Jozefu Fialovi: *Ja i muj pan švager Branke byli jsme nemocní, a tento sice na těžky kathar, kdežto ja, nemoha jej pro mau slabotu noch a velkau nemožnost na vysoke rathauzní schody nahoru vystupovati a jej navštěvovati, musel jsem jeho lečení panu doctorovi Povolnemu pozanechati. Chvalabohu, již mu zasi skoro již dobře jest, mne ale ma hypochondrie zasi navštiviti chtěla* [...]. *A což mysleji, jak jsem ji zapuzoval? Chopě se pera, počal jsem romanek psati a sice Bez R. Není-liž to k smíchu? Ja, stary chlap a všech podobnych spisu nenavistník, dam se na takovau praci a, stoje již již nad hrobem, dětinskyma zabavuji se hřičkami.* (K, k. 2) Kromě dokreslení Gallašova zdravotního stavu nabízí úryvek autorův pohled na „zábavnou" (rozuměj: nemoralizující) prózu – *Malý románek bez R* se dodnes publikace nedočkal.

– *což uslyšiš o sobě sauditi a mluviti*... Gallašovy texty (i na jiných mís-

tech Snů) se hemží poznámkami o zklamaných přátelských vztazích, o zlé vůli okolí vůči jeho snahám či přímo jeho osobě. Těžko dnes posoudit, nakolik byl Gallašův pocit oprávněný a nakolik byl dílem paranoidních tendencí jeho psychiky. Gallašova pozice člověka, který „velký svět" (Vídeň, Josefinská akademie, osobní kontakty s Josefem II. a korunním princem Františkem atd.) vyměnil za provinční Hranice, musela být nutně svízelná.

– *přizeň tak znameniteho člověka...* Postava „znamenitého člověka" (Gallašova pomlouvače) se objevuje naprosto nečekaně; zřejmě při zapisování snu vypadla věta, která tuto postavu nějak uvozovala.

8 / str. 75-84, 41-42 rkp.; sen č. VII

– *20. říjně 1828...* Pondělí.

– *jako stary Tobiáš...* Tóbijáš, hrdina stejnojmenné deuterokanonické starozákonní knihy.

– *Adam Schmidt...* Viz sen č. 3.

– *professor Hunčovsky...* Jan Karel Hunčovský (1752-1798), profesor Jozefinské lékařsko-chirurgické akademie, původem z Čech pod Kosířem (Hunčov = Uničov). Viz též sen č. 17.

– *Gopfert...* Valentin Göpfert (†1799), polní štábní chirurg, velitel Vojenské nemocnice ve Vídni, člen Jozefinské akademie. Viz též sen č. 17. Gallaš u něj v letech 1783–1784 absolvoval chirurgický kurz v Korneuburgu a poté se věnoval lékařství.

– *nežli prve, když jsem tam bydlel...* Gallaš žil ve Vídni v letech 1778–1783, nejprve se živil kondicemi, překládáním a malováním, 1781 se zapsal na akademii umění, 1783 se stal „vojensko-lékařským praktikantem"; znovu se do Vídně vrátil v letech 1786–1788 jako polní ranhojič Preisova pluku; poslední delší pobyt se odehrál 1791 v souvislosti s léčením jeho slepoty.

– *i s Modrym domem...* Viz sen č. 4.

– *meho bývaleho zemřeleho sauseda...* Proměna švagra v souseda je v textu víceméně implicitní, což je buď dílem Gallašovy nepozornosti, nebo to signalizuje identitu těchto dvou reálných postav. Osobu souseda se ale zatím nepodařilo identifikovat, vzhledem ke zřídka užívanému jménu jeho druhé manželky (Uliana) to ale není nemožné.

– *pan saused Gallaš jest již take zde*... Toto je první zaznamenaný sen, kde se Gallaš explicitně setkává s „říší mrtvých" – jedenáct let před fyzickou smrtí.

– *Vanitas vanitatis*... Viz sen č. 19.

– *v domu Dobreho Pastyře*... Gallaš se do hostince (ubytovny) U Dobrého Pastýře ve vídeňském Jozefově městě nastěhoval roku 1778.

– *Chudobný Jozefek (der Arme Sepel)*... Jozef, domácí podoba jména: Zepl, Sepel. Viz sen č. 12.

– *Pater Jarolim*... Reálný předobraz postavy se nám nepodařilo blíž identifikovat.

9 / str. 42-47 rkp.; sen č. VI

– *4. březně, jenž Popelec byl, roku 1829*... Středa.

– *tak važne jest*... Jméno „vážného" čili opravdového přítele hodně váží. Je otázkou, nakolik Gallašovo nevědomí pracuje s „intelektuálskou" slovní hříčkou a nakolik je tu jen etymologická souvislost, která pro Gallaše a jeho nevědomí nebyla v této souvislosti zajímavá.

– *Jana Evangelisty jmeno*... evangelista Jan, miláček Páně, se v Gallašových snech objevuje častěji (sen č. 5, 15, 19), ve snu č. 14 Gallaš dokonce do jisté míry alternuje Janovu roli „adoptivního" syna Panny Marie!

10 / str. 48, 85-90 rkp.; nečíslovaný sen

– *8. březně 1829*... Neděle.

– *má zemřela asi 5tileta sestřička*... Františka Gallašová (1757–1762) – *Pravy, tichy andilek Boži. Blaze, blaze ji, že v nevinnosti svoji život svuj skončila. O, bych spolu s ni i ja byl tehdaž umřel! Ach, na ty nevinne kratochvile, kterež jsem jako dítě s ní v Blansku a zde* [*v Hranicích*] *užil, nemohu zapomenaut. Vim ale, že ten andilek za mně se u Boha přimlauva a že jeho orodování od mnohych zlych přihod mně jistě sprošťuje* (UK, 3a), píše Gallaš už deset let před tímto snem. K Františce viz komentář ke snu č. 2. Gallašovo stýskání (si) po smrti nacházíme i v dalších snech. Je to transparentní doklad rozsáhlého mentálního a náboženského posunu, který se v naší kultuře odehrál. Tento svět se přiblížil, onen svět se vzdálil. Nadšení pro

onen svět je dnes vnímáno jako šílenství či rouhání. V tomhle ohledu už euroamerické křesťanství nese defakto nenáboženskou zvěst...

– *par mojich neynevinějších let*... Nevinná jsou jen léta dětství. Spíš než nevinnost v nějakém smyslu sexuální, je tím míněna dětská bezstarostnost.

– *kroměva jedineho vla*[*š*]*skeho ořechu*... Viz sen č. 2.

– *jakž dlauho zde ještě trpěti budu?*... Viz sen č. 14.

11 / str. 91-96 rkp.; sen č. VIII

– *20. srpně 1829*... Čtvrtek.

– *Nový Lucidář*... Gallašův rukopis s tímto názvem je dnes nezvěstný (snad za něj můžeme považovat texty v FP). Lucidář je středověký soubor náboženských a přírodovědných výkladů.

– *rozlična potvorna a pomrvena zdaní*... Ve výkladu o (nočních) můrách ilustruje Gallaš přežívání této „pověry" osobním zážitkem: *Poněvadž mi* [*umělé*] *světlo, vzláště pak blížské, velmi nesnesitedlné jest, a také v ohledu mych žaludkových krčův teplo držeti musím, tak se také obyčejně z této obojí přičiny časně do postele ubírám a brzy taky usnu. I přihodilo se mi jednau, že se mi brzý, jak jsem v lužku svem zdřiml, něco strašného zdálo a já ve snách náramně upěl a vzdychal, což slyše má manželka a děvečka, ochotně se ke mně braly, ta aby mne od mury osvobodila, ona aby mně ze sna těžkeho probudila. A což se domníváš, milý čtenáři, v čemž ten prostředek asi pozustával? V tom, že moje trepky a boty pod lužkem ochotně podešvama* [*na*] *vrch obratila, řkauce: Již jest dobře, již ta mrcha múra moci na pána nemá. Což když mi manželka pravila, musel jsem se dat do srdečneho smíchu, neb ta pověra slaužila mi dobře k doplnění přítomného článku.* (MP, 234)

– *meho p. švagra Brankeho*... Sestra Gallašovy manželky Viktorie Anderlová byla vdaná nejprve za Leopolda Dernického (†1791), pak Františka Brankeho, *bankalního aneb solneho controlora* [...], *muže pro sve vyborne mravy a znamenitau poctivost ode všech važeneho a milovaneho*, který *jest muj veliky dobrodinec* (UK, 6a).

– *Pater Jozef Fiala*... Jozef Fiala (1797–1886), roku 1820 vysvěcen na kněze, kvůli tuberkuloze poslán na odpočinek do Hranic, kde působil

v letech 1823-1828 jako penzionovaný kooperátor; později v různých moravských farnostech. Viz též sny č. 13 a 16.

– *našu hranícku bibliotheku…* Gallaš roku 1811 (zakládací listina je až z roku 1815) založil při farním kostele veřejnou knihovnu podle vzoru kadaňského děkana Panoše. Knihovna byla umístěna přímo v kostele Stětí sv. Jana Křtitele; brzy po Gallašově smrti přestala fungovat jako instituce. Roku 1913 byl její (postupně doplňovaný) knižní fond farním úřadem zapůjčen jako „Gallašova knihovna" Městskému muzeu, kde je uložen dodnes. Má zhruba dva a půl tisíce svazků. Provoz knihovny zdaleka nebyl bezproblémový, jak je to u podobných projektů přesahujích provinciální poměry (i potřeby) obvyklé – *Bibliotheka, ach, ta vyhliži jak harpatna komora plna rozličnych kostelnich harapatu* (dopis Fialovi, 4. 12. 1828; K, k. 2). Na Gallašovy stesky nad nepochopením spoluobčanů krásně reagoval Leopold Šeršnik/Scherschnik: *Nač mnoho slov!* […] *Nevšímejme si těch hlupáků* […], *neboť kvůli nim jsme ani nezačali, ani nepřestaneme*.

– *první obrazek představoval…* V Gallašových snech ještě doznívá éra barokní emblematiky. Tak se v nich setkáváme s řadou obrázků, jejichž „titul" (tj. „inscriptio" či „motto") v sentenci napovídá smysl, jenž sen následně sděluje v plné šíři. Symbolický obraz v tomto pojetí pak představuje hádanku přístupnou vzdělanci své doby.

– *když ji Buh sam pozdraviti poručil od sebe…* Ať už je toto vyrovnávání se s názory „reformačních" církví dílem Gallašova dodatku v bdělém stavu či přímo součástí snového tkaniva, jeho přítomnost svědčí o potřebě *vést* tuto polemiku. Je přítomna na mnoha místech Snů i v řadě dalších Gallašových textů.

– *ma manželka…* Anna Anderlová (1764-1836) se za Gallaše provdala v lednu 1794. – *Ma mnoho dobre ctnosti na sobě, jest velmi hospodařska, pracovita, a ba i pobožna. Kdyby některe chyby složiti a odvyknaut chtěla, tak bych ovšem za jednu z neylepších osob jejiho pohlavi ji uznati musil. Ale dyť jak každy ma častku svych vlastních chyb, a tak take i ja, a sice nemale břemeno, i proč bych tedy s ní spokojený nebyl, když ona s mojimi* [*chybami*] *spokojena byti musi* (UK, 4b-5a).

12 / str. 97-104 rkp.; sen č. IX

– *18. žaři 1829*... Pátek.

– *Maje v Holomauci jednoho duchovního přitele*... Osobu tohoto olomouckého kněze se nám prozatím nepodařilo identifikovat.

– *vídeňskeho přitele Jozefa*... Viz sen č. 8.

– *k Dobremu Pastyři*... Viz sen č. 8

– *Franz Klingenberg*... Majitel hostince U Dobrého Pastýře – *ten byl hrozný lakomec, o to štědřejši a dokonalejši ve všech domovních ctnostech byla jeho manželka, ta tak vubec nazvana Švabska Marianka* (UK, 8b), jíž Gallaš jindy říká Marta.

– *Stary Buh žije ještě a Dobry Pastyř*... Sen si zřejmě pohrává s významovým posunem dobrý Pastýř (Ježíš) / Dobrý Pastýř (hostinec). Překvapivé Boží adjektivum „starý" je běžnou součástí dobového vyjadřování, viz přísloví *Živť jest dosavad Pán Bůh naš* či *Nespouštěj se dobre naděje, stary Pan Buh ještě žije*.

13 / str. 105-115 rkp.; sen č. X

– *den svateho Vaclava*... 28. září 1829, pondělí.

– *švagra Františka Brankeho*... Viz sen č. 11.

– *jsem do města vyšel*... Gallaš bydlel na předměstí.

– *před domem Placatkovym*... Jozefu Placatkovi odkázal Gallaš ve své poslední vůli z roku 1822 na důkaz upřímného přátelství skříňku s dřevěným krucifixem.

– *Jozefem Fialau*... Viz sen č. 11.

– *ma se od ních ta píseň spivati*... Zpěv písně v podobném významu je přítomen ve snu č. 2.

– *fararˇ Klatíl s Patrem Hynkem a s Patrem Augustinem*... Matyáš Klátil (1750-1819) byl hranickým farářem v letech 1798-1819; Hynek/Ignác Šumbera (1798-?) byl v Hranicích nejprve kaplanem, v letech 1849-1857 i farářem, roku 1825 zakládá s Fialou a dalšími *Casino, spolek ctitelů českého jazyka, literatury a umění*; P. Augustina se nám nepodařilo identifikovat. Z uvedených dat vyplývá, že sen spojuje osoby, které se spolu v uvedených funkcích nikdy nemohly setkat – v době Klátilovy smrti Šumbera ještě nebyl kaplanem ani knězem (vysvěcen 1822).

– *nastojte, což za dív nevidim...* Fascinující je naprostá proměna vizuálního vnímání, k níž došlo za posledních dvě stě let. Gallašova doba neznala obraz v pohybu, tedy simultánní zachycení transformace. Nadto transformace jedné substance v substanci jinou. Zřejmě teprve díky filmu se odvěká idea takové transformace široce rozšířila jako vyjadřovací prostředek nevědomí.

– *do bibliotheky...* Viz sen č. 11.

– *Drexelii Fäeton Mundi...* Jeremias Drexel(ius) (1581-1638) napsal mj. tlustý spis Orbis Phaëton, hoc est. De universis vitiis linguae (1631), který vyšel česky jako Orbis Phaeton, To jest: Podpal celého Světa; Jazyk Lidský, Kterýžto rozpaluje Kolo Narození našeho, jsa roznícen od Ohně Pekelného (1762). Gallaš nepochybně míní tento spis.

– *o tajemnym trapením...* Poněkud tajemné slovo „tajemný" má dnes jiný význam, znamená totéž, co „symbolický". Snový motiv obrazu, který je vykládán, zřejmě nemá žádný kompenzační význam pro Gallašovu psýché, ale proniká sem jako pevná součást pobarokní kultury. Tehdejší vztah symbolu a interpretace má ovšem charakter „pouhé" hádanky. Viz sen č. 11 a zejména scénu se symbolickým zákuskem ve snu č. 17.

– *trapení, kterež Pán Ježiš v domě Kajafašovem...* Matouš 26,67: *Pak mu plivali do obličeje, bili ho po hlavě, někteří ho tloukli do tváře a říkali: „Hádej, Mesiáši, kdo tě udeřil!"*

– *a jiní světští kněži...* V katolické církvi působí kněží buď jako řeholníci (mniši), nebo „ve světě", tj. ve farnostech atd.

– *slova korunovaneho žalmisty...* Tj. krále Davida.

– *budež to mocti opsane čist...* Tato poznámka patří ve Snech k těm nejpůvabnějším z Gallašova soukromí. Pro zajímavost, v rkp. MŽ, 84b je v inkoustu zaschlý lidský vlas, s největší pravděpodobností Gallašův. Snad by se dal použít pro klonování.

14 / str. 116-119 rkp.; sen č. XI

– *20. říjně 1829...* Úterý.

– *potok Velička...* Teče poblíž Gallašova domu, dnes je jeho tok regulovaný, takže se z břehů nevylil ani v době velkých moravskoslezských povodní roku 1997.

– *v podlesním kosteličku B. P. Marie*... Viz sen č. 2.

– *jsem obraz 14te ss. Pomocníku maloval*... Gallaš uvádí, že po svém návratu do Hranic namaloval mj. dva olejové obrazy pro venkovský kostel, teprve poznámka ve Snech nám umožňuje tento kostel určit přesně; obraz 14ti Pomocníků se v kostele Narození P. M. zachoval dodnes a představuje nyní Gallašovo nejvýznamnější známé výtvarné dílo; oltář 14. Pomocníků vznikl roku 1820.

– *prastary, z dřeva řezbany obraz*... pozdněgotická socha Matky Boží Hranické existuje i dnes; její vznik bývá nyní kladen do let 1480-1490. Její kult však už zanikl.

15 / str. 119-125 rkp.; sen č. XII

– *11ho ledně 1830*... Pondělí.

– *přijals Jej mnohdykrat*... Při svatém přijímání.

16 / str. 125-131 rkp.; sen č. XIII

– *16 ledna 1830*... Sobota.

– *v jakemsi lazebnem místě*... U Hranic se nacházejí lázně Teplice nad Bečvou, spojitost se snovým obrazem ale není jistá.

– *hranícky palírnik pansky*... Předobraz snové osoby se nám blíž identifikovat nepodařilo; vrchnostenská palírna na zámku bývala pronajímána židovským nájemcům, takže je možné, že jmenovaný David byl členem Židovské obce Hranice (Reinic) – až do roku 1919 totiž Židovská (dnes Janáčkova) ulice představovala samostatnou správní jednotku, nespojenou přímo s městem.

– *Pater Jozef Fiala*... Viz sen č. 11.

– *Karel Schulz, hranícky krasobarvíř*... Viz též sen č. 22.

– *prave mazony*... Svobodní zednáři jsou pro Gallaše přímo ztělesněním *mudrlantů*, tedy pochybovačů, osvícenců, ateistů... Je dobré ale vidět, že pro Gallaše nejsou zednáři tajemným pojmem, do něhož je promítán obraz nepřítele, daleko víc jsou každodenní realitou. Ostré odsudky morálky některých zednářů nacházíme už v jednom z jeho prvních zachovaných rukopisů – německy psaném deníku z roku 1788, tedy z doby, kdy byl *již nemalo osvícenařskym smeyšlením natchlý* (sen č. 3). Viz sen č. 19.

17 / str. 132-141 rkp.; sen č. XIV

– *z naších předešlych jednání*... Tento sen se nejvíce vymyká představě „duchovních zdání", o nichž Gallaš píše v Předslovu; má dokonce explicitní sexuální obsahy.

– *Oběti pokoje*... Johann Emanuel Veith, Das Friedensopfer in einer Folgereihe katholischer Darstellungen (Wien, 1828), s. 1–2 obsahuje (slovní!) popis masopustu.

– *masopustní přihody*... Únorovou Popeleční středou začíná postní doba před Velikonocemi. Mezi svátkem Tří králů a začátkem půstu leží masopust, jehož konec se slavil bouřlivými maškarními průvody a celou řadou dalších zvyků. Dnes z nich zůstalo období plesů a po devíti měsících zvýšená porodnost ve znamení štíra :–)

– *22. unora 1830*... Pondělí.

– *Lucian Bonaparte*... Lucien Bonaparte (1775-1840), bratr císaře Napoleona I., mecenáš i umělecký snaživec. Postava Bonaparta je jedinou připomínkou napoleonských válek, která do Snů pronikla.

– *k Bernardotovi*... Charles Bernadotte (1763-1844), Napoleonův spolubojovník, který se oženil s Désirée Clary, švagrovou Napoleonova bratra Josepha; roku 1810 byl adoptován švédským a norským králem Karlem XIII., obrátil se proti Napoleonovi a roku 1818 se stal králem Švédska a Norska.

– *Göpfert, Hunčovsky, Jan a Vílím Schmidt*... Viz sen č. 8. Kromě Johanna Adama Schmida byl profesorem Jozefinské akademie a Gallašovým přítelem také Wilhelm Josef Schmitt (1760-1827).

– *sveho byvaleho přiručního*... V letech 1788-1789 byl Gallaš vrchním lékařem u generálního štábu a zároveň „byl k ruce" císařskému tělesnému ranhojiči Göpfertovi.

– *vtípny cukrový posad*... Vrcholem dobové záliby organizovat estetické mravoučným (případně náboženským – viz „tajemné" obrazy a jejich výklad) je tato scéna se zákuskem. Pro lepší pochopení jejího obsahu: Venuše/Afrodíté/Žížlila, bohyně lásky; Charitky/Grácie, bohyně krásy – oproti obvyklému dnešnímu zobrazování je v Gallašově snu zdůrazněna i temná stránka těchto postav, Charitky splývají s Fúriemi/Vzteklicemi, bohyněmi pomsty přicházejícími na svět v husté mlze (*v tvařnosti kauř*);

Tasani jsou pekelní mučitelé z Gallašovy (resp. Václava Hájka z Libočan!) slovanské mytologie.

– *vlasy nahoru do kakadusa ježi…* Sarkastický Gallaš tu naráží na dobovou účesovou módu *kakadusů čili skřitků*, které *nejen čiprní mladoši, nybrž i muži, duchovní osoby, ba i někteři mechem pleštění starci až k smíchu potvorně vzhůru naježene nosijau*. (P1, 66)

– *Hubertus…* Osobu se nám nepodařilo blíže identifikovat.

– *streyček Kober…* Karel Kober (†1839), hranický krasobarvíř a majitel hostince U Slunce, který financoval některé Gallašovy filantropické projekty (např. nadace pro nejlepšího učitele, pro chudého otce nebo vdovu snažící se ctnostně vychovati dítky ad.). Poskytl také prostředky pro „špitál pro chudé", který Gallaš zřídil někdy před rokem 1822 v jedné místnosti „pobočného stavení" svého domku. Tato chudinská nemocnice se v roce 1857 změnila ve veřejnou c. k. nemocnici a v Gallašově domě zůstala umístěna do roku 1865.

– *pro venericke nemocne…* Pohlavní nemoci – ve hře je etymologie: Venuše, 2. pád: Venery. Sen ve svém celku zřejmě vyvažuje Gallašovo pojímání morálky související (nejen) se sexualitou, které bylo v nějakém aspektu přehnané pro Gallaše samého (!), zároveň ale sen pravděpodobně kompenzuje pocity zneuznání – Gallaš tu vystupuje jako oceňovaný muž a sarkastický glosátor, který je zároveň velkorysým dobrodincem pacientů s pohlavními chorobami (v jeho době zřejmě častými). Vcelku se zdá, že oba tyto aspekty mají spojitost – uznávaný Gallaš je velkorysý i vůči těm, které zneuznalý Gallaš neuznal za hodné své pomoci.

18 / str. 142-143 rkp.; sen č. XV

– *23. březně 1830…* Úterý.

– *sestru Karolinkau…* Viz sen č. 3.

– *naš mily otec…* Viz sen č. 2.

– *Ale toto jablko jest velmi krasné…* Sen, který mj. pracuje s paralelou Otce nebeského a otce pozemského, je vlastně parafrází podobenství o neplodném fíkovníku (Lukáš 3,6–9), obohacuje jej ale o moment jednoho krásného plodu. Proti evangelijnímu poselství je vyznění snu poměrně přísné – ani ojedinělé dobré skutky nezachrání jinak suchý lidský strom.

19 / str. 144-156, 159-160, 157-158, 161-171 rkp.; sen č. XIIII

– *2. listopadu 1830*... Úterý.

– *přitel Berger*... Jiří Berger, hranický měšťan.

– *o revoluci*... Povstání v Paříži, několika německých a italských zemích, v Rusku atd. roku 1830.

– *kapucin Šabot*... François Chabot (1759-1794), kapucínský mnich; na jeho návrh byla katedrála Notre Dame změněna v chrám Rozumu, *slekše ze sebe řeholní oděv s. Františka a vsadiv sobě místo kapuce červenau jakubinskau čepicu, zuřil proti všem nabožnym a krali svému věrnym vlastencum tak velmi naramně, že jim vlastní rukau hlavy utinal a chlapcum ke kaulaním po ulicich metal a hazel* (HŘ1, 84); popraven v Paříži.

– *Elogius Šneyder*... Eulogius Schneider (1756-1794), františkán, spisovatel, německý jakobín, veřejný žalobce a defakto hrůzovládce v Alsasku; popraven v Paříži.

– *Pater Nikolaus*... Ignatz J. Martinovics (1755-1795), u Gallaše vystupuje pod řeholním jménem Mikuláš, františkán, infulovaný opat v Százváru (nikoli biskup v Pětikostelí/Pécs!), uherský jakobín; popraven v Budíně. Gallaš se s ním osobně setkal roku 1788 při válce proti Turecku.

– *u reformatuv v klašteře*... Reformáti byl název jedné větve františkánského řádu.

– *s jednim polskym františkanem*... Postavu jaroslavského františkána Onufria se nám nepodařilo blíž identifikovat. Důležité je, že tato postava „mudrlantského" řeholníka se výslovně distancuje od činů Eulogia Schneidera.

– *první horu* – První hora má názvy Pracná, Křížová a Petrova.

– *Daviduv Žaltař, Tomaše Kempenskeho, Františka Salezia Filotheu, Novy zakon a me Officium*... Tj. starozákonní kniha Žalmů, Tomáše Kempenského Následování Krista, Františka Salezského Philothea, Nový zákon a Breviář.

– *ačkoliv ta skybečka*... Nasycující chléb tu má podobný charakter jako ve snu č. 1. Viz též sen č. 21.

– *v tvoji Křižove cestě*... Viz Gallašovu knížku Svatá křížová cesta, to jest Rozjímání hořkého umučení Pána Ježíše Krista v XXII. zastaveních, z nichžto posledních čtrnácte jest tá tak vůbec nazvaná Jeruzalemská křížová cesta. K duchovnímu potěšení a prospěchu dlé M. Sailera a J. Jaisa

složená a vydaná od jednoho hranického ctitele též výborné křesťanské pobožnosti (v Holomauci, 1828).

– *Gamalieluv učedlník...* Sv. Pavel se označuje jako Gamalielův učedník v Skutcích 22,3.

– *blíž Slaupa...* Sloup nedaleko Blanska, které Gallaš navštěvoval o prázdninách. Viz sen č. 6.

– *muj otec...* Viz sen č. 2.

– *professor Nivard...* Gallašův učitel za jeho gymnaziálních studií v Lipníku nad Bečvou (1768-1776) – *V poetice a rhetorice* [*učil mě*] *Pater Nivardus, tento miloval mne velmi a s plačem se mnau se rozlaučil, prose mne, abych se bazně Boži nespauštěl, ženskeho pohlavi, pokudž duchovním býti minim, se co hada štitil a vždy nějakau užitečnau praci se zabavoval. O, bych jej ve všem tom dokonale byl poslechl!* (UK, 7a)

20 / str. 173–174 rkp.; sen č. XV

– *2. prosince 830...* Čtvrtek.

– *že to chudobnym melu...* V tomto sociálním tématu zaznívá motiv, který v Gallašových Snech zaniká, zatímco v jiných jeho textech je silný – Gallaš kritizuje indiferenci respektive zaujatost osvícenské filozofie vůči náboženství, zároveň ale úplně podléhá osvícenské představě filantropa a osvícenské představě zbožnosti, která upřednostňuje „činný život" před kontemplací. Problém práce pro chudé v den náboženského svátku řeší sen jednoznačně ve prospěch práce.

21 / str. 175–180 rkp.; sen č. XVI

– *4. října 1831...* Úterý.

– *mym domacim...* Gallaš jako své „domácí" uvádí manželku Annu (viz sen č. 11), děvečku a služku z „lazaretku"; Anna Gallašová ve své závěti pamatovala na „starou věrnou službu" Annu Řehulovou, nepochybně z příbuzenstva Cecilie Gallašové-Řehulové. Tu snad můžeme považovat za „děvečku". Kolem roku 1833 byl už sluhou v „lazaretku" Matěj Riedl.

– *tři kausky chleba...* Logicky by měly být čtyři. Viz též sen č. 1 a 19.

22 / str. 181–184 rkp.; sen č. XVII

– *29. ledně 1834*... Středa. Zápis je dílem takřka osmasedmdesátiletého Gallaše, zachovaly se ale pouze 4 stránky, zbytek se ztratil.

– *přes fabriku neboštika Scholca*... Schulzova barvírna sukna byla otevřena roku 1809 v domě č.p. 183 u potoka Velička. Viz též sen č. 16.

Na závěr bychom za pomoc při práci na této edici rádi poděkovali Zuzaně Jurkové, Kateřině Malenovské, Jitce Nebeské, Tomáši Pospěchovi, Arturu Sommerovi, Danielu Staníkovi, Vladimíru Šaurovi a především starostovi obce Bělotín Eduardu Kavalovi, který zajistil finanční podporu 25 tisíc korun, díky níž bylo možné knihu vydat. Došlo k tomu poté, co Město Hranice odmítlo naši žádost o grant jen proto, že jsme předtím několikrát veřejně kritizovali politické chování a ekonomické jednání některých zvolených zastupitelů...

EDITOR

CITOVANÉ RUKOPISY

A1-3 *Mé vlastní autobiografie díl první-třetí* (MZA, E6, O a 1a-c)
AX *poznámky a náčrtky k Autobiografii* (ZAO, Olomouc, Gallaš, kart. 2)
FP *fragmenty písemností* (MZA, E6, O beta 26)
HŘ1 *Hvězdy řádu svatého Františka Serafinskeho I.* (MZA, E6, O a 34)
K *korespondence* (ZAO, Olomouc, Gallaš, kart. 1-2)
MB *Múza betlemská v trojím oddělení* (MZA, G13, 32 b)
MP *Mythické povídky o bohoch a bohyňach moravských Slavanů* (MZA, G11, 838)
MŽ *Mé žalosti a mé bolesti* (MZA, E6, O beta 15)
P1 *Památky města Hraníc* (MZA, E6, O 7)
UK *Upamatovaní na moje krevní a jine přatele* (MZA, E6, O beta 10)

Slovníček

Pokouší se o vysvětlení méně obvyklých dobových výrazů a slov cizího původu. Cizojazyčná slova a věty jsou přeloženy v poznámkách v rámci edice.

ambit ochoz
argument důvod; zadání
ausměšek úsměv
balšám máta
baluch pověra
Baucis pohostinná žena (Filémon a B.)
blinbat zvonit
brazit, brazovat zobrazovat; vytvářet
brazylet náramek
břesk vřískot
Cerberus strážce podsvětí
cicoch prs
cinka zákal
citý citlivý
cukrovník cukrář
časný dočasný; pozemský
čekánek (čagánek) hůlka
čeleď osazenstvo
četaucí čtoucí
čiprný čiperný
čistotný čistý
dyť vždyť
divný divoký
dokonce avšak
domácný domácký, domácí
drsnaté ostré; nepřístupné
dumění domnění
důtklivý dotýkající se, přiléhavý
důvěrně, důvěřlivě s důvěrou
fendrych praporčík
Furie bohyně pomsty
gubernium nejv. orgán zemské státní správy
hadína had
hadovat kroutit se
haluz větev
handlíř obchodník, kšeftař
harapaty haraburdí
hedbávný hedvábný
hluza lůza
hudat hrát
hudlař břídil
Charitka bohyně půvabu
cherub anděl
chorobňa nemocnice
Chronos bůh času
ignorant nevzdělanec
jazyčný zdánlivý, takzvaný
(duchovní) jednání úkony
jemelo jmelí
kakadus kakada; druh účesu
katrč chatrč

kminství překupnictví (?)
koflík pohár
kolňa kůlna
komorstvo doprovod
krč křeč
kručenka keř
křechotaní skřehotání
kšíca kštice; hlava
kvartant čtvrtka (formát knihy)
kyžby kéžby
kýžit toužit
labudí labutí
lavka lavička
lazebný lázeňský
lekse lekce
literní písemný
maličkost (rané) dětství
Mars bůh války
marš pochod
máz odměrná nádoba; míra
mazon (maçon) zedník, zednář
medle podle mě
mhla mlha
Morfeus bůh snů
mudrlant pochybovač; ateista
mužný mužský, pro muže
n. p. například
na větším díle většinou
náchylnost náklonnost
nakvašený opilý
namítat nachomýtat
nastoj(te) pomoz(te); hle
navržky nápady
nepozvolovat nesouhlasit; nepovolovat
nešpory odpolední bohoslužby
nevinný dětský
nimbus svatozář
obětující nabízející
obklíčený obklopený
oblačit se obléct se
obrazit urazit, poškodit
obslužníce služebná
obšírný rozlehlý
obškurant tmář, zpátečník
ocknout se ocitnout se
ohlídat obhlížet
ohromělý ohromený
ohrozit se zhrozit se
ochotně rychle
okřtaltěný okrášlený
oktáv osmerka (formát knihy)
opálka miska
osamotný osamocený
ozdravit uzdravit se
oznati se seznámit se
p. pán
panímanda zadnice
panket banket
paprš(e)k paprsek
partesy listy partitury
partyka pokoutní obchod; podvod
Pater Otec, oslovení kněží
patřit dívat se
paustník poustevník
paušť poustevna
peň kmen; pařez
plačlivý plačtivý
plecháč mince
pliznění plísnění

plusk plískanice
pochopit uchopit
poklizka poklesek
polu napůl
poprodaný rozprodaný
posad zákusek
pošeptně šeptem
potejný tajný
potíž obtíž
povětrník větrný mlýn
pozorlivost pozornost, bedlivost
pozustavit se pozastavit se
prk prd
proklesňovat klestit
předci přece
předešmy především
předevzít předsevzít
předhuzka výčitka
přelazyrovaný přetřený průhledným (nátěrem)
přeplazený překrytý
přibrat se přijít
příhoda případ
(u) přimě přímo
připadat napadat
příruční příručí
přitovaryšit se připojit se
rathauz radnice
raubat sekat
regule řehole
restauratorka restauratérka
role pole
rozpatý rozpjatý
roztopačnost prostopášnost
rozžižlavený rozžhavený
řícenina zřícenina
s(tý), ss. svatý, svatí
s(c)hrabovat shromažďovat
sipící syčící
skřidlica (střešní) tašky
skýbečka skývečka, krajíček
(na vše) složení (na každý) pád
slušně (po)řádně
služenka služebná
snažnost úsilí
spolu zároveň
spoluškolník spolužák
sprostý prostý
spupělost zpupnost
spvjevobohyně múza
srovnávat souhlasit
stkvělý skvělý
střechyl rampouch
stopa úpatí
Strachota Metoděj
stroj oděv
strunlice lyra
superior představený
šerka šerpa, stuha
šerý světlý
šikovat se hodit se
škycýrovaný provedený
špicovati urážet, nadávat
špička urážka, nadávka
štěbetný upovídaný
tabula stůl
tajemný symbolický
Tasan pekelný mučitel

the čaj
tíhla cihla
tín stín
tínohra stínohra
tíntěrka cetka
tiť tito, tihle
toli tolik
toskánka jed
tovaryšstvo společnost
tož což
traudit trápit
tulich dýka
týhoden týden
udžasnutí užasnutí
ukážka ukázka
up. (k)upříkladu
upauštět odpouštět
utunout utonout
vagace prázdniny
vedřít vetřít
velebnost (duchovní) váženost
věrný přesný
ves(s)ký vesnický
vesník vesničan
vieseň vězeň
vjesdička hvězdička
vlahný vlahý
vlastnost majetek
(z) vnítř zevnitřku
voněný voňavý
vrauctný vroucí
vrš verš
vrtel věrtel, míra
Vsteklice Furie
vtípný důvtipný
vyjevit objasnit
vynášet ukazovat
vyrazit vytrhnout
vysmích výsměch
vysokomyslnost domýšlivost
výstava výstavba; podoba
vytvařovat se pošklebovat se
vyznamenávat znamenat
vyznámkovaný nakreslený
vzláště zvláště
záha vůně
zakrnělý zkoprnělý
záplata odměna
zaslíbit se zasvětit se
zavdy stále
zavznět zaznít
zbor zřícenina
zbrasšit zbrázdit; zvrásčit
zdorně vzdorně
zdvížen zrušen
zevnítř z vnějšku
zezření výraz
zisklivý prospěchářský
zmaučit semlít
znač znalec
znamenitý významný
známkovat kreslit
zpřeznout zpřáhnout
ztlaušti v síle, tloušťce
ztyky (pohlavní) styky (?)
zuvat nazývat
Žížlila Venuše

Obsah

7 / Vyšel jsem se srdečným pláčem z kostela / předmluva

18 / Mé pamětihodnější sny / adaptace

42 / Moji pamětihodnější snove / edice

96 / Poznámky a vysvětlivky

122 / Slovníček

Jako ilustrace byly použity: obálka = dřevořez z tisku *Svatý a bolestný žalář Ježiše Krista*, tisk Ant. Augusty v Litomyšli 1855 / s. 3 = kresba Miroslava Pavlů z roku 1995 / s. 4 = dřevořez z tisku *Štěpná zahrada obsahující pobožné modlitby křesťanskokatolického náboženství*, tisk Josefa Landfrasa, Jindřichův Hradec 1857 / s. 127 = rukopis Jozefa H. A. Gallaše *Moji pamětihodnější snové*, s. 105 z roku 1829.

X

Jozef H. A. Gallaš

Kusy rozpadlých cihel se změnily v knihy
Sny z let 1763–1834

Předmluvu, adaptaci, edici a komentář
rukopisu *Moji pamětihodnější snové*
připravil Jiří J. K. Nebeský,
který také navrhl obálku a grafickou osnovu.
Sazba písmem Centurion Old Host.
Odpovědný redaktor: Martin Stöhr.

S finanční podporou obce Bělotín
vydal Host – vydavatelství, s. r. o.
Přízova 12, 602 00 Brno
tel./fax: 05/43 21 68 07 (09)
www.hostbrno.cz
roku 2002 jako svou 164. publikaci.
Vydání první, 128 stran.
Náklad 333 výtisků.
Tisk Reprocentrum Blansko.

Doporučená cena 111 Kč (včetně DPH).

Kam se z našich snů vytratily postavy Pána Ježíše, Panny Marie, světců atd.? Zdá se, že tito „bohové“ k nám už přestali mluvit...

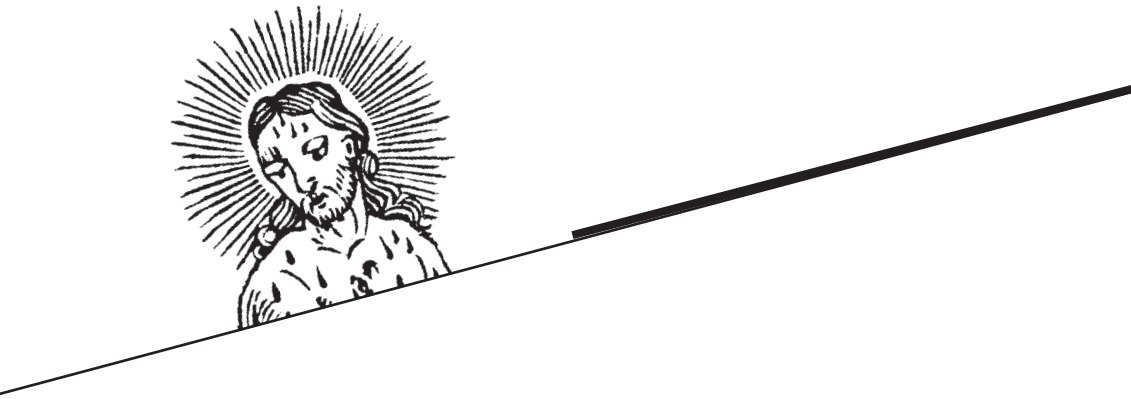

Kniha přináší unikátní sérii zápisů snů z let 1763–1834, jejichž autorem je představitel moravské kultury pozdního klasicismu **Jozef Heřman Agapit Gallaš** (1756–1840), kdysi proslulý autor básnické sbírky *Múza moravská* (1813), dnes polozapomenutý sběratel valašského folkloru. Jeho rozsáhlá rukopisná pozůstalost skrývá mj. řadu dosud nevydaných autobiografických textů. Jedním z nich je také rukopis *Moji paměti hodnější snové*, který vydáváme pod názvem *Kusy rozpadlých cihel se změnily v knihy.* Většina zápisů Gallašových snů má explicitně náboženský obsah a představuje tak nesmírně zajímavý materiál k proměnám religiozity a mentality 19. století.

Text připravil k vydání **Jiří J. K. Nebeský** (*1974/~1992), spisovatel a historik, člen Kulturního sdružení Unarclub. Autor básnické sbírky *Džus / fáze hypostáze* (2000).
e-mail: jjknebesky@seznam.cz
url: http://nebesky.tripod.com

ISBN 80-7294-055-4
9 788072 940554